

Varga Lajos

**Harc a revizionizmus ellen a német szociál-
demokrata párt 1903-as drezdai kongresszusán.**

/doktori értekezés./

1960.

BEVEZETÉS

A párizsi kommün bukása után a kapitalizmus fejlődésének viszonylag "békés" szakasza következett be. E korszak jellemző vonása az volt, hogy Nyugat országai végeztek a polgári forradalommal, Kelet még nem érett erre meg. A munkásmozgalom előtt ebben az időben elsőrendű helyen marxista tömegpártjai kiépítésének feladata állt. A századfordulóig közvetlenül nem állt napirenden a munkásosztály előtt a politikai hatalom megragadásának kérdése. Azonban az imperializmus kialakulásával az osztályellentétek fokozódásával a munkásosztály forradalmi pártjai előtt az a feladat áll, hogy megdöntse¹⁴ a kapitalista társadalmat és létrehozza¹⁴ a termelőeszközök társadalmi tulajdonán alapuló termelési viszonyokat, a szocialista társadalmi rendet.

Azonban az imperializmus kialakulása idején a munkásmozgalmon belül kialakul egy másik tendencia is, mely a társadalomban megnövekedett ellentmondásokat a burzsoázia érdekében kívánja kibékíteni. Ez különösen elméleti, de gyakorlati vonatkozásban is jelentkezett a múlt század végén.

A revizionizmus a marxizmusnak a különböző burzsoá és kispolgári opportunistá áramlatok felett. aratott győzelme után jelent meg a munkásmozgalmon, a munkáspárton belül. A revizionizmus belülről kívánta aláásni a mozgalmat. Ebből kifolyólag a revizionizmus különleges veszélyt jelentett a munkásmozgalom számára, valamint a revizionisták frazeológiájukban marxistáknak vallották magukat, akiket az a jószándék vezet, hogy a marxizmust csupán "módosítsák" az új feltételeknek megfelelően.

A revizionizmusnak nemzetközi jellege volt és van, következésképpen az ellene folytatott harc szintén nemzetközi méretekben folyt és folyik.

A revizionizmus elleni harc a marxizmus-leninizmus alapján működő munkáspártok egyik legfontosabb feladata.

A XIX. századbeli és a XX. század első évtizedének munkáspártjai harcoltak a revizionizmus ellen, azonban e harcot nem vezették forradalmi következetességgel, ami a szociáldemokrata pártok csődjéhez, az internacionalizmus elveinek feladásához, valamint a szociálszovinizmusra való áttérésre vezettek.

A kommunista pártok, mint a munkáosztály újtipusu pártjai vezették és vezetik a revizionizmus ellen kérlelhetetlen harcot, amely az "új elméletek" különböző formáiban jelent és jelenik meg. A revizionizmus elleni állandó harc nélkül a kommunista pártok képtelenek megőrizni osztályharcos lényegüket, képtelenek megvalósítani történelmi küldetésüket.

Minthogy jelenleg a revizionizmus elleni harc aktuális feladat, éppen ezért célszerű a revizionizmus néhány kérdését figyelembe venni és kialakulásának első periódusában az ellene folytatott harc néhány tapasztalatát elemezni, abból a célból, hogy a tapasztalatokból a szükséges és fontos tanulságokat levonjuk.

A Német Szociáldemokrata Párt drezdai kongresszusa a revizionizmus elleni harc történetében fontos helyet foglal el. A drezdai kongresszusig és utána a német szociáldemokrácia nem lépett fel olyan határozottan és élesen a revizionizmus ellen, mint éppen ekkor. A revizionizmus ilyen éles elítélését a tömegek és a párttagok következetes fellépése tette lehetővé. A Drezdai kongresszus az egész revizionista elméletet és gyakorlatot elvetette, mint tarthatatlant és ellenségest a párt számára. A párt marxista alapjainak védelme, bár ez távolról sem volt következetes a XX. század elején, a drezdai kongresszus egész tevékenységének pozitív oldalát képezi.

ELSŐ FEJEZET.

A német szociáldemokrata párt általános belső helyzete a XX.század elején.

A "vérrel és vassal" létrehozott Németország gazdasági fejlődése a XIX. század utolsó harmadában példanélküli Európában. Németország mint ismeretes, később lépett a kapitalista fejlődés útjára, mint más európai országok. Azonban a gazdasági fejlődés ugrás-szerűen haladt előre. Mint minden európai ország Németország is a kapitalizmus utolsó fázisába az imperializmusba lépett. A politikai és gazdasági fejlődés egyenlőtlensége az imperializmus abszolút törvénye. A tények szemléltetően bizonyítják e törvényszerűség helyességét, illetve a jelenség feltárása, vizsgálata tette lehetővé ilyen törvényszerűség megállapítását.

A 60-as, sőt még a 70-es évek Németországa, Angliával összehasonlítva egy elmaradott ország képét mutatja. De alig telt el 15 év az ország egyesítése óta, Angliában állambizottságot alakítottak, melyek feladata az angol külkereskedelem csökkenése okainak vizsgálása volt. A bizottság jelentésében megállapította, hogy a német ipar termékei az egész világon megjelentek és Anglia veszélyes konkurenseivé váltak. A német ipar fejlődésének kálla nélkül gyors üteme tette ezt lehetővé. 1870-ben Németországban 100 ezer tonna acélt öntöttek, Angliában több mint 1 milliót.^{1/} 1899-ben Németországban 5,1 milliót, míg Angliában csak 4,2 milliót.^{2/} Széntermelésben ugyan még nem haladta túl Angliát az abszolút mutatókban, azonban a fejlődés üteme messze túlhaladta az angolt. Németországban a 70-90-es évek között 30 ezer km vasutat építettek.

1/ Новые материалы к работе Ленина: Империализм..., М. 1936, стр. 185-187.
2/ Капиталистические страны. Статистический сборник, т. I, М. 1937, стр. 240-243.

Különösen gyorsan fejlődött a vegyipar. 1907-ben a vegyiüzemek száma meghaladta a 7000-t, ahol 170 ezer munkás dolgozott. Az anilin festék feltalálása a festék előállításában monopólhelyzetet teremtett. 1893-ban 2,7 millió angol font értékben exportált Németország festéket, javarészt Angliába. Gyorsan fejlődött az elektromosipar is. 1891-ben 45 millió márka értékben termelt, 1898-ban már meghaladta a 225 millió márkát. Többszörösen megnövekedett az elektromos gépek száma a századfordulóra.

Németország az ipari termelésben a századfordulóra a legfontosabb mutatókban megelőzte Angliát és a világ ipari termelésében a második, Európában pedig az első helyre került.

Gyorsan növekedett a külkereskedelem is. A XIX. sz. utolsó harminc évében háromszorosára növekedett. 1900-ban a német export értéke 4611 millió márkát tett ki, 1907-ben pedig 6846 millió márkát.^{3/}

A gyors ipari fejlődés következtében lényegbevágóan megváltozott a városi és falusi lakosság aránya. 1871-ben a városokban a lakosság 26%-a lakott, míg 1901-ben 54,3%-a. E városok nem valamiféle adminisztratív kulturális centrumok voltak, hanem a modern kapitalizmus fellegvárai. Engels aki 16 éves szünet után 1893-ban újra Németországban járt a következőket mondotta: "Egy nemzedékkel korábban Németország mezőgazdasági ország volt; most elsőrendű ipari ország, és az egész Rajna mentén a holland határtól egészen a svájci határig én nem találtam a legkisebb helyet sem, ahol ne látszottak volna a füstölő gyárkémények. Ez első látomásra^{lára} úgy tűnik mintha ~~az~~ csak a tőkéseket érintené. De a tőkések, amikor az ipart fejlesztik, ezzel nemcsak értéktöbbletet hoznak létre, ha-

nem a proletáriátust is, felszámolják a kispolgári és kisparaszt-rétegeket, kiélezi a burzsoázia és a proletáriátus között meglévő osztályellentétet."^{4/}

Németországban a tőke koncentrációja erőteljesebben, a monopóliumok kialakulása és fejlődése gyorsabban haladt, mint más európai országban. A német imperializmus sajátos vonása volt, hogy a monopóliumok széles arányban átfogták az ország egész gazdasági életét. Ehhez még hozzátartozott a finánc-tőke viszonylag magasfokú szervezettsége is. Az első kartelek 1873-ban keletkeztek, de szerepük még jelentéktelen. 1890-ben már 137 kartel van, míg 1896-ban 250, 1905-ben pedig 385^{5/} amelyekben 12 ezer üzem volt. /Valóságban annál több./ A 80-90-es években jelentősen megnövekszik a részvénytársaságok száma és tőkéje.

A 90-es évek elején a Ruhr vidéken megalakulnak a különböző szénegyesülések, míg 1893-ban megalakul a Rajna-Westfáliai Kő-szén-szindikátus. Ez a szindikátus ezen a területen a szén termelésének több mint 85%-át tartotta kezében. A kis és középvállalatok vagy beolvadtak, vagy megszűntek létezni.

Hasonlóképpen megalakult 1896-ban a Rajna-Westfáliai vasszindikátus, amely igyekezett kezébe venni az egész nyersvastermelést. Az un. új iparágak /elektromos, vegyipar/ szintén hatalmas monopóliumok formájában jelennek meg. /AEG, Siemens, Schuckert/

A monopóliumok létrehozásában, azok megerősítésében kiemelkedő szerepet töltötték be a bankok. A századforduló utáni első évek-re 9 nagy berlini bank a betétek felét koncentráltta magába. A bank-tőke összenőtt az ipari tőkével és létrehozta a finánc-tőkét, amely lényegében kézbe tartotta a bel és külpolitika irányítását. /Ehhez

^{4/}Маркс, Энгельс: Соч., т.XVI, ч.2, стр.373.
^{5/}Новые материалы к работе Ленина..., стр.43.

meg kell jegyezni, hogy a porosz junkerség megőrizve hatalmas földbirtokait éppen a mezőgazdaság porosztas fejlődése következtében nem kisebb mértékben irányította a bel és külpolitikát, mint maga a fináncotőke./

Igy pl. Kirdorf, aki a Gelsenkircheneri részvénytársaság feje volt nagy politikai befolyással rendelkezett. Ugyazintén Stumm a Saarvidék gazdasági uralkodója egyben a birodalmi párt vezetője is volt. Kruppot nagyrabecsülték az állam különböző vezetői. /Maga II. Vilmos császár 1902-ben résztvett F. Krupp temetésén és nem volt fukar elismerő szavakban./ Krupp, akinek kezén már a századforduló idején 500 bánya, a Kieli Kikötő, hatalmas vaskutak voltak, a német imperializmus és militarizmus megtestesítőjévé vált. /Krupps Ehre- Deutschlands Ehre./

A XIX. szd. beli kapitalista ipar a 70-es évek végéig főleg a belső piacra termelt. A belső piac felvevőképessége az ország politikai egyesítése eredményeképpen nagy volt. Azonban a XIX.szdz. végétől a német rablóimperializmus megjelent a világpolitika ajtajában, és helyet követelt magának a nap alatt. Mint ismeretes Németország nem rendelkezett jelentős gyarmatokkal, ezért a tőke kivitel más országok gyarmataiba vagy Európa és Latin-Amerika önálló országaiba irányult.

1898-ban hivatalos birodalmi adatok szerint 7-8 milliárd márkát helyeztek el nem európai országokban, amely a következőképpen oszlott meg: 6/

Afrika	970-980	millió
DK Ázsia	240	"
Brit India	50	"

6/ Ерусалимский: Внешняя политика и дипломатия германского империализма в конце XIX века. М.-Л. 1948, стр.49.

Kelet Ázsia	370 - 400 millió
Ausztrália - Indonézia	610 - 670 millió
Közép - Amerika	1000 - 1250 millió
Dél-Amerika	1300 - 1700 millió
USA - Kanada	2025 millió

A német tőke kivétel ellentétben a franciával főleg ipari tőke formájában kerül ki az országból. Így pl. az elektromosipar készítményei a német export jelentős részét képezte, de ami még szembetűnőbb külföldön nagyszámu leányvállalatot hoznak létre, s ezzel is behatolnak az ország nemzetgazdaságába. Ugyanez vonatkozik a vegyiparra is. E mellett a német monopóliumok résztvettek nemzetközi kartellekben is. 1897-ben 40 ilyen kartellben voltak német monopóliumok.

A "Német Bank", amely a legszorosabb kapcsolatban állt a Krupp házzal a 80-as 90-es években nagy részt vállalt a Dél-Amerikai vállalkozásokban. Ez a bank finanszírozta a Braziliával folyó kereskedelmet, a Venezuelában folyó vasutépítkezést. Résztvett a Német ázsiai bank létrehozásában. Ugy szintén hatalmas befolyással rendelkezett Romániában, Bulgáriában, a Monarchiában, Hollandiában, Norvégiában.

A tőke kivétel hatalmas extraprofitot jelentett a finánc tőke számára. Az elmaradott országokban olcsóbb volt a nyersanyag, a föld és főleg a munkaerő. Az export viszont kész iparcikkekből állt. Az extraprofitból a munkásosztály egy része is részesült. /Krupp üzemeinél, ahol a századfordulón 45 ezer ember dolgozott, a munkások egy része lakást, biztos munkát kapott. Az elektromos iparban dolgozók bére lényegesen nagyobb volt, mint az átlagbér./ Így a tőke kivétel növekedése és az ebből származó extraprofit lehetővé teszi a munkásarisztokrácia kialakulását is.

A kapitalista nagyipar és a poroszutas kapitalista mezőgazdaság fejlődése a kis és középzemek, illetve gazdaságok felszámolódását hozta magával. A kartellek és trösztök a monopól egyesüléseken kívül maradó vállalatokra olyan nyomást gyakorolt, hogy vagy a kartellbe lépett, vagy beszüntette működését.

A kisipar és a kisparaszti gazdaság fokozatos felszámolódása a rétegek mély differenciálódását is magával hozta. 13 év alatt /1882-1895/ a mezőgazdasági lakosság száma 700 ezerrel csökkent, míg a lakosság több mint 8 %-kal növekedett, a falusi lakosság 7 %-kal növekedett. Viszont ez alatt az idő alatt az önálló gazdaságok száma 36 %-kal csökkent. Németországban a mezőgazdasági lakosság 70.7%-a nem tudta kielégíteni elsőrendű szükségletét. Bajorország falusi lakosságának 0,6%-át képezték a földesurak, de ugyanakkor kezükben tartották a mezőgazdasági áruk termelésének több mint 60%-át.^{7/}

Szászországban 1903-ban az egy hektáron aluli parasztság a falusi lakosság 50%-át tette ki, de kezükben az egész földterületnek csak 3%-a volt. A falusi lakosság 25%-át a kulákok, a földesurak, és más nagybirtokok birtokosai tették ki, de ugyanakkor kezükben volt a földterület 85%-a.^{8/}

Az 1895-ben magtartott népszámlálás adatai szerint a mezőgazdaságban a gazdaságok száma $5 \frac{1}{2}$ milliót tett ki. Ennek 58%-a 2 hektárnál kevesebb földdel rendelkezett, viszont $4 \frac{1}{2}$ millió parasztgazdaság földterülete nem haladta meg az 5 hektárt. Ezért a kisparcellás parasztok kénytelenek voltak különböző mellékkereset-
hez folyamodni, vagy a junker földjén vállalt mezőgazdasági bérmun-

7/ Vorwärts Nr. 7. /A szövegben és a lábjegyzetben szereplő ujságok és folyóiratok, ha nincsenek külön feltüntetve, az 1903-as évre értendők./

8/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 109.

kát, vagy az iparban keresett munkát.

Hasonló folyamat látható, bár burkoltabb formában a kisiparon belül is. 1882-1905 között az ipari vállalatok száma 8,1 %-kal csökkent, 2 270 339-ről 2 086 368-ra; viszont ez idő alatt az iparban foglalkoztatottak száma 5 933 633-ről 10 852 873-ra nőtt.^{9/} A vállalatok számába a segéd nélküli, vagy 1-2 segéddel dolgozó iparos is beletartozott, s ez magyarázza az un. ipari vállalatok magas számát./ Ebből a nagyvállalatok száma /51 főnél többet foglalkoztató üzem/ 28 205, az un. középvállalatok /6-50/ száma 176 101, a kisvállalatok /1-5/ száma 1.830.261. A kisvállalatok többségénél idegen munkaerőt nem is foglalkoztattak. A kisvállalatok tették ki a vállalatok 90%-át, de ezek jelentősége az iparban nagyon kicsi volt és évről-évre csökkent a kisvállalatok száma, a századfordulóra több mint 100 ezerrel. Ha a XIX. szd. 70-es éveiben a könnyű és a kisiparnak a német gazdasági életben döntő szerepe volt, akkor a századfordulóra viszonylagos és abszolút értelemben is elveszti szerepét. A kisiparnak nem volt olyan egyetlen ága sem, mely ne szenvedett volna a nagytőkétől. Egy sor iparág megszűnt lényegében termelőiparnak lenni, csak javításokkal foglalkozott, egy sor iparág pedig a nagyipar háziipar formájává vált. Ez utóbbi forma különösen elterjedt a konfekció iparban. A nagy áruházak, vagy vállalatok rendelkezésre dolgoznak otthon az iparosok, akik teljesen a nagytőkétől függenek. De a hivatalos statisztikában mint "önálló" szerepelnek.

A parasztság és a kisiparosság körében végbemenő differenciálódás számszerűleg jelentősen növelte a proletariátus számát.

Németország reakciós junker burzsoá politikai felépítménye nem teremtett lehetőséget a burzsoá pártok nagyobbarányu elterjedéséhez.

9/ Лукин-Антонов: Очерки по новейшей истории Германии, М.1925, стр.24

Mint ismeretes a német burzsoázia nem rendelkezett olyan forradalmi hagyományokkal, mint a francia. A német burzsoázia kezdettől fogva gyáva, forradalmiatlan volt. Valójában Németországban nem volt burzsoá radikális, de még liberális párt sem. Az értelmiség egy része, amelynek Franciaországban radikális, de inkább a liberális pártban lett volna a helye, Németországban ezek a szociáldemokrata párton belül hangoztatják polgári liberalizmusukat. Ez nem jelenti azt, hogy közöttük nem voltak a munkásosztály ügyének becsületes harcosai. Sőt, ellenkezőleg, közülük sok kiemelkedő forradalmi vezető lett. /Liebknecht, Mehring, Singer, stb./ A forradalmi értelmiségnek a munkásmozgalomban való részvétele elengedhetetlen. De a mozgalomhoz csatlakozó értelmiség többsége legjobb esetben is polgári liberális nézeteket vallottak. Felfogásuknak, osztályhelyzetüknek a szociáldemokrata párt mint polgári liberális párt felelt volna meg legjobban. A liberális értelmiségiek elég nagy számban vettek részt a párt különböző vezető fórumaiban.

Az eddig vázoltakból nyilvánvaló, hogy a proletárizálódott parasztok és iparosok valamint a liberális értelmiség kapcsolata a munkásmozgalommal kispolgári nézetek és felfogások elterjedését eredményezi. A korábban "önálló" termelőtevékenységet folytató kispolgárok nehezen szabadulnak meg a magántulajdon varázsserejétől. Ugyan tagadhatatlan a kapitalizmussal való szembenállásuk és a munkásosztállyal való elkerülhetetlen szövetségük, de nyilvánvaló, hogy nézeteikkel gyengítik, mivel közvetlenül kerülnek kapcsolatba a munkásokkal, a proletáriátus elvi, szervezeti egységét. A liberális értelmiségiek sohasem voltak általában a harc hívei. A magasztosan hangoztatott szölamok mögött a kapitalizmushoz való teljes alkalmazkodás tette huzódott meg. A munkásosztály érdekeivel teljesen szembenálló nézeteket, elméleteket terjesztettek el a mozgalomban. A revizioniz-

mus osztálybázisa, de egyben eszmei forrása is éppen a kispolgári rétegeknek keresendő.

Az imperializmusba való átmenet magával hozza az extraprofit kifejlődését. A fokozódó tőkekivitel, a gyarmatok növekedése, a fejlettebb technikai módszerek alkalmazásából származó többletprofit, lehetőséget nyújt a munkások egy részének lefizetéséhez. Ezenkívül még szerepet játszott Németországban az olasz, lengyel és más nemzetiségű munkások fokozottabb kizsákmányolása. Az 6 munkabérük általában 200-250 márkával alacsonyabb volt. A nagyápar minden fejlettsége mellett is Németországban több mint 500 ezer volt az un. háziipari munkások száma. A háziipari munkások akiknek volt, kis földjük, kertjük nagyon alacsony bért kaptak. Kétségtelen, hogy a tőkések többszörös profitra tudtak szert tenni rajtuk keresztül is.

Az extraprofit, valamint a munkásosztály egyes részének különösen hatványozott kizsákmányolása lehetőséget adott a munkásarisztokrácia kialakítására. A munkásosztály e része jelentős anyagi előnyben részesült, több fizetést, jobb lakást, kedvezőbb munkafeltételeket kapott. Ezek rendszerint a magasabb kvalifikált munkásokból kerültek ki. A munkásosztály e része tehát jobban élt, mint a munkások alapvető tömege. Rendszerint a munkás arisztokráciából kerültek ki a munkafelügyelők, előmunkások. Németországban a XIX. szd. elején magas volt a szakképzett munkások száma. E szakképzett munkások egy része sokkal több bért kapott, mint maguk a szakmunkások. Általában fizetésük felülmultra a munkaerő értékét.

A munkásarisztokrácia aránya a különböző iparágakban nem volt egyenlő az iparban foglalkoztatottakhoz mérten. Az imperializmus kifejlődésével szélesedett a munkásarisztokrácia aránya. Így Németországban 1898-ban a munkásarisztokrácia a munkásosztály 3 %át tette ki, míg 1908-ban ez a szám 9%-ra nőtt.^{10/} Egy sor iparágban

^{10/} Б. Михалевский: О рабочей аристократии в Германии. - Вопросы истории № 1 195

ez az arány még magasabb volt. /1905-ben a Saarvidéki kohászati üzemekben 8,6 %, a berlini gépgyártóiparban 11, általában a nehéziparban 11%/ A munkásarisztokráciához tartozó általában évi 1800 márka feletti fizetéssel rendelkeztek a századforduló idején, míg a munkások nagy többsége évi 1000 márkát keresett. Nem volt ritka eset, amikor a munkásarisztokrácia bizonyos része 2.500 márkát kapott, vagyis a szakmunkások alapvető fizetését 100%-kal haladta meg. Jövedelmét illetően a munkásarisztokrácia a 4-5, vagy a 6 segédet foglalkoztató iparos helyzetével állt hasonló helyzetben. Ezzel kapcsolatban Bebel megjegyezte: "Az ipari munkások több tízezre léteznek, akik jobb fizetést és nagyobb függetlenséget élveznek, mint több tízezer egyszerű hivatalnok."^{11/}

Tehát a szakmunkások egy része kispolgári réteggé alakult át, a munkáosztályon belül. E réteg lényegesen eltért a munkások alapvető tömegétől. De ennek ellenére továbbra is a munkáosztály részét képezte, megőrizte kapcsolatait és befolyását a munkások körében, és ennek következtében lehetőséget kapott a munkásmozgalom belső bomlasztására, különösen a nagyüzemeknél, ahol e mozgalom a legveszélyesebb volt a burzsoázia számára.

Ugyancsak az imperializmus idejére alakult ki az ún. munkásburokrácia. A sikeres gazdasági és politikai harc feltételezte az operatív munka szervezését. Azonban ennek az a negatívuma alakult ki, hogy a szakszervezetek, szövetkezetek, betegpénztárak, különböző tanácsadó szervek, a helyi önkormányzati szervekbe dolgozó volt munkások elkülönültek a munkáosztálytól. Számuk a századfordulóra túlhaladta a 15 ezret. Mivel biztos megélhetéssel és viszonylag jó jövedelemmel rendelkeztek a munkásmozgalom irányának békés jelleget akartak adni. A szakszervezetek különböző szer-

vel a munkásmozgalom számára a statisztikai hivatal szerepét kezdték betölteni. Ezeknek pontos kimutatásai voltak a munkabér alakulásáról, a munkalehetőségekről, a munkanélküliség növekedéséről, vagy csökkenéséről. Természetesen e feladatok elvégzése fontos, de e szervek az ilyen jellegű munkát fő feladatuknak kezdték tekinteni. Az e szervezetekben dolgozó anyagi feltételei a biztos kispolgár életét jelentették. Gorkij egyik visszaemlékezésében írja le, hogy alkalma volt résztvenni a német szociáldemokrata párt vezetőségénél egy megbeszélésen. /Igaz hogy nem volt hivatalos jellegű./ A beszélgetés főleg a baronfiak különböző elkészítési módjainak előnyeiről és hátrányairól folyt. Gorkij első volt, aki e beszélgetésről eltávozott. Sokan volt munkások közül jelentősen meggazdagodtak /könyvkiadók, lapkiadók, szálloda tulajdonosok dohánygyárosokká váltak/, de továbbra is megőrizték a mozgalomban vezető pozícióikat.

Ennek a "bürokrata" rétegnek nem volt érdekében az osztályharc alapján álló párt létezése, ezért elméletében is az osztály együttműködés, a harmónia, a békés evolúció szellemének kellett uralkodnia.

A revizionizmus megjelenésének osztály, szociális bázisa kialakulásán kívül voltak más körülményei is. A 90-es évek közepétől a német ipar hatalmas sikereket ért el. Az ipari fellendülés az összes iparágra kiterjedt. Ennek következtében bizonyos látszólagos tényezőket figyelembevéve javult a munkásosztály helyzete.

A 90-es években jelentősen csökkent a halandóság száma, viszont a lakosság száma gyorsan növekedett. Míg a 80-as években az évenkénti kivándorlók száma meghaladta a 130 ezret, akkor a 90-es években e szám 25 ezret tett ki. Az uralkodó osztály a különböző időkben uralkodásának két fő formáját alkalmazta. Vagy az erőszak módszerét,

H
14
vagy a liberalizmus módszerét. A különböző munkás biztosítási formák elterjesztése bizonyos, bár nagyon jelentéktelen nyugdíj biztosítása növelte ezt az illúziót. A növekvő munkásmozgalom ereje és sikere következtében az uralkodóosztály nem merte magát rászánni újabb kivételes törvények bevezetésére. A munkásmozgalomba került kispolgári rétegek a munkásarisztokrácia, a parlament, a párt és a szakszervezetek legális működését úgy értelmezte, mint ami lehetőséget ad a kapitalizmus békés átnövésére. A revizionizmus megjelenését és elterjedését megkönnyítette, hogy a párt forradalmi szárnya számára még ebben az időben nem vált teljesen világossá ezen áramlat teljes árulása. Mehring /nagyon helytelenül/ "A német szociáldemokrata párt története" című munkájában a revizionizmust egyszerűen hangulatnak nevezte, amelytől a párt ugyanugy meg tud majd szabadulni, mint korábban a "fiatalok" baloldali elhajlásától.

Ilyen feltételek mellett lépett fel Bernstein Engels halála után a "Neue Zeit"-ben kinyomtatott cikkeivel a marxizmus ellen. /Ezt a fellépést a folyóirat főszerkesztője Kautsky engedélyezte./ 1899-ben megjelent "A szocializmus előfeltételei és a szociáldemokrácia feladatai" c. munkája, amelyben részletesen lefektette elméletét. E fő munka után megjelent a különböző brossurák és könyvek sokasága, amelyek kivétel nélkül a marxizmus és annak talaján működő szociáldemokrata párt tevékenysége ellen irányultak.

Bernstein munkájával éles bírálat alá vetette Marx és Engels egész tanítását a dialektikus és történelmi materializmus, a politikai gazdaságtan és ugyyszintén az egész osztályharc elméletet.

A marxizmust számtalanszor akarták bírálat alá vetni filozófiai vonatkozásban. A XIX. szd. második felében a burzsoá filozófusok Kanthoz fordultak vissza. A neokantianizmus reakciós idealista ideológia volt. Nézeteikben azt állították, - fő képviselők

Libbmann, Lange, Rickert, Windelband - hogy a tudomány nem a valóságos világot tanulmányozza, hanem csak kigondolt konstrukciókat. Az ujkantianusok egyértelműen tagadták az anyag létezését. Történelemszemléletükben tagadták az objektív törvényszerűséget, az emberiség történelmi fejlődését a véletlen és az individuális jelenségek halmazaként fogták fel. Mivel tagadták az objektív törvényszerűségeket a társadalom életében hangoztatták, hogy lehetetlen előre látni a társadalom fejlődését, tagadták a proletár forradalom lehetőségét is.

Bernstein, aki könyvében elvetette a dialektikus és történelmi materializmust, lényegében a neokantianusok filozófiai álláspontjára került. Bernstein - akár a burzsoá filozófusok, törekedett az ifjú Marxot az öreg Marxszal szembeállítani, s azután mindkettőt elvetette. Szerinte a történelmi szükségszerűség csak ott következik be ahol az emberek valamiféle kényszerhelyzetben vannak, ahol akaratuk nem tud megfelelő módon érvényesülni. Így tehát objektív törvények nincsenek a társadalomban. Bernstein művében azt állította, hogy a kapitalista társadalom fejlődése arról tanuszkodik, hogy a történelmi szükségszerűséget mindinkább korlátozni lehet. Ezt hangoztatta, hogy az észnek egyre növekvő beavatkozási szerepe lesz különösen a gazdasági fejlődésben. Bernstein ezt a tényezőt különösen a burzsoá államban látta. Bernstein törekedett a neokantianizmust összeegyeztetni a marxizmus bizonyos tételeivel. A tudományos szocializmust etikai szocializmussal akarta helyettesíteni, amikor a kanti E. maximával akarta felcserélni az osztályharcot. A proletáriátus osztályharcát általában erkölcsatlennnek nyilvánította. De Bernstein nem törekedett arra, hogy etikai nézetekből, illetve az ő általa hangoztatott más tényezőkből vezesse le a történelmi folyamat szükségességét.

Bernstein elveti a dialektikus módszert is, Marxot azzal vádolja, hogy kutatásainak hozzáfogásakor már előre kész következtetésekkel rendelkezett. E szerint a dialektika önkényes konstrukciók és törvényszerűségek megállapításait teszi lehetővé. Bernstein módszerében egyes részjelenségek kiragadásából von le általános következtetéseket.

Bernstein művében bírálat alá vetette a marxizmus politikai gazdaságtanát. Eszmei forrásul szintén a burzsoá vulgáris közgazdaságtan szolgált, konkrétan az osztrák határhaszonelméletet képviselő Böhm-Bawerk, a német katedra-szocializmus hangoztatói különösen Brentano személyében, s a XIX. századbeli imperialista német közgazdászok, elsősorban N. Sombart nézetei.

Bernstein azt hangoztatta, hogy Böhm-Bawerk határhaszonelmélete van annyira helyes, mint Marx munkaértékelmélete. A határhaszonelméletet hirdető a gazdasági élet törvényszerűségeit az egyénből, az egyén pszichológiai alkatából, belső motívumokból vezették le. Az egyes gazdasági folyamatokat nem a termelésből, hanem a fogyasztásból magyarázták. Szerintük az értéket az egyén szabja meg, a javak hasznossága és ritkasága alapján.

A német katedra-szocialisták és imperialista közgazdászok a gazdasági fejlődést szintén pszichológiai tényezőkkel magyarázták. Brentano azt állította, hogy a kapitalista társadalomban lehetséges a szociális béke, a munkáskérdés megoldható szakszervezetek és a gyári törvényhozás útján a burzsoá állam keretein belül. Az agrár kérdésben a kisparaszti gazdaságok tartósságát és meggingathatatlan-
ságát hangoztatta. Sombart az értéktöbbletet a termelésben résztvevő három faktorról magyarázta. /tőke, föld, munka./ Ez megnyilvánult történelemszemléletében is. Sombart szerint a kategóriák örök jellegűek, s a társadalom fejlődése abban áll, hogy e tényező közül

melyik játssza a főszerepet. Továbbá e három tényező a kapitalizmusban az osztályharmóniát is van hivatva szolgálni. /a földesurak, a burzsoázia, a munkásozrtály együttműködése./ Sombart tagadta a gazdasági válságokat, közgazdasági elmélettel támasztotta alá a kolonializmust.

Bernstein gazdasági nézeteinek gyökere a burzsoá vulgáris gazdaságtanban van. Bernstein akárcsak Sombart, a részvénytársaságok növekedésében, a vagyon centralizációjának csökkenését látta.^{11/} A fejlődés vonala viszont éppen ellenkezőt mutatott. A 80-as évek közepén a 10 millió márkánál nagyobb névértékkel rendelkező részvénytársaságok száma 74 volt, míg 1900-ban 229. Ez idő alatt a részvénytársaságok száma 2143-ról 5222-re nőtt. Viszont a nagyobb részvénytársaságok, bár a részvénytársaságok 4%-át tette ki, a részvénytársaságok össznévértékének több mint 40%-át tartották kezükben.^{12/} Így tehát nem a vagyon arányos elosztásának tendenciájáról tanuszkodnak a tények, hanem éppen ellenkezőjéről. /Nem beszélve arról, hogy a kisebb részvénytársaságokban is érdekelve voltak a nagyok, sőt a különböző társaságok kis részvényei a nagytőkések tulajdonában voltak. A részvények számának növekedése még nem jelenti a gazdaság megoszlását./

Bernstein továbbá azt állította, hogy a kapitalizmus fejlődése nem úgy történik, ahogy Marx elképzelte. Szerinte a termelés koncentrációja lassabban megy, a kis és középvállalatok megtartják létezésüket, számuk nem csökken, míg a mezőgazdaságban számuk emelkedik. "Nem lehet egyetérteni azzal, hogy a jövőbeni fejlődés alátámasztaná a magántulajdonosok számának abszolút, vagy viszonyla-

11/ Э.Бернштейн: Проблемы социализма и задача социал-демократии.

12/ Мировые экономические кризисы..., т.I...стр.256. II.1901, стр.64.

gos csökkenését. Nem kevésbé, vagy többé, hanem egyenesen abszolútan és világosan növekszik a tulajdonosok száma. A szocializmus reménye a társadalmi gazdaság növekedésétől függ."13/

A hivatalos statisztikai adatok, amelyek nem egy esetben a tényeket elferditették a kistulajdonosok csökkenéséről számolnak be. Kautsky az "Anti-Bernstein"-ben összehasonlítva az 1882-es és 1895-ös összeírás adatait, megállapítja, hogy a fejlődés Marxot igazolja. Bernstein nem tett különbséget a kisvállalatok és a vállalkozók között. Akár a burzsoá junker-statisztika sem. Így ő a kisvállalatok közé sorolta: a hordárokat, bérkocsisokat, sirásókat, házallókat, szobák vagy ágyak kiadóit. Bernstein a tőke és a termelés koncentrációjáról megfélemedezett a hatalmas szindikátusokról, amelyek nagyon rövid idő alatt nyelték el a kis és középvállalatokat.

Bernstein a szocializmus megvalósulását a tulajdonosok számának növekedésében látja. Még ha Bernsteinnek igaza is lett volna a tulajdonosok számának növekedését illetően, akkor ez nem fogható úgy fel, mint ami a szocializmus előfeltételeit teremti meg. A szocializmus ilyen elképzelése kispolgári alapokon nyugszik és gyökeresen ellentétben áll a Kommunista Kiáltványban megállapítottakkal. A proletáriátust a tulajdonhoz való semmiféle ragaszkodást sem huzza vissza a kapitalista társadalomhoz, míg a kispolgár, aki szintén ugyan szembenáll a kapitalizmussal, görcsösen ragaszkodik kis tulajdonához, konzervatív módon.

A revizionizmus atyja egyetértésben a burzsoá közgazdászokkal azt állította, hogy a tőkés fejlődés nagy alkalmazkodási képességet mutatott fel. Ő azt vallotta, hogy a hitel, valamint a kartellek és trösztök fejlődése következtében gyengül a kapitalista termelés a-

13/ Э.Бернштейн: Проблемы социализма....,

narchiája eltűnnek a válságok, következésképpen enyhülnek az osztályellentétek is.

A trösztök és szindikátusok nem szüntették meg a tőkés termelés anarchiáját, hanem ellenkezőleg elmélyítették azt. A válságok világviszonylatban még élesebbek lettek, éppen a nemzetközi tőke összefonódása következtében. Az 1900, 1903-as gazdasági világválság a legpusztítóbb válságok egyike volt eddig. /Bernstein azt gondolta, hogy a kapitalizmus ciklikus fejlődése megszűnt létezni./

Bernstein fő revizionista nézetei azonban az osztályharc elméletre, valamint a párt elvi és gyakorlati irányelveinek megváltoztatására vonatkoznak.

Elsősorban elferdítette a marxizmus tudományos elméletét az osztályokról. Szerinte az osztályokat meghatározó tényező nem a termelőeszközhöz való viszonyban, a termelési folyamatban betöltött szerepben és helyben van, hanem a jövedelem nagyságában, a szociális helyzetben. Ezután azt bizonyította, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való fejlődés egy örömteli jelenség eredménye lesz, amely azt jelenti, hogy az általános érdekek tulsúlyba jutnak a magánérdekek felett, ideértve a burzsoáziát is. A jövőben eszerint a burzsoázia és a munkáosztály között szoros érdekazonosság áll elő, a szocializmus megvalósítása érdekében. Végeredményben a társadalom nem is osztályokból áll, hanem csupán különböző jövedelmű emberekből, és az már egy mellékes körülmény, hogy egyesek milliókat és milliárdokat tudnak magukénak, a milliók munkája árán. Miféle érdekegység lehetséges itt? Talán csak nem a francia forradalom előtti harmadik rend "egységéről" beszél Bernstein az imperializmus korában?

Bernstein az osztályokról beszélve nem riad vissza Marx arcátlan meghamisításától sem. "Nála /Marxnál/ az osztály fogalma a

rang fogalmához közeledik és nagyon gyakran éppen ilyen értelemben használja.^{14/} Arra sajnos ő nem mutatott rá /nem is tudott volna/, hogy Marx hol használta ilyen értelemben e fogalmat.

Miután Bernstein megállapította a különböző nagyságu jövedelemmel rendelkezők "érdekazonosságát" valamint támaszkodva különböző, a burzsoá közgazdászoktól kölcsönvett gazdasági tételekre, hangoztatja, hogy a kapitalista társadalmat semmiféle katasztrófa nem fenyegeti és hogy nem fog bekövetkezni a szocialista forradalom.

Bernstein szerint a társadalmi fejlődés lassu evolúció útján halad, amely kizár minden ugrást. A szocializmusba való átmenet békés uton történik. Ez a folyamat szerinte már megkezdődött a kapitalizmus keretei között, mégpedig úgy, hogy a szociáldemokrata párt harcainak eredményeként az állam /burzsoá junker!/: egyre jobban beleavatkozik a gazdasági ügyekbe, pl. elfogadják a gyári törvényhozást, szociális biztosítást, a vasutak államosítását. /Erre mondta irónikusan Rosa Luxemburg, hogy voltak emberek, akik a gázvilágítást, a posta bevezetését szocialista intézkedéseknek jellemezték. Szerinte a szocializmusba való átmenet folyamata úgy is végbemegy, hogy kiszélesedik a helyi közigazgatás szerveinek joga és kötelessége, megnövekednek a munkásosztály gazdasági és politikai szervezetei, megszokasodnak azok a legális lehetőségek, amelyek segítségével a jelenlegi államban a proletáriátus megjavíthatja jogi és gazdasági helyzetét.

Ilyen vonatkozásban, ha a munkásosztály a korlátozott demokratikus jogokkal rendelkezik, ^{ez} ~~hogy~~ a szocializmusba való átnövés egyik lényeges feltétele. A revizionisták nem vették figyelembe a burzsoá állam különböző uralkodási módszereit, a kivivott jogokat felnagyították. A szociáldemokrata párt részvétele a Reichstagban nem vál-

toztatta meg a junker burzsoá Németország jellegét és az uralkodó osztályok mindvégig ellenségesen viszonyultak a munkásosztályhoz. A kivivott demokratikus jogok a szocializmusért való harcot könnyítették meg, de nem jelentették a szocializmusba való átnövést.

Bernstein a szocializmus evolúciós, az osztályharmónián alapuló megvalósulását más tényezőkkel is indokolta. Az államnak megfelelő törvényeket kell hozni, /a lassallei százmillió bismarki hitel helyett III. Vilmos császár "szociális" törvényei dominálnak/ hogy a munkás termelő szervezeteket nagy monopól vállalatokká alakítsák át. "A bérviszonyokból való felszabadulás csak a szervezetek formái elterjesztésével lehetséges. Ezért szükséges a munkásszervezetek további fejlődését elősegíteni, amely a legjobb eredményeket igéri."^{15/} Továbbá a szocializmus gazdasági alapjainak megteremtése nagymértékben függ az állam segítségétől. Bernstein szerint az államnak törvényt kellene hozni, amely megállapítaná a kizsákmányolás legfelsőbb határát, s ezzel a tőkések korlátozná. Ugyancsak törvényhozással fel lehetne váltani a tulajdonosá egyeduralmat a vállalatoknál alkalmazandó alkotmányos rendszerrel. Ha ez megvalósulna, teljesen lényegtelen volna az, hogy állami, szervezeti vállalatok mellett léteznének magánvállalatok, amelyben a tulajdonos csak az irányító szerepét töltené be.^{16/}

Mindezekből már látható, hogy az egész bernsteini revizionizmus elveti a marxizmus államelméletét. Az állam osztályfeletti intézmény, amelynek az általános és egyenlő jólétről kell gondoskodnia. Bernstein a burzsoá államot és a törvényeket fetisizálja. Nem látja, hogy a törvényeket mindig az uralkodó osztály érdekeinek megfelelően hozzák. Bernstein a kivételes törvény ideje alatt, amikor a zürichi hármas keretein belül fejtette ki opportunistá tevékenység-

15/ Э. Бернштейн: Проблемы социализма...,

М. 1901, стр. 98.

16/ Э. Бернштейн: Проблемы социализма...,

gét, akkor is általános emberszeretetből indult ki. Marx és Engels ismert körlevelükben elvetették ezt a kispolgári nézetet, és az ilyen elemek kizárását javasolták a pártból.

A szocializmus gazdasági megvalósítását Bernstein lehetségesnek tartja a kapitalizmus politikai megdöntése nélkül. A marxizmus számos elméleti dokumentumában szerepel, hogy a tőkés társadalmat a munkásosztály politikai harcának eredményeképpen kell felszámolni, ami után fogják a kizsákmányolókat kisajátítani. Bernstein a szocializmust valamiféle vegyes gazdasági alakulatként fogja fel, ahol békésen elfér egymás mellett a három szektor. Az állami szektor Bernsteinnek már szocialista szektort jelent, számára teljesen érthetetlen az állammonopolkapitalizmus. Mennyire naiv elképzelés az, hogy a törvényhozás révén a tőkésből csak ipari parancsnok lesz és nem tőkés. /Ezzel a gondolattal Owen is megpróbálkozott, de burzsoázián belül csak egyedekként képzelhetők el filantrópok, és tőlük a burzsoázia nem lesz filantróp. De az imperializmus korában még ilyenek sem akadtak a burzsoázián belül, s Bernstein most akarja jó belátásra bírni a tőkéseket./ A munkások termelőszervezetével kapcsolatban, Marx már az I. Internacionálé alapító üzenetében rámutatott arra, hogy a proudhonista szervezetek, bár bebizonyították a munkásosztály képességét a termelés irányítására, de sohasem lesznek képesek arra, hogy reálisan felvegyék a versenyt, a tőkés vállalatokkal. Azóta harminc év telt el, s a kapitalista rendszer valójában ekkor vált azzá, a hatalmas nagyipar kialakításával. A szervezetek kispolgári értelmezését nyitotta fel Bernstein az imperializmus korszakában. A szervezetek lehetnek a proletáriátus egyik harci formái a kapitalizmus elleni harcban, de nem lehetnek a kapitalizmus megváltoztatásának eszközei.

A vállalatok irányításának alkotmányos rendszere a munkáltatók és a dolgozók együttműködésének harmóniájából indul ki. A munkások

és tőkéssek mindegyik a maguk eszközével a javak előállításában vesznek részt. Ez a polgári felfogás érződik Bernsteinnél, amikor a szakszervezetek szerepére mutat rá. Szerinte a szakszervezetek "az iparban a demokratikus elem" ^{17/} szerepét játsszák és a szakszervezetek eredményeül "Anglia a XIX. szd. utolsó harmadában alakult át oligarchikus módon irányított országból majdnem demokratikus állammá". ^{18/}

A szakszervezetek marxi meghatározása és szerepe polgári módon megváltozik. Marx a szakszervezetek legfontosabb feladatát a gazdasági harc vezetésében látta, ahol a proletáriátus politikai iskolát is végez. A szakszervezetek demokratikus ipari eleme az ipar és az üzemek "irányítására" vonatkozott, melynek értelmében a szakszervezetek képviselői "ellensúlyozzák" a tőkéssek szerepét a vállalatoknál. /Jelenleg a Nyugatnémet szociáldemokrata párt ezt a gyakorlatban valósítja meg, de a Kruppok továbbra is azok maradtak./

Bernstein elvetette azt az alapvető elvet, hogy a munkáosztály felszabadítása maguknak a munkásoknak az ügye. Szerinte a szocializmus megvalósításának ez a feltétele nincs meg. Ezt azzal magyarázta, hogy a proletáriátus nem egységes, különböző kapcsolatban van a tulajdonnal. A munkáosztálynak mivel különböző foglalkozásuk, különböző tudatu szinten állnak. A munkások egy nagy része nem lépett be a szakszervezetbe és sokan közülük más pártokra szavaznak.

Ő a munkáosztályban nem látott forradalmi erőt. Tagadta a munkáosztály történelmi hivatását. Szerinte a szocializmus megvalósításában a munkáosztálynak nincs különleges szerepe. A proletáriátus a bérből élő szétfolyt tömege akiknek nem lehet azonos érdekük. Így tehát Bernstein nem látja a proletáriátus osztályérdekét, ami a tőkés társadalom megdöntésében fejeződik ki. Ezért van az, hogy a

17/ Э.Бернштейн: Проблемы социализма..., М.1901, стр.104.

18/ Э.Бернштейн: Проблемы социализма..., стр.220.

szocializmus megvalósulása az osztályharmónián alapul Bernsteinnél. Ő nem beszél sehol a proletáriátus szövetségeseinek szerepéről a dolgozó osztályok köréből. Sőt a proletáriátus és a burzsoázia együtt működését helyezi előtérbe. A kapitalista társadalom e két antagónisztikus osztálya nála szövetséges.

Miután Bernstein körvonalazza a szocializmus megvalósításának ő általa kikiáltott egyetlen lehetséges útját, meghatározza a párt általános tevékenységét.

Ha a kapitalizmus békésen belép a szocializmusba és a kapitalizmus katasztrófája nem következik be, akkor a pártnak nem a hatalom megragadásának előkészítésén kell fáradoznia, hanem a párt munkáját a tőkés társadalom keretein belül kell szerveznie, megszereznie, állandósítani acélból, hogy hatást gyakoroljon a szocializmusba való átnövés folyamatára.

Bernstein a szociáldemokrata párt feladatát a következőkben állapította meg: "A szociáldemokrácia egyáltalán nem kívánja ennek a társadalomnak /a burzsoá/ megsemmisítését, hanem ellenkezőleg arra törekszik, hogy a munkásokat a proletáriátus helyzetéből a burzsoázia helyzetébe vezesse és így egyesítse a társadalmat. A szociáldemokrácia egyáltalán nem álmodozik a burzsoá társadalomnak proletártársadalommal való felváltásáról, hanem csak a kapitalista társadalom helyett szocialista társadalmi rend bevezetéséről."^{19/}

A szociáldemokrata pártnak békés tevékenységet kell kifejtenie a parlamentben, a képviselőtestületekben, a legszorosabb együttműködést kell kiépítenie a szakszervezetekkel /értse a reformista vezetéssel/ a szervezetekkel. Ezzel kapcsolatban állapítja meg Bernstein hírhedt mondását: "A végcél semmi a mozgalom minden."

E nézet értelmében a szociáldemokrata párt lényegében semmivel sem különbözik a burzsoá pártoktól.

E feladatokat Bernstein ideológiailag is próbálta alátámasztani. Azt tartotta, hogy a marxista forradalom elméletet örökre el kell temetni. Ez történelmileg is igazolni akarta. Szerinte a feudalizmus megdöntése szükségszerűen forradalmi uton történhetett, mert felépítménye konzervatív, nehézkes volt, /mintha éppen ezért kellett volna megdönteni elsősorban a feudalizmust./ míg a polgári társadalomban a politikai intézmények liberális jellegűek, változékonyak, hajlékonyak, képesek a fejlődésre. Ezért ezeket az intézményeket nem kell gyökeresen megváltoztatni, csupán tovább kell fejleszteni.

Vagyis a marxi burzsoá államgépezet szétzuzásáról szóló elmélet helyett a burzsoázia politikai felépítményének meghagyása kerül, ahogy Bernstein gazdaságilag megőrzi a kapitalizmust különböző formáiban úgy politikailag is átmenti a jövőbe. Bernstein a politikai intézmények sokoldalúságát olyan országban hangoztatta, ahol még a demokratikus köztársaság követelése politikai zűrzavar és anarchia keftésnek minősült, ahol a lakosság nagy száma a legelemibb politikai jogokkal nem rendelkezett, ahol háromlépcsős választási rendszer uralkodott. S mindez a politikai rugalmasság és alkalmazkodás jegyében.

Bernstein különösen felléppa proletárdiktatura ellen. Ha a szociáldemokrata párt, mondja ő a parlamentarizmus útjára lépett, és ha megvalósult az általános választójog, akkor nem marad más hátra, mint türelmesen várni mindaddig, míg a párt ki nem vivja a többséget. A párt nem állhat a diktatura alapján, hanem a népi képviselőlet és a népi törvényhozás alapján.^{20/} Továbbá ő még azt állítja, hogy a diktatura antidemokratikus és a demokráciában egy osztálynak sem lehet privilégiuma. Mivel a fejlődés során a "kulturnépek" megismerték a többség akaratának módszereit, a diktatura ilyen szempontból is elvetendő.

Nem kell különösen bizonyítani a népi képviselőlet és törvényhozás megvalósulásának fabuláját a burzsoá társadalomban. Bernstein demok-

ráciáról és többségi akaratról beszél Németországban a XIX. szd. végén. A demokráciának osztálytartalom nélküli hangoztatása a legtipikusabb burzsoá ideológia, de ugyanakkor a proletáriátusnak nem szabad megvalósítania a diktatúráját, mert ez antidemokratikus.

Ebből már logikusan következett az, hogy Bernstein tagadta a Kommunista Kiáltványnak azt a megállapítását, hogy a proletáriátusnak nincs hazája. Ezt azzal indokolta, hogy azóta a proletáriátus rendelkezik politikai jogokkal. Ha ez így van, akkor a haza és a nemzet javát kell szolgálnia a munkáosztálynak. Ezért Bernstein azt a következtetést vonta le, hogy a proletáriátus érdekelve van az aktív gyarmatosítás politikájában és azt támogatnia kell.^{21/}

A gyarmatosítás elismerése természetesen a militarizmus politikájának elismerését is jelenti. Ezért a népi milícia a nép felfegyverkezés követelése helyett az állandó hadsereg demokratizálásának követelését kell hangoztatni.

A munkáosztály tehát saját imperialista burzsoáziája politikájának támogatójává válik. Bernstein úgy gondolkodott, hogy pl. miért az angol burzsoáziának legyen csak haszna a gyarmatosításból, hisz Németországban mégis csak jobb ha a német imperializmus extraprofitja nő. Az ilyen nézetek ásták alá a proletár internacionalizmust és készítették elő a csődöt.

A revizionizmus, amikor burzsoá ideológiából indult ki, nem juthatott más álláspontra, mint a marxizmus egész elvetésére a tudományos szocializmus tagadására. Kétségtelen, hogy ennek az elméletnek bármely állítása objektíve a burzsoázia érdekeit fejezte ki.

Burzsoá körökben Bernstein elméletének megjelenése nagy örömet váltott ki. A burzsoázia ilyen viszonya mindennél szemléltetőbben bizonyította a revizionizmus egész lényegét.

A szociáldemokrata körökben Bernstein első cikkei felelet nélkül maradtak, amíg Parvus a Szász Népujságban nem lépett fel ellene. Ettől az időtől kezdődtek meg a bernsteini nézetek elleni fellépések. A stuttgarti pártkongresszuson a vita nagyon éles jelleget öltött, bár itt még nem volt világos, hogy mit képvisel ez az irányzat. A stuttgarti 1898-as kongresszuson ebben a kérdésben nem fogadtak el határozatot, hanem csak eldöntötték, hogy sokoldalú elméleti vitát kell folytatni a revizionista nézetekkel szemben.

E kongresszus után Bernstein kiadta cikkeit külön könyv formájában. Könyvére válaszolt Luxemburg "Szociális reform, vagy forradalom" és Kautsky "Bernstein és a szociáldemokrata program" c. műveiben.

Rosa Luxemburg Bernstein ellen írott könyvében filozófiai kérdésekkel nem foglalkozik, de annál mélyebben közgazdasági, de különösen politikai kérdésekkel. Luxemburg elveti a kartellek és trösztök alkalmazkodási képességét és bebizonyítja, hogy a szervezetek még nagyobb arányban kiélezi az ellentmondásokat. Luxemburg a monopólisták egyesüléseiben a tőkés ellentmondások meggyorsulásának eszközét látja. Elveti Bernsteinnek a szakszervezetekre és a szövetkezetekre tett megállapításait. Azonban amikor helyesen bírálja Bernsteint, a szakszervezeti munkát sziszi-fuszi munkának minősíti, s ezzel azt leértékeli. Ő ekkor még lebecsülte a szakszervezeteknek az osztályharcban betöltött fontos szerepét.

Rámutatott arra, hogy Bernstein tagadja a kapitalizmus gazdasági fejlődésének objektív előfeltételeit, vagyis azt, hogy a gazdasági fejlődésnek szükségszerűen a kapitalizmus összeomlására kell vezetnie. De ugyanakkor Luxemburg elköveti azt a hibát, hogy a kapitalizmus pusztulását természetesnek, magától értetődőnek fogja fel, s nem mutat rá a tőkés rendszer bukásának szubjektív feltételeire.

Luxemburg következtetéseivel megállapítja, hogy a Bernsteinnel folytatott vita két világnézet, két osztály üsszeecsapásává vált.

A munkásmozgalom fejlődésének irányvonala kispolgári, vagy proletár jellegű-e?

Luxemburg könyve a marxizmus harcos védelme volt a revizionizmus elleni harcnak.

Kautsky Bernstein ellen írott könyvében lépésről- lépésre elemzi a revizionizmust. Rámutat Bernstein eklektikus módszerére. Kautsky hosszasan és mély elemzéssel bizonyítja be a kapitalizmus viszonyai között a kis és középgazdaságok szétforgácsolódásának folyamatát. Rámutat arra, hogy Bernstein a statisztikai adatokat sokszor saját elgondolásainak megfelelően módosította, vagy német jelenségeket bizonyít angol adatokkal. Kautsky meggyőző érvekkel veti el a bernsteini politikai gazdaságtani revíziót. Bebizonyította, a marxi elnyomorodási elmélet érvényességét is.

Kautsky rámutat arra, hogy a történelem bebizonyította mennyire helytelen a kapitalizmusnak a szocializmusba való átnövése. A liberalizmus megtalálta szövetségeseit a reakciós junkereknél. A szociáldemokrata párt bár hatalmas sikereket ért el a választásokon, mégsem sikerült lényegbevágó reformokat elfogadtatni a proletáriátus érdekében. Kautsky ugyancsak leleplezte Bernsteinnek a demokráciáról szóló nézeteit és sikraszállt a proletáriátus osztályhatalma mellett. Kautsky elvetette Bernsteinnek a koloniarizmusra vonatkozó tételeit.

Azonban Kautsky revizionista ellenes bírálatában több engedményt tett. Kautsky a hatalom kivívásának formáját békés reformok útján tartja lehetségesnek. Megjegyzí azt, hogy a munkáosztálynak a parlamentarizmusra, a sztrájkokra, a sajtóra, tüntetésekre kell korlátoznia tevékenységét. Főleg törvényes módszerekkel kell operálni. Ki kell kerülni az uralkodó osztály provokációját, amely polágháboruban akarja eltiporni a proletáriátust. Kautskynak ennél az állításánál megtalálható bizonyos hasonlóság Bernstein nézeteivel.

A szociáldemokrata pártok egyoldaluan értelmezték Engelsnek 1895-ben az "osztályharcok Franciaországban" c. Marx műhöz írott előszavát. Itt Engels értékeli az általános választójogot, a parlament jelentőségét, de mindemellett nyomatékosan aláhuzza a fegyveres felkelés lehetőségét és alkalmazásának szükségességét is. Azonban a szociáldemokrata pártok azt a helytelen következtetést vonták le, elferdítve Engels szavait, hogy a fegyveres felkelés többé nem alkalmazható.

Kautsky könyvében nem beszél a proletárdiktatúráról, csak annyit jegyez meg, hogy ezt a kérdést, majd a jövő dönti el. Engels az erfurti program kritikájában a proletárdiktatura kérdésének megkerülését opportunistá hibának nevezte. Kautsky, aki az erfurti programot készítette, a továbbiakban sem vette figyelembe az engelsi bírálatot. Kautsky Bernsteinnel szemben nem védelmezte meg a marxista államelméletet. Az 1848-as forradalmat és a Kömmün Marx által általánosított tapasztalatait megkerülte és figyelmen kívül hagyta.

Ezek az engedmények az opportunizmus felé már következetlenségről tanuskodnak és a legforradalmibb nézetek megkerülése már magában rejti egy középszerű tendencia kialakulását a szociáldemokrata pártban.

A viták azonban folytatódtak a következő pártkongresszusokon is. A hannoveri pártkongresszuson elfogadták a Bebel által javasolt határozatot, amelyben a következő állt: "A párt továbbra is az osztályharc alapján áll és a proletáriátus történelmi feladatának tekintti a politikai hatalom kivívását... a militarizmus elleni harc kérdésében, valamint a gyarmati politika kérdésében a párt továbbra is a korábbi véleményén áll... a párt határozottan elvet bármilyen törekvést, amelynek célja, hogy megváltoztassa, vagy elleplezze a párt álláspontját a fennálló állami és társadalmi rendhez, ugyancsak szintén a burzsoá pártokhoz."^{22/}

A lübecki kongresszuson szintén napirenden volt a revizionizmus kérdése, azonban nem az elvetés, hanem éppen a Bernstein iránt való bizalom szellemében.

E kongresszusokon a revizionizmust általában csak elvetették, mint amely elfogadhatatlan a párt számára. De még nem ítélték el és nem mutattak rá a revizionizmus lényegére. Bebel, Luxemburg, stb. felszólalásaikban, cikkeikben bírálat alá vetették a revizionizmust és bemutatták pártellenes jellegét. Különösen felléptek Bernstein közgazdasági tételei ellen, az osztályharc csökkenése, valamint a pártmunka gyakorlati kérdései ellen. Bebizonyították, hogy a kis- és középzemek semmiféle növekedése nem figyelhető meg, egyáltalán nem csökkent a tőke központosítása, a válságok nem tűntek el, hanem inkább növekedtek. Amennyiben Bernstein tagadta a tőkés társadalom pusztulásának elméletét és a szocializmusba való átmenet lehetőségét csak a szervezetekben látta, ezzel kapcsolatban Bebel az utóbbiakról a következőt mondta: "Én nem tudom, hogy hogyan lehetséges, hogy a fogyasztó és termelőszervezetek útján keresztül a Kruppok, Stummok, a nagybirtokosok, a nagybankok, a társadalom kezébe kerülnek? A kisajátítás továbbra is megmarad, mi ezt nem adjuk el."^{23/}

Ugy szintén határozottan elvetették az osztályharc csökkenéséről szóló elméletet. A pártnak a legfontosabb "a politikai hatalom kivívása. A munkáosztály nem állhat e filozófus dekadens nézetén, amely azt mondja, hogy a végcél nekem semmi, de maga a mozgalom számomra minden. Éppen fordítva, a mozgalom mint öncél számomra semmi, a végcél, számunkra minden."^{24/}

A revizionizmus elleni harcban nagy szerepe volt Plehanovnak a XIX. szd. utolsó éveiben és a XX. szd. elején. Plehanovnak a Neue Zeit-ben publikált cikkei nagy segítséget nyújtottak a német szociál-

23/ И.Бebelъ: Выступление на Ганноверском съезде, стр.57.

24/ Р.Луксембург: Изб.соч., т.I, М.1928, стр.138.

W²/ demokráciának. Ő különösen élesen fellépett Bernstein filozófiai tételei ellen. Szükséges megjegyezni Plehanov bírálatát Kautskyval szemben. Kautsky a stuttgarti kongresszuson a következőt mondotta: "Bernstein nem félemlített meg bennünket, de arra kényszerített bennünket, hogy gondolkodjunk, s ezért mi köszönetet mondunk neki". Plechanov cikkében bebizonyította Bernstein véleményének abszolút hasonlatosságát a burzsoá közgazdászok nézetével. Akkor Kautsky - teszi fel a kérdést Plehanov - miért nem ezeknek a közgazdászoknak mond köszönetet, miért Bernsteinnek. Plehanov a revizionizmus elleni harc lényegére rámutatva megjegyezte: "Nekünk nyíltan meg kell mondani, hogy most arról van szó, hogy ki kit temet el. A szociáldemokráciát Bernstein, vagy Bernsteint a szociáldemokrácia."^{25/} Továbbá megjegyezte, hogy véleménye szerint a német szociáldemokrácia nem következetes, mert ha azok lennének, akkor Eduard Bernsteint sokkal szigorubban kellene elítélni. Ő követelte Bernstein kizárását a pártból.^{26/}

A német szociáldemokrata párt a II. Internacionálé legbefolyásosabb és leghatalmasabb pártja volt. Ebben az időben a német proletariátus a nemzetközi munkásmozgalom élharcos szerepét töltötte be. E párt nagy hatással volt a széles tömegekre. A párt fel volt fegyverezve a propaganda és az agitáció legfontosabb eszközeivel. A XX. szd. elején a pártnak kb. 78 ujságja volt, ebből 70%. napilag. Nagyon sok volt a vidéki ujság, s a nagyobb városokban naponként jelentek meg a szociáldemokrata lapok. Ezek az ujságok nagy példányszámban láttak napvilágot. Évről évre növekedett a szociáldemokrata lapok előfizetőinek száma és példányszáma is. Pl. 1902-ben "Pfal-

25/ Плеханов: Соч., т. II, стр. 35

26/ Плеханов: Соч., т. II, стр. 34

ische Post, előfizetőinek száma 4000-rel, a "Rheinische Zeitung" előfizetőinek száma 2000-rel növekedett. Ebben az évben új lapokat adtak ki, mint pl. a "Freie Presse", "Oberfränkische", "Volkszeitung." A párt központi lapjának a "Vorwärtsnek" példányszáma 1902-1903-ban elérte a 78.500-at, a "Leipziger Volkszeitung" 30 ezer, a "Hamburger Echo" 37.400-as példányszámban jelenik meg.^{27/}

A párt kezében sok szakszervezeti különböző ifjúsági és női lap volt. Nagyjelentőségű volt a hetenként megjelenő elméleti folyóirat a "Neue Zeit". A párton belül az opportunistáknak szintén meg volt saját lapjuk a Sozialistische Monatshefte, amely mindig fellépett a párt határozatai ellen és dezorganizálta a párt sorait. A pártvezetőség semmiféle intézkedést nem foganatosított az opportunistáknak folyóirat ellen, hanem megtűrte pártellenes tevékenységét. /Auer még saját cikkeit is megjelentette benne, bár a pártvezetőség tagja volt./

A párt jelentős anyagi eszközökkel rendelkezett, ezt a tagdíjakból, a különböző ujság és irodalmi kiadványok jövedelméből szerezte. 1902 augusztus 1, 1903 július 31 között a párt bevétele 628.247 márka, kiadása 554.211 márka volt.^{28/}

A német szociáldemokrata párt nem üzemek és gyárak szerint volt szervezve. A legkisebb pártszervezet az olyan szociáldemokraták szervezete volt, akik azonos választóköri körzetben laktak. Az ilyen jellegű párt szervezési elv a párt tevékenységét a parlamenti munka és a választási harc alá vetette. /Bár ez a kivételes törvény ideje alatt helyes volt, csak a törvények felszámolása után helytelenül ezt az elvet továbbra is egyedülének ismerték el./ A párt a

27/ Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden. 1903 S. 34.

28/ Protokoll... zu Dresden. S. 40-41.

munkásosztály tömegpártja volt és mindenek előtt munkások voltak a tagjai. Szociális összetétel szerint a párt tagjainak hatalmas többségét munkások képezték, alapjában-véve szakmunkások. A munkás párttagok mellett voltak nem proletár származású személyek is, de az ő számuk a munkás tagokkal szemben nem volt nagy. A párt tagjainak száma a századforduló idején hozzávetőlegesen 250-300 ezerre becsülhető. /A taglétszámról csak 1906-tól vannak pontos adatok./

Azonban a párt vezető szerveinek szociális és osztályhelyzete más képet nyújt. Erre világos példaként szolgál a parlamenti frakciók szociális összetétele, amelyet 1903-ban választottak. A szociáldemokrata képviselők között volt 6 gyáros, kb. 35 burzsoá újságíró, /főleg lapok szerkesztői/ 5 kisiparos /két szabó, 3 asztalos/ 5 ügyvéd, valamint üzemi irányító, könyvkiadó, városi előljáró.^{29/}

Az "akadémikusok" értelmiségiek a párt különböző szerveiben fontos helyet töltöttek be. Ezeknek a szocialista meggyőződés és a marxista elmélet idegen volt. Az opportunisták különösen nagy befolyással rendelkeztek a parlamenti frakcióban. A frakciónak olyan opportunisták tagjai voltak, mint: Bernstein, Auer, Elm, Fischer, Dawid, Heine, Südekum, Kollmar és mások.

Másrészt szükséges megjegyezni a szakszervezeti bürokrácia szerepét. Volt munkások, párt és szakszervezeti hivatalnokokká váltak, az ő szociális anyagi helyzetük jelentősen megjavult és mint a kispolgári és értelmiségi körökből jövők opportunisták eszméket kezdtek hangoztatni a pártban.

A vezetőszervek többségükben az un. akadémikusoknak és a munkásarisztokráciának a gyülekező helyévé váltak. Ezek akadályozták a munkásosztály nevelését és előkészítését a forradalmi harcra és a revizionista vezetésen keresztül akarták megfosztani a proletáriátust forradalmi marxista pártjától.

29/ A Vorwärts anyaga alapján.

MÁSODIK FEJEZET.

A kongresszusi előkészítő munka.

A kapitalizmusból az imperializmusba való átmenet a kapitalisták számára a profit további növekedését a munkásosztály számára az életszínvonal éles csökkenését jelentette. "Az osztályellentétek kiéleződtek, a vállalkozói szövetségek erősebben nyomták a munkásszövetségeket, élesebb és nehezebb harci formák keletkeztek, mint pl. a tömegsztrájkok, fokozódott a drágaság, a finansztőke igája elviselhetetlenné vált".^{1/}

Bár a munkások nominál bére, bizonyos mértékig nőtt, azonban a reálbér lényegesen csökkent. A létminimum növekvő értéke messze megelőzte a munkások jövedelmét.

A létminimum indexei 1900-ban 100 volt, 1903-ban 102, a reálbér 1900-ban 100, 1903-ban 99.^{2/}

Az átlagos német munkás évi jövedelme a századfordulón 900-1000 márka volt, de a létminimum értéke 1400 márkát tett ki. Így tehát a munkabér 9%-kal a létminimum alatt volt.

E helyzet következtében évről-évre növekedett a különböző gyárakban, bányákban a női és gyermekmunka aránya. A gyermek és női munka aránya a német iparban több mint 30%-ot ért el. Természetesen a női és gyermekmunka a kapitalisták számára volt hasznos, ezek munkabére a férfiak munkabérének a felét képezte.

Azszakadatlan gazdasági harc bizonyos eredményekhez vezetett a munkaidő csökkentése területén. Néhány iparágban - különösen az építőiparban - bevezették a 10 órás munkanapot. Bebel meg is jegyezte a drezdai kongresszuson "Bár csak a 10 órás munkanapot bevezetnék; nem beszélve a 8 órásról."^{3/}

1/ Lenin ŐM. 21.k. 143-144. old.

2/ Ю.Кучинский: История условий труда в Германии, стр.137

3/ Protokoll... zu Dresden 307.

Handwritten signature and notes:
W. W. W.
W. W. W.

Az ipar legtöbb ágában 11 órás volt a munkanap, de nem volt ritka a 13-14 órás munkanap a X^X. szd. elején.

A kapitalisták nem engedték meg, hogy a munkaidő rövidülése a munka termelékenységének csökkenéséhez vezessen. Ezért a kizsákmányolás új módszereire tértek át, mégpedig a munka intenzitásának emelésére, de műszaki fejlesztések nélkül. Minden német munkás munka termelékenysége 15 év alatt majdnem 50%-ra nőtt.^{4/} Ez a munkaintenzitás a balesetek nagyarányu felemelkedésével járt együtt.

A XX. szd. első éveiben /1900-1903-as válság/ növekedett a munkanélküliség. 1903-ban a munkanélküliek száma a német munkások 2,7%-át tette ki,^{5/} ezzel szemben a 80-as években az ipar összes ágában munkaerőhiány volt.

A munkásosztály gyors növekedésével kapcsolatban rosszabbodtak a lakásfeltételek. Munkások százai, ezrei padlásokon, pincékben, az utcán tengődtek. A lakbér gyorsabban nőtt, mint a munkások nominál bére.

A junker-burzsoá kormány a huszadik század elején erőteljesebben támadt a munkásokra. 1902 végén vezették be az új vámtarifát, amely jelentősen felemelte a közszükségleti cikkek árát. Az új vámtörvény szerint a behozatali tarifák a következőképpen emelkedtek: a buza, rozs, 3,50-ről 5 márkára, a vaj 16-ról 40 márkára, a hus 15-17-ről 40-45 márkára mázsánként.^{6/} Az új vámtarifák a junkerség és velük kapcsolatban álló nagyburzsoázia érdekében nagy terhet rótt a dolgozókra.

Jellemezve a munkások helyzetét Karsky a "Leipziger Volkszeitung"-ban írta: "Az 1902-05 év a termelőerők és termékek

4/ Ю.Кучинский: История..., стр.167

5/ Ю.Кучинский: История..., стр.184

6/ K. Lipinski: Die Sozialdemokratie von ihren Anfängen bis zur Gegenwart. Bd. I. S. 188.

szétzúzása és elpazarlásának, valamint az áruk elértéktelenedésének éve volt. A vállalatok ezrei a munkaidőt hetenként pár napra korlátozták. Általában mondván a munkások egyetlen válságtól sem szenvedtek ennyire, mint éppen ettől.^{7/}

Az alacsony reálbér, a drágaság növekedése, a munkanélküliség, a munka intenzitása, a nehéz lakásviszonyok tanuskodnak a proletáriátus abszolút elnyomorodásáról /nem beszélve a viszonylagos elnyomorodásról./

A munkáosztály látva saját napról-napra rosszabbodó helyzetét, fellép saját osztályellenségei ellen gazdasági helyzetének megjavításáért.

1903, mint az első válság utáni év /1900-1903/ új lendületet adott a proletáriátus gazdasági harcának nagyarányú kiéleződéséhez.

1903-ban a szabad szakszervezetek tagjainak a száma az 1902-es 733.206-ról 887.698-ra nőtt, a növekedés 21%-os volt.^{8/} Az előző években ilyen gyors növekedés a szakszervezetben nem volt.

A gazdasági konfliktusok száma növekvő indexet mutat. 1902-ben 861 volt, 1903-ban már 1.282. A sztrájkok és az elbocsátások 1903-ban 121.593 munkást érintettek.^{9/}

A munkások követeléseit gazdasági jellegűek voltak: a munkabér felemelése, a munkaidő csökkentése, a munkafeltételek javítása.

Brémában télen és tavasszal a hajó és dokkmunkások sztrájkoltak. A munkások béremelést követeltek, a tőkések először elbocsájtással válaszoltak. A háromhónapos sztrájk a munkások győzelmével végződött.^{10/}

7/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 2. 1903.

8/ К.Легин: Развитие профессионального движения в Германии за 1894-

9/ Вернадская: Подъем рабочего... Вопросы истории, 7, 1948. 1903г.

10/ Hamburger Echo. Nr. 71.

A strausseburgi építőmunkások sztrájkja szintén engedményekre késztette a tulajdonosokat, bár sztrájektörőket akartak alkalmazni.^{11/}

A kasseli asztalosok és más építő munkások 7 hónapon keresztül sztrájkoltak, melynek következtében bizonyos munkabér emelést és munkaidő csökkentést értek el.^{12/}

A "Hamburger Echo" c. lap egynapi tudósítása a sztrájkmozgalomról /nem teljes felsorolás/ ékesen bizonyítja a németországi tömegmozgalom kiszélesedését.

Március 26-án az ujság a következő sztrájkokról tudósít: München, Nordhausen és más városok kőművesei sztrájkolnak. Chemnitzben a kohászok félbehagyták a munkát. Poenamban a fazekasok elhatározták a munkabeszüntetését. Kölnben a szabók a bérek emelését követelik. A berlini kertészek, a munkaadókkal való megegyezés ellenére a 427 főből 354 tovább folytatja a sztrájkot.^{13/}

A sztrájkok az ország különböző részein folytak le, s a különböző szakmákat érintették. Általában a sztrájkok sokáig tartottak, és a burzsoázia és a proletáriátus közötti harc éles ellentmondása jellemezte.

Hannoverben és Limburgban 1500 kőműves sztrájkolt.^{14/} Ebben a sztrájkban résztvettek a keresztény szakszervezetekhez tartozó munkások is. Ez a körülmény újból alátámasztotta a munka és a tőke közti növekvő ellentmondást.

Az 1903-as év legnagyobb gazdasági harca, amely még 1904-ben is folytatódott, a Crimmitschau-i textilmunkások sztrájkja volt.

11/ Hamburger Echo Nr. 109.

12/ Hamburger Echo Nr. 73, 186.

13/ Hamburger Echo Nr. 72.

14/ Hamburger Echo Nr. 111, 112.

A munkafeltételek, a bér Crimmitschauban rosszabbak voltak, mint az ország más textil üzemében. De évek hosszú munkásharcának eredményeül itt is elérték a 11 órás munkanapot.

1903 júliusában a munkások újabb követeléseket állítottak fel: a munkabér 6%-os emelése és a 10 órás munkanap bevezetése. A gyártulajdonosok nem voltak hajlandók teljesíteni ezeket a követeléseket, erre 5 gyár 650 takácsa sztrájkba lépett. A gyárosok válasza tömeges elbocsátás volt, 7500 embert dobtak ki az utcára. A munkások szívós és hosszú harca az egész német munkásság között mély visszhangot váltott ki.

A drezdai kongresszus teljes egyetértéssel táviratot küldött a sztrájkoló munkásoknak: a pártkongresszus teljes együttérzését fejezi ki a 10 órás munkanapért harcoló crimmitschauer dolgozóknak. A hihetetlen rendőri nyomás, a gyülekezési jog megfosztása ellenére a munkások folytatják harcukat a kegyetlen gyárosok ellen. A 10 órás munkanap egy szakasz a 8 órás munkanap kivívása útján. Mi biztosítjuk a 7500 textilmunkást az összes munkások teljes erkölcsi támogatásáról. A pártkongresszus a harcoló testvéreknek teljes sikert kíván.^{15/}

Crimmitschau munkásai nagy szilárdsággal vezették jogos harcukat. Nem félve a rendőrségtől, a bíróságtól, szétzavarták a sztrájkktörőket és szilárdan kitartottak követeléseik mellett, egy lépést sem engedve a munkáltatók egyesített erejének.

A textilgyárosokat az államhatalom minden oldalról támogatta, de ugyancsak más gyáros szervezetek is.

De a kapitalistákat segítették a szakszervezetek opportunis-

15/ Protokoll... zu Dresden. S. 297.

ta vezetői is. A munkások készek voltak folytatni a harcot a teljes győzelemig, biztosítva voltak anyagiakkal és teljes váratlansággal érte őket az 1904. jan. 18-i döntés a munka felvételéről, a követelések teljesítése nélkül. Világos volt, hogy az opportunistá vezetékek megegyeztek a kapitalista tulajdonosokkal. A munkások tiltakoztak a több mint fél évig tartó sztrájk ilyen jellegű kimenetele ellen.

A német munkások nemcsak gazdasági harcot vívtak, hanem felléptek politikai jogaik védelmében is. Erről tanuskodik az áprilisi Lipcsében véghezvitt sörboykott. /Bierboykott./

A sikeres választási kampány véghezvitele szükségessé teszi a párt számára, hogy megfelelő számú gyűlésterem álljon rendelkezésre, de mivel a teremtulajdonosok a burzsoáziához tartoznak, nagyon gyakran nem bocsájtották rendelkezésre a terméket a proletáriátusnak. Ilyen esemény zajlott le Lipcsében is.

A söripari dolgozók gyűlést akartak tartani, a teremtulajdonos csak azzal a feltétellel bocsájtotta volna rendelkezésükre a termet, ha a munkások előtt szociáldemokrata szónok nem fog felszólalni. Ezek a munkások április 24-én olyan határozatot hoztak, melyet 1500 ember elfogadott, hogy munkásgyűlésen csak szociáldemokrata szónok szólalhat fel.^{16/}

A söripari munkások kihírdették a sörboykottot. Ez a boykott nem maradt ilyen szűk keretek között.

Április 29-én a "Leipziger Volkszeitung" óriási betűkkel írta: "A boykott az egész városra kiterjedt. Lipcsében folytatódik a háború. A boykott közös ügyé vált szolidaritásból a teremtulajdonosok ellen. Lipcse munkásosztálya megmutatja óriási erejét és eléri a győzelmet."^{17/}

16/ Leipziger Volkszeitung Nr. 94.

17/ Leipziger Volkszeitung Nr. 97.

A bojkott majdnem egy hónapig tartott és a munkások győzelmével végződött. "Ez a tett felemelő volt, ez a mozgalom az egész dolgozó osztály tette volt".^{18/} - írta a "Leipziger Volkszeitung."

A munkáosztály csatát nyert a burzsoázia ellen, megmutatta a munkástömegek hatalmas erejét és egységét politikai jogainak védelmében.

A munkásmozgalom általános fellendülésének közepette ünnepelte a német munkáosztály május elsejét 1903-ban.

A II. Internacionálé első kongresszusa határozata szerint a világ országaiban meg kell ünnepelni a napot a világ munkásai szolidaritásának jegyében.

A szakszervezet és a párt között sok ellentétre adott okot ez a kérdés. A szakszervezetek, félve a tőkéssekkel való viszony kiéleződésétől, javasolták, hogy az ünnepet munka után, vagy vasárnap tartsák meg. A párt általában az adott nap melletti megünneplésért szállt síkra. A kérdést véglegesen nem döntötték el, melynek következtében a pártszervezetek mindinkább engedtek a szakszervezeteknek és nem fordítottak kellő figyelmet e kérdésre.

Ez a viszony tükröződött a berlini és az egész német munkásokhoz szóló felhívásban, ahol általános szavakban méltatták május elseje jelentőségét, a 8 órás munkanapot, de még csak célzás sem volt a szervezett munkabeszüntetésről, valamint az aznapi ünneplés szükségességéről./Május elseje pénteken volt./

A felhívásnak deklorativ jellege volt, és nem szervezési.

De a munkások nagyon sok helyen saját maguk szüntették be a munkát ezen a napon. Berlinben az egyes szakmák szakszervezetei szervezték meg május 1. megünneplését. A kőművesek szakszervezete

által szervezett gyűlésen 2500 ember vett részt. E berlini szervezetben a munkabeszüntetés általános volt.^{19/}

A famunkások gyűlésén felszólalt Bebel, akit a részvevő 20 ezer ember óriási ovációval fogadott. /Jellemző a "Vorwärts"-ra, hogy Bebel beszédét nem közölték./

Az ácsok gyűlésén ⁷⁷ ~~Ledebor~~^W szólalt fel, a kohászok előtt Singer. A berlini szakszervezetek által szervezett gyűléseken /Berlinben tüntetés nem volt./ résztvett kb. 45 ezer ember.

A berlini pártegyletek /Verein/ a választókerületek szerint május elsején este gyűléseket szerveztek. A negyedik körzetben fellépő Singer különösen a nap nemzetközi jellegét emelte ki. A német munkáosztályt a proletár internacionalizmus szellemében kell nevelni.

Több mint 40 gyűlésen felszólalt szónokok leleplezték a burzsoá junker rendszert, a kül- és belpolitikát, éles kritika alá vetették a választási rendszert. A gyűlések tömeges jellegűek voltak.^{20/}

Május elsejét más városokban és helységeken is megünnepezték. Lipcsében több, mint hét óráig tartott a felvonulás. A résztvevők számának nem volt vége.^{21/} A felvonulás után nagygyűlés volt, ahol határozatot fogadtak el: "Az összegyűlteket teljes elhatározottsággal fellépnek minden reakciós intézkedés ellen, a nép elnyomása ellen. Az összegyűlteket fellépnek a kapitalista termelési viszonyokkal szemben, mert ez minden gazdasági és szociális /nem beszélnek politikáról, VL./ baj okozója... Az öntudatos munkások és munkásnők, ma május 1. alkalmából a világ összes munkásainak testvéri üdvözlését küldik, és kifejezik a közös eszményt a népek közötti békét

19/ Vorwärts Nr. 101.

20/ Protokoll... zu Dresden S. 222.

21/ Leipziger Volkszeitung Nr. 99.

és egyenlőséget." 22/

Szászország más városaiban, mint pl. Drezdában, Chemnitzben a rendőrség a tüntetést betiltotta. Ezekben a városokban csak gyűlések voltak.

Hamburgban május elseje ünneplése különösen tömegméretű volt. Május 1 előtt 250 ezer példányban kiadták, "1903 május elsejéhez" c. röpiratot.^{23/} "A tüntetésen résztvett 27-30 ezer ember. A részvétel sokkal nagyobb volt, mint az előző évben. Nagyarányu propagandát folytattak a munkabeszüntetésért." 24/

A rajna-westfaliai tartományban a munkások részvétele a gyűléseken jelentősen tulszárnyalta az előző évek számarányát. Dortmundban a gyűléseken több, mint 3000 ember vett részt.^{25/}

Nagyon sok helyen a munkát beszüntették, mint pl. Magdeburgban, Brandenburgban, Nürnbergben, Münchenben. Magdeburgban tömeges városi séta volt 3000 ember részvételével; Brandenburgban e napon sokan léptek be a pártba.^{26/} Az összes müncheni nagyüzemben a munkát beszüntették. A városban tüntetés volt.^{27/}

Május elseje ünneplése ilyen feltételek mellett nagyon nehéz volt. A rendőrség állandó beavatkozása, a munkások gyülekezésjogának korlátozása akadályozta az ünnep eszméinek szélesekörű elterjedését. A vezető pártszervek nem fordítottak kellő figyelmet május elseje jelentőségére. A legtöbb esetben maguk a tömegek kezdeményezték a fellépéseket.

Egészében meg lehet állapítani, hogy 1903, új nagy lendületet hozott a munkásmozgalomban. A résztvevők száma szerint a különböző gazdasági harcok jelentősen nagyobbak voltak, mint a korábbiak, és az uralkodóosztállyal történt összeecsapásoknak élesebb jel-

22/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 99.

23/ Hamburger Echo Nr. 98.

24/ Hamburger Echo Nr. 102.

25/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 99.

26/ Vorwärts Nr. 102.

27/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 99.

lege volt. Vitathatatlanul, a tömeges munkásmozgalom fellendülése döntő nyomást gyakorolt a kongresszus munkájára.

A német munkásosztály előtt nagy feladat állt: a Reichstag választások sikeres véghezvitele. /A választások részletes bemutatását az tette indokolttá, mert a későbbiek során a revizionisták éppen ezt akarták felhasználni ürügyül taktikájuk megvalósítására./

Az önálló munkáspárt fellelése a különböző parlamenti választásokon nagy jelentőséggel bírt a munkásosztály erőinek mozgósítására, a munkásosztály öntudatának fejlesztésére. A parlamenti szókészék kihasználása a tömegek érdekében, az uralkodó osztályok népellenes politikájának leleplezése a párt helyes politikája volt.

De a parlamenti választások lehetőségének a túlértékelése, és az összes erők összpontosítása e választások érdekében a pártnak és a munkásosztálynak óriási kárt okozott. A párt vezetési az általános választójogot a politikai hatalom kivívása fő eszközének tekintették. Bár a választásoknak mobilizáló jelentősége^{ik} volt, mégis amennyiben a parlamenti utat fő eszköznek tekintették, a munkásosztály pártjának erejét demokralizálta^k olyan értelemben, hogy nem készítette^k elő forradalmi harcra a burzsoáziával szemben.

A német császári alkotmány értelmében a Reichstag választásokat minden öt évben tartották meg. Az 1898-ban választott Reichstagot 1903-ban fel kellett oszlatni és új választásokat kellett kiírni. Ezért a párt az agitációs munkájában a főfigyelmet a választásokra fordította. Az előkészítő munkára az egész pártapparátust felhasználták 1903- elejétől kezdve.

Az agitációs és propaganda munkában elengedhetetlenül szükségesek a tömegek helyzetét és követelését kifejező helyes jelszavak.

A párt parlamenti frakciója április 30-án nyilvánosságra hozta a választási jelszavakat, melyeket az összes német szociáldemok-

rata lap közölt.

Le a népeket kizsákmányoló militarizmussal és marinizmussal. Népek közötti egyetértést, népek közötti békét! Le a belső reakcióval, az állami önkénnyel, a rendőri elnyomással! Harcra a mindenoldalú haladásért, a tudásért, az elnyomás alóli felszabadulásért!

A mi célunk - a szocialista társadalmi rendszer megalkotása, amely a termelők társadalmi tulajdonán és a mindenki számára kötelező munkán alapszik. Ilyen állami társadalmi rend létrehozása mindenki javára egész tevékenységünk egyetlen helyes irányvonala.^{28/}

A választási harc előkészítése során nagymennyiségű röplapot is felhasználtak. Így a parlamenti frakció felhívását 632.800 példányban bocsájtották ki.^{29/} Különleges röplapokat terjesztettek a rajnai tartományban 218.300 példányban.^{30/}

A választási kampány az egész országban folyt. "Az ötödik Schleswig-Holsteini választási kerületben 34 elvtárs 4.000 példányban röplapot bocsájtott ki, ahol bírálják ellenségeinket, akik kizsákmányolják és elnyomják a néptömegeket, valamint a szociáldemokrata jelöltek melletti szavazásra hívnak fel."^{31/}

A Kieli szociáldemokrata röplapot 32.000 példányban adták ki.^{32/} Két és félhónap alatt a párt kiadásai /április, május, június első fele/ több mint 370 ezer márkát tett ki, bár rendszerint a havi kiadás 25,27.000 márka.^{33/}

Az agitációs propaganda munka másik formája a választási nagygyűlések voltak. Ezek a többeszes gyakran tartott gyűlések átfog-

28/ Vorwärts Nr. 101.

29/ Protokoll... zu Dresden S. 33.

30/ U.o.

31/ Hamburger Echo Nr. 52.

32/ Hamburger Echo Nr. 92.

33/ Protokoll... zu Dresden S. 41.

ták az egész országot, Németország minden sarkában hallatszott a szociáldemokrácia szava.

Hatalmas feladatot teljesített a párt veterán fáradhatatlan vezére Bebel a választási kampányban. Május 5-9 között a Ruhr hatalmas ipari városaiban többször szónokolt többesres tömeg előtt, ahol a munkások mindenütt óriási lelkesedéssel fogadták.^{34/} Május közepén Bebel Liposében lépett fel, ahol éles bírálat alá vetette az új vámtarifa rendszert.^{35/} Egy hét múlva a berlini munkások előtt leplezi le a szabadelvű pártot, ahol bebizonyítja, kettős arcukat. "A liberálisok, a különböző burzsoá pártokkal szoros kapcsolatban vannak."^{36/} Majd közvetlen a választások előtt saját kerületében lépett fel, Hamburgban.

A párt más vezetői szintén résztvettek különböző választási gyűléseken. Pl. Klara Zetkin a Kborai nőgyűlésen szólalt fel: "A nők kötelesek résztvenni a választási csatában, bár mincse nek politikai jogaik. Németországban 5 millió önálló keresetű munkásnő van és szükséges, hogy politikai jogaik legyenek. A mi érdekünket nem az egyház, hanem a szociáldemokrácia fejezi ki. A nők csak a szociáldemokráciára szavazhatnak, azonban ezt a politikai jogfosztottság nem engedi meg. Ezért a nők feladata abban áll, hogy megvilágítsák a férfiak előtt, hogy nekik a szociáldemokrácia mellett kell szavazniuk. Az egybegyűlte nagy lelkesedéssel fogadták el a határozatot, a nők agitátor szerepéről a választási harcban, a szociáldemokrata párt oldalán."^{37/}

A párt az előkészítő munkában az összes burzsoá párt ellen harcolt. Ezzel egyidőben leleplezte az imperialista Németország egész népellenes politikáját. A hamburgi gyűlésen szónokló Metzger mondotta: "A hadihajók építése a munkásosztály helyzetének

34/ Hamburger Echo Nr. 107.

35/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 115.

36/ Vorwärts Nr. 130.

37/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 126.

rosszabbodását hozza magával. A kínai kalandorpolitika /Németország részvétele az 1900-as népfelkelés elnyomásában/ 200 millió márkába került. Csak a szociáldemokrácia harcol a munkások helyzetének megjavításáért.^{38/} A római gyűlésen rámutattak arra, hogy a bevezetett új vámtarifa elsősorban a dolgozók vállain nyugszik. A gyűlés nagy lelkesedéssel elfogadta azt a határozatot, amely szerint csak szociáldemokrata jelöltre fognak szavazni.^{39/}

Azonban az agitáció a szociáldemokrácia végcélja szempontjából is folytatódott, amely a tömegek törekvéséről tanuskodik, szocialista rend létrehozása érdekében. A lipcsei gyűlésen fellépő Motteler mondotta: "A mi választási harcunknak pártprogram alapján kell véghezmennie. A mi jelszavunk az osztályharc, mely a kapitalista társadalom ellen irányul."^{40/}

A párt sikeresen vitte végig a választási agitációt az uralkodó osztályok minden törekvése ellenére, akik felhasználták a szociáldemokrata párt ellen szellemi, anyagi rágalmozó eszközeit. A választások június 16-án voltak, keddi napon. A hatalmon lévő osztályok szánára természetesen a legjobban a munkanap felelt meg, bár a szociáldemokrata párt követelte a választások vasárnapi kiírását, amelyet azonban elvetettek.

Ennek ellenére a német szociáldemokrata párt eddig még nem látott ragyogó sikert ért el a parlamenti választásokon, 9.495.992 érvényes szavazatból 3.010.472-en a szociáldemokrata pártra szavaztak. /a választójogosultak száma 12.490.660./^{41/}

A párt 900 ezer szavazattal kapott többet, mint 1898-ban a növekedés 43.7%. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a la-

38/ Hamburger Echo Nr. 126.

39/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 129.

40/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 82.

41/ Vorwärts Nr. 169.

kosság általános növekedése 8%-os fejlődést mutat. Ebből következik, hogy korábban más pártokra szavazók jelentős száma most a szociáldemokrata párt oldalára ment át.

"A választók száma megnőtt 5 év alatt. A választásban való részvétel ugyanolyan élénk volt, mint 1898-ban, de egyetlen párt sem ért el olyan növekedést, mint a mi pártunk. 1898-ban 58 képviselőnk volt; 1903-ban ez a szám 81; a mi frakciónk akkor a képviselők 14.6%-át tette ki a Reichstagban. 1903-ban már 20.4%,^{42/} mondta Bebel a kongresszuson.

A párt a maga sikereit főleg az iparosított területeken érte el. Nagy jelentőségű volt a remek berlini eredmény. Itt a párt a szavazatok több mint 2/3 részét kapta. Hat berlini választókerületből ötben a szociáldemokrata párt kapott képviselést.

A berlini választási eredmény:

Pártok	1898	1903	Az érvényes szavazatok száma: 326.780. volt.
szociáldemokrata	155.411	218.238.	
szabadelvűek	55.329	55.782.	
konzervatívok	42.210	40.663.	

43/

Singer a IV. berlini választókerületben 67.865 szavazatot kapott, míg a szabadelvű párt jelöltje csak 9.015-t.

Szászországban érte el a párt a legnagyobb és legmeggyőzőbb sikert. 23 választókerületből 22-t a párt magának vívott ki.

750.798 szavazatból 441.764 szavazatot kapott; vagyis 59%.

1898-ban a párt mellett 299.190-en adták voksukat, vagyis 49.5%.

Itt a legtöbb kerületben a párt az abszolút többséget is megkapta. A nemzeti liberálisok és a szabadelvűek csődbe jutottak.

Szászországot vörös Szászországnak kezdték nevezni.

42/ Protokoll... zu Dresden. S. 300.

43/ Vorwärts Nr. 169.

Hamburgban a szociáldemokrata párt 161.320 szavazatból 100.617-t kapott. A választások újból azt mutatták, hogy Hamburg a szociáldemokrácia erős bástyája.^{44/} Mindhárom hamburgi kerületben a szociáldemokrata jelölteket választották meg, akik az abszolút többséget is megkapták, itt választották meg Bebelt is.

Először 35 év alatt ért el a párt nagy sikert a rajna westfaliai ipari tartományban. Itt rendszerint két párt harcolt a centrum és a nemzeti liberálisok, mindegyik a maga eszközével; a szellemi butitással, illetve a gazdasági nyomással.

A fekete-kék demagógiával szemben a szociáldemokrata párt a szavazatok többségét megszerezte magának. Ebből következik, hogy a tömegekben a vallás /Németország nyugati részében katolikus vallás tulsulyban volt/ és a gazdasági megvásárlás helyett az osztályharcos álláspont kerül előtérbe.

A szavazatok növekedését nagyon meggyőzően bemutatja a következő táblázat:

45/

Kerületek	1898		1903	
	szociáldemokrata párt.	centrum és a nemzeti liberális párt	szociáldemokrata párt.	centrum és a nemzeti liberális párt.
Essen	4.400	48.301	33.000	39.840.
Dortmund	19.864	35.078	39.398	39.074.
Bochum	22.379	50.380	52.000	50.500.
Duisburg	7.804	40.975	29.932	36.430.
Összesen:	54.447	184.034	154.330	165.844.

Ebben a négy kerületben a szociáldemokrata párt az első helyre került.

44/ Hamburger Echo Nr. 138.

45/ Vorwärts Nr. 149.

W. Düwell: Die Sozialdemokratie im Gebiet der rheinisch-westfälischen Grossindustrie... Die Neue Zeit. Nr. 40. 1903.

A burzsoá pártok részéről az agitáció eddig nem látott arányu volt. Ha a liberálisok ellen a centrum részéről elegendő volt a szentírás, mint főfegyver, akkor a szociáldemokraták ellen már szükség volt külön gyűlésekre, a katolikus sajtó nagy aktivitására, de főleg a papok házi látogatásai a munkás kerületekben. Ennek következtében a centrum elért bizonyos sikert, Bochumban pl. 12.000 munkás a fekete katolikus reakciós párt mellett szavazott.^{46/}

A harmadik hatalmas párt megjelenése következtében szükséges volt, hogy az uralkodóosztály két különböző pártja egyesüljön a számukra közös osztályellenség ellen. Helyesen jellemezte ezt a helyzetet a Kreuz-Zeitung: "Az idő szükségessége előkészíti és kikényszeríti a Róma és Wittenberg közti harc szétkapcsolását a politikai élet miatt."^{47/}

A pártnak növekvő népszerűsége volt mezőgazdasági területeken is. Helyes és a parasztság érdekeinek megfelelő agrárprogram hiánya ellenére is a párt a szavazatok 17,1%-át kapta meg ezeken a területeken.^{48/}

Mezőgazdasági területeken a szavazatok a következőképpen oszlottak meg:

Centrum	1033 000	nemzeti liberálisok	546.000
Szoc. Dem. P.	735 000	birodalmi párt	206.000
konzervatívok	667 000	szabadelvűek	174.000

Ez a körülmény a munkáspártnak a faluba való behatolásáról tanuskodik. A szociáldemokrata párt mindenoldalon megerősödik.

Szászország falvaiban a szociáldemokrata párt sok szavazatot szerzett a nemzeti liberálisoktól. Így pl. Neuho-faluban 1898-ban

46/ W. Düwell: Die Sozialdemokratie im Gebiet der rheinisch-westfälischen Grossindustrie... Die Neue Zeit. Nr. 40. 1903.

47/ Protokoll... zu Dresden S. 30.

48/ Бебель: Социальный состав социал-демократической..., стр 6

a liberálisok 116 szavazatot kaptak, 1903-ban csak 76, viszont a szociáldemokrata párt 130-ról 243-ra növelte szavazatainak számát.^{49/}

Szászország más falvaiban hasonló képet kapunk. Egészében ki lehet jelenteni, hogy a szociáldemokrata párt a szavazatok számát tekintve mezőgazdasági kerületekben a második helyre került, megelőzve a konzervátorokat és a nemzeti liberálisokat.

A centrum párt különösen Bajorországban volt erősen tulsulyban, ahol majdnem az összes kerületet a katolikus párt szerezte meg. A fekete reakció párja Bajorországban 422.642 szavazatot kapott, míg a szociáldemokrata párt 212.506-ot.^{50/} De még olyan katolikus városban, mint pl. Köln, eléggé erősen megrendült a centrum biztosnak vélt helyzete. /A centrupártiak kijelentették, hogy Köln Németország első katolikus állama./ A kölni választási eredmények szerint a centrum 15.662 szavazatot kapott, míg a szociáldemokrata párt 13.284-et.^{51/}

A konzervatív párt főleg Kelet-Poroszországban volt döntő befolyással, azonban a munkáspártnak itt is sikerült elfoglalnia a második helyet. A köhigsbergi központi választókerületben a konzervatívok 57.412 szavazatot és 6 mandátumot, a szociáldemokrata párt 38.654 szavazatot és egy mandátumot, a centrum 23.863 szavazatot és 2 mandátumot kapott.

Még a gumbinneri központi választókerületben, ahol a konzervatívok kapták az összes mandátumot, a szociáldemokrata párt 16.622 szavazatot kapott.^{52/}

E tények a párt mindenoldalu és nem valami lokalizált elterjedtségéről tanuskodnak. Egyetén párt - a szociáldemokrata kivételével - sem tudott 395 képviselőjelöltet állítani, a liberáli-

49/ Leipziger Volkszeitung extra Ausgabe VI. 17.

50/ Vorwärts Nr. 158.

51/ Leipziger Volkszeitung Nr. 137.

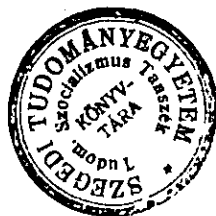
52/ Vorwärts Nr. 158.

sok csak 181-et, míg a centrum 161-et. A pártnak minden választóközrztben meg volt a saját bázisa. Ezt a tényt különösen aláhuzza a választások második fordulója. Ekkor a szociáldemokrata párt 122 közrztben, a liberálisok 65, a centrum 33, más pártok még kevesebb kerületben állítottak jelöltet. Továbbá ez a körülmény a növekvő osztályellentétekről tanuskodik a kapitalizmus idején. A szociáldemokrata párt ellen szövetkezett a burzsoázia, a junkek és a katolikus egyház.

De a szociáldemokrata párt nemcsak szélességben, hanem mélységben is növekedett. 1903-ban 13 választókerületben szerezte meg a szavazatok abszolút többségét, míg 1898-ban csak 2 ilyen közrzt volt. 1903-ban a szociáldemokrata párt 46 közrztben az össz szavazatok 40-55%-t kapta, míg 1898-ban csak 23-ban. 20-30%-os sikert ért el 67 közrztben, míg 1898-ban csak 16-ban, 30-40%-os eredményről számolhattak be 51 közrztben. A visszamaradó közrztokban 10%-nál több szavazatot kapott a szociáldemokrata párt.^{53/}

Ezek az adatok a szavazatok koncentrálttságáról, a szociáldemokrata párt mély gyökéresztéséről beszélnek az adott kerületekben, másrészt tanuskodnak a párt szélesarányu elterjedéséről más kerületekben is.

Meg kell jegyezni, hogy a reichstagi választások messze nem voltak általánosok és egyenlők. A magas korhatár, a nők és a hadkötelesek kizárása a választásokból nagymértékben korlátozták a választás általános jellegét. Németország lakossága 1903-ban 56.367.000 volt, a választójogosultak száma pedig 12.490.660-t tett ki, ebből leszavazott 9.495.992. A szavazatok és a képviselői mandátumok a különböző pártok között a következőképpen osz-

lottak meg:

54/

Pártok	szavazatok száma	képvi- selők száma	%-ban a kép- vise- lők.sz. 1898.	a képvi- selők sz.: 1898.	+ vagy -
Szociáldemokrata párt	3.010.472	81	20.4	58	+ 23.
Centrum	1.899.470	100	25.48	106	- 6.
Nemzeti liberálisok	1.240.816.	50	12.59	53	- 3.
Konzervátorok	939.192.	52	13.09	52	0
Szabadelvű párt	520.229.	21	5.28	28	- 7.
Lengyelek	347.420.	16	4.03	14	+ 2.
Birodalmi párt	299.394	19	4.76	20	- 1
Szabadelvű szövetség	238.089	9	2.26	15	- 6
Antiszemiták	130.785	11	2.77	12	- 1
Parasztsszövetség.	123.723	6	1.50	6	0
Elszászok	101.921	10	2.51	10	0
Welfek	-	7	1.76	3	+ 4
Wildek	-	7	1.76	8	- 1
Dánok	-	1	0.21	-	+ 1
Nemzeti szocialisták	-	1	0.24	-	-

Ahhoz, hogy világos képet nyerjünk a választások "egyenlőségéről" szükséges figyelembe venni a különböző pártok képviselőire leadott szavazatok számát:

egy szociáldemokrata képviselőre	37.167 szavazatot adtak,
katolikus centrumpárti "	18.994 - " -
konzervatív párti "	18.061 - " -
nemzeti liberális párti "	24.816 - " -
szabadelvű párti "	24.771 - " -

A választások "egyenlőségéről" tanuskodjanak még a következő adatok:

A pozdami választókerület körzeteiben a szociáldemokrata párt 363.711 szavazatból 175.200 szavazatot kapott, de csak 3 mandátumot. Zubeilt 73.854 szavazattal választották meg, a birodalmi párti képviselőt pedig 9.741 szavazattal.^{55/}

Westfaliában a szociáldemokrata párt 104.840 szavazatot kapott és 2 mandátumot, míg a szabadelvű párt 22.612 szavazatot és szintén két mandátumot.

A düsseldorfi választókerületben a szociáldemokrata párt mellett szavazott 149.445 választó, de csak 3 mandátumot kapott, ugyanitt a centrum 180.444 szavazatot és 8 mandátumot kapott.^{56/}

Ezekből az adatokból világosan tűnik szembe a párt befolyásának hatalmas növekedése, ami kifejeződik a szavazatok és a mandátumok számának növekedésében, a különböző burzsoá pártok szervezeteinek és mandátumainak csökkenése, különösen a liberális pártoké, néhány nemzeti párt növekedése. Nagy jelentőséggel bírt a szociáldemokrata párt falusi sikere, bár a választási agitáció idején nem beszéltek a parasztkérdésről, a junker földeknek a parasztok kezébe való átadásáról. Az agrárkérdés megoldatlansága - a siker ellenére is - éreztette negatív hatását.

A választások eredményei a szavazatok egyenlőtlen és aránytalan elosztásának fényes bizonyítékát nyújtják. A szociáldemokrata párt annyi szavazatot kapott, mint a centrum és a konzervatívok együttevén, de csak egyedül a centrum 19 mandátummal többet kapott nála. De természetesen a szavazatoknak az ilyen elosztása felelt meg a junker burzsoá Németországnak.

55/ Vorwärts 152.

56/ U.o.

A párt azért tudott ilyen hatalmas sikert elérni, mert a tömegek és különösen a proletáriátus ereje növekedett az osztályellentétek erősödtek, valamint a munkáosztály tudata is jelentős fejlődésen ment keresztül. A szociáldemokrácia sikere tanuskodik a széles tömegek elégedetlenségének a növekedéséről, amely az imperializmus igája és a burzsoá junker-kormány ellen irányul. A "Leipziger Volkszeitung" helyesen állapította meg: "A választások eredményei ez a kormány és a rendőrség elleni tiltakozás megnyilvánulása."^{57/}

A párt a választási harcból győztesen került ki és hatalmas sikert aratott.

A választások eredményei a szociáldemokrata párt növekedéséről tanuskodtak. A választások eredményeinek értékelése nagyjelentőségű a párt további taktikájának meghatározása szempontjából, valamint a más pártokhoz való viszony szempontjából, s a választások eredményeinek, a proletáriátus érdekében való felhasználása szempontjából.

Az opportunisták szárny a párton belül nagyon sietett, hogy felvesse új "téziseit", melyek a választások eredményeinek felhasználásával voltak összefüggésben.

Ezek, amikor meghatározták az új taktikát, a revizionizmus alapvető eszméiből indultak ki, mégpedig az osztályharc gyengüléséből és az ellentétes osztályok kibéküléséből. Tulértékelve a választások eredményeit és a parlament jelentőségét az 1903-as június 16-1 siker a liberális burzsoázia megmentésére akarták felhasználni.

Az opportunisták W.Heine /aki 1898-ban a kormány támogatása mellett szólalt fel, különösen a kormány katonai politikájának

támogatása mellett bizonyos "népi jogok" bevezetéséért./ a "Sozialistische Monatshefte" o. opportunistá folyóiratban cikket jelentetett meg, ahol különösen fellép a liberális burzsoázia érdekében. Kifejezi azt a véleményét, hogy kiindulva a kapitalista fejlődésből a gazdaságilag tönkrementek nagy tömege "türekszik a munkáosztályhoz és saját eszközeikkel hozzá akarnak járulni ahhoz, hogy a szociáldemokrácia fejlődjön és a jövőben az egész nemzetet képviselje. Ebből következik, hogy a liberális pártokat nem lehet egyszerűen megszüntetni, hanem fel kell ezeket váltani, hogy az állami és szellemi szabadság eszméjét nem lehet megszüntetni, hanem fel kell tölteni.

A szociáldemokrácia ezt saját büszke kötelességének tekinti és arra törekszik, hogy magában tartsa a nemzet vezetésének rá eső részét a társadalom életében."58/

Az opportunisták vezetője E. Bernstein azt a nézetet fejtette ki, hogy a párt növekedéséből, a szavazatok ilyen nagyarányu sokaságából következik, hogy a szociáldemokrata pártnak el kell foglalnia az alelnöki tisztséget a Reichstagban minden feltétel nélkül. A pártnak nem szabad éles ellentétes viszonyban állnia más pártokkal szemben. Bernstein rámutat arra, hogy Angliában és Franciaországban a burzsoá pártok nem támadnak olyan erősen a munkásmozgalomra, ezért, hogy történelmileg folytassa munkáját a német munkáspárt, most a tevékenységet korlátozni kell. A burzsoá pártokkal megegyező, hajlékony és e pártok vezetőivel pedig testvéri viszonyt kell létesíteni. Amennyiben a liberális párt vereséget szenvedett a szociáldemokráciának el kell foglalnia helyét.59/

58/ W. Heine: Der 16 Juni. Sozialistische Monatshefte Nr. 7.

59/ E. Bernstein: Was folgt aus dem Ergebnis der Reichstagswahlen Soz. Mon. Nr. 7.

Vollmar, mint az állami és a gyakorlatias szocializmus teoretikusa a választások eredményeit a következőképpen értékeli: "Az új helyzet amely a párt előtt áll - mondotta Münchenben - abban van, hogy a mi pártunk ma a birodalom gazdasági és politikai fejlődésének szükséges összetevő része és ennek a pártnak elsőrendű politikai befolyással kell rendelkeznie."^{60/}

Vollmarnak teljesen természetes a munkásosztály pártjának gazdasági és politika fejlődéséről szóló "elmélet" a kapitalista állam keretein belül.

Továbbá a "bajor király" - ahogyan Bebel szokta őt nevezni nagyon pontosan meghatározza a szociáldemokrata frakció feladatát: "Az állam érdekeinek nevében és a modern kulturális szükségletek következtében nekünk a kereskedelmi szerződések mellett kell szavaznunk."^{61/}

Tehát a szociáldemokráciának védelmeznie kell a burzsoázia és a feudálisok államának érdekeit. Vollmar elég logikusan jut el állításához: először a burzsoá-junker állam részévé kell válni, aztán már védelmezőjévé.

A szociáldemokráciának milyen távolabbi perspektívája van? Vollmar erre a kérdésre is megadja a választ: "Feladataink a Reichstagban és az országban egyaránt megnöttek... Egész eddig a mi parlamenti tevékenységünk főleg bíráló jellegű volt, de most olyan tervet kell kidolgozni, amely átfogja a nép egész gazdasági helyzetét. Mi szociáldemokraták nem is kívánhatunk jobbat, mint jelenlegi pozíciónkat alkalmazni a nagy nemzeti kulturális feladatok megoldására."^{62/}

60/ G. Vollmar: Lehren und Folgen der letzten Reichstagswahlen. München. S. 14.

61/ G. Vollmar: U.o.

62/ G. Vollmar: U.o. S. 16.

Tehát a szociáldemokrácia főfeladata bizonyos kulturális nemzetiségű problémák eldöntése beleértve a társadalom legkülönbözőbb osztályait, de egyáltalán nem feladata harcolni a munkásosztály felszabadításáért az elnyomó osztályok ellen.

Teljesen ellenkezőleg az opportunistákkal szemben értékelték a választások eredményeit és a parlament jelentőségét az un. ortodoxok. Ők nagy jelentőséget tulajdonítottak ezeknek a választásoknak, de az osztályharc és a proletáriátus további fejlődésének a szempontjából értékelték őket.

R. Luxemburg a burzsoá parlament szerepét, mint a munkásosztály nevelésének egyik eszközét értékelte, valamint a burzsoázia osztályuralmaként a proletáriátus felett. "A parlamentarizmus a burzsoázia osztályuralmának egy meghatározott történelmi formája. A burzsoá parlamentarizmus csak addig őrzi meg a maga életképességét, amíg folytatódik a burzsoázia és a feudálisok közötti ellentét. Ahogy megjelenik e harc éltető tüze a parlamentarizmus elvesztett történelmi célját."^{63/} "A parlamentarizmus a kapitalista társadalom számára elvesztette minden tartalmát, de a felemelkedő munkásosztály számára az osztályharc egyik leghatalmasabb és legszükségesebb eszköze."^{64/}

Jellemezve a június 16-i választások eredményeit a szociáldemokrácia szempontjából Bebel a következőket mondotta: "Én mindjárt most e hatalmas győzelem után, amely engemet megdöbbenett mondottam, hogy nagyon kevés fog megváltozni. Nekünk nagyon kevés 3 millió szavazat. Mi kezünkben tartjuk a szavazatok egyharmadát, de a mandátumoknak csak egyötödét, s mi még kisebbség vagyunk, de olyan kisebbség, amelytől félnek az ellenfelei."^{65/}

63/ Р. Люксембург: Изб. соч., т. I, ч. II, М. 1930, стр. 126.

64/ Р. Люксембург: Изб. соч., т. I, ч. II, М. 1930, стр. 128.

65/ Речь Бебеля на Амстердамском конгрессе. Одесса, 1905. стр. 19.

Bebel különösen rámutat arra, hogy a választások második fordulójára idején /Stichwahl/ az un. középpártok egyesültek a centrummal és a konzervatívokkal a szociáldemokrácia ellen. Az összes burzsoá párt egyezményt kötött a forradalmi párttal szemben és így a választásokon két alapvető erő vesz részt, amely sehogysem tud megbékülni egymással, ez a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak osztálya.

A választások idején a különböző liberális pártok csak látszatképet alkotnak arról, hogy mintha a szélsőséges jobboldali pártok ellen lépnének fel, azonban objektíve az ő érdekükben. Amikor harcolni kell a nép követeléseinek megvalósításáért, e pártok a harcról lemondanak.^{66/}

"A burzsoá baloldal elvesztette egész radikalizmusát, ez a burzsoázia már nem ellenzéki. A burzsoá baloldalra többet számítani nem lehet. Ma nagy hiba lenne e burzsoá ellenzéktől harcot várni, amely a munkásosztály egyenlőségére irányulna. Ennek örökre vége".^{67/} - írta a Leipziger Volkszeitung.

Elemelve a Reichstag új összetételét Bebel megjegyezte :
 "Az új Reichstag és burzsoá pártjai a kérdésekben közös álláspon-
 ton lesznek. Semmi új a Reichstagban nem lesz. A kérdéseket nem
 minőségileg, hanem mennyiségileg fogják eldönteni."^{68/} A centrum
 és az összes jobboldali /nemzeti liberális és konzervatív/ pártok
 közös álláspontot foglalnak el a "baloldali" burzsoá pártokkal.
 A Centrum és más pártok még csak reakciósabbak lesznek mint eddig
 voltak. Ezt nekünk soha nem szabad elfelejtenünk, mondotta Bebel
 a kongresszuson.^{69/}

A történetekből látható, hogy semmiféle megegyezés, az osztályharcnak semmiféle csökkenése nem következhetett be az anta-

66/ A.Bebel: Das Fazit des Wahlkampfes Die Neue Zeit Nr. 40.

67/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 145.

68/ A.Bebel: Das Fazit des Wahlkampfes Die Neue Zeit Nr. 40.

69/ Protokoll... zu Dresden S. 301.

gonisztikus osztályok között. Erről tanuskodnak a második forduló választások, amikor néhány "illuzionista abban reménykedett, hogy a baloldali burzsoá pártok minden erőfeszítést ki fognak fejteni annak érdekében, hogy a Reichstagban egy erős baloldal alakuljon ki".^{70/}

Megállapítható tehát, hogy a szociáldemokrata párton belül két egymásnak teljesen ellentmondó nézet alakult ki, a választások eredményeinek felhasználásában. Az opportunistáknak pártellenes nézetük volt, amely kifejezte az osztályok közötti együttműködést.

A párt forradalmi szárnyának nézete megfelelt a párt osztályjellegének. A választások eredményeit fel kell használni a párt további ragyogó sikereinek megszervezésére. "A választások eredményei a bizalom ragyogó megnyilvánulása és az eddigi harc módszerének és taktikájának próbaköve. A választók szavazataikat ezért a támadó taktikáért a harci módszerért adták. A proletáriátus osztályérdekének nevében, valamint az emberiség haladása nevében minden területen előre".^{71/}

A választások eredményeinek felhasználásáról szóló kérdés a kongresszus megnyitásáig egyik legfontosabb kérdés volt a párton belül. Nagyon sok kongresszus előtti gyűlésen, amelyek augusztusban, szeptemberben folytak le, sokoldaluan és viharosan vitatták ezt meg.

A revizionisták által felvetett opportunisták tézisek széles pártkörökben nagy elégedetlenséget váltottak ki. A párt tagjainak tulnyomó többsége elvetette ezeket a revizionista nézeteket. A tömegek hangulatának tanulmányozása nagyon fontos és szükséges, mert éppen a helyi pártszervezetek határozatai egyben világos ta-

^{70/} A. Bebel: Das Fazit des Wahlkampfes Die Neue Zeit Nr. 40.

^{71/} A. Bebel: U.o.

nujelét adták a tömegek forradalmiságának és döntő hatást gyakoroltak abban, hogy a kongresszuson a revizionistákat elítélték.

A revizionisták azonban kezdetben elég szívós harcot folytattak a különböző gyűléseken. A revizionisták amikor felléptek e gyűléseken, arra törekedtek, hogy bebizonyítsák tételeik helyességét és megszerezzék a többséget a párt soraiban, s ezzel revizionista határozatokat fogadjanak el a drezdai kongresszuson. Az opportunistáknak ebben a törekvésükben látható nyilvánvaló frakciósharcuk abból a célból, hogy a pártot reformista alapokra helyezzék. Julius 30-án Berlinben a harmadik választóköri körzetben nyílt pártgyűlés volt. Az egybegyűlteket előtt felszólalt a hírhedt opportunist Heine, a választási eredmények felhasználásának kérdésében. Ő rámutatott Franciaország példájára, ahol a szociáldemokráciának több politikai hatalma van, mint ez megfelelne az ottani párt belső erejének. De éppen fordítva van Németországban, ahol a szociáldemokrácia meg van fosztva a törvényhozástól és az igazgatástól, habár szavazóinak és mandátumainak száma erről éppen ellenkezőleg tanuskodik. Tagadhatatlan, hogy a francia elvtársak politikáját át kell hozni Németországba. Ő továbbá megvilágította, hogy e cél elérésére elsősorban el kell foglalni a Reichstagban az első elnökhelyettesi pozíciót. Ezt a szociáldemokrata frakciónak követelnie kell. Továbbá ezt követelni kell abból a szempontból is, mivel figyelembe kell venni, hogy a megváltozott helyzet következtében a Reichstag milyen nagy befolyással rendelkezzen a társadalmi közvéleményre.^{72/}

Szászország 10. választóköri körzetében megtartott gyűlésen felszólalt a frakció tagja Grünberg és ő határozottan sikraszállt az

alelnöki pozíció mellett. "A párt e kérdésről tovább nem mondhat le. A dolgok egész fejlődése ezt szükségszerűvé teszi." - és még hozzátette "hogy az udvar meglátogatása számunkra nem okozhat kárt." 73/

Ugyanilyen szellemben szólalt fel a "Volksfreund" szerkesztője Kolb Karlsruhe-ban, ahol a következőt mondotta: "Az alelnöki pozíció a pártnak erőt és befolyást fog eredményezni. A mi köztársasági szellemű elvtársaink számára /ugylátszik az opportunisták lehetségesnek tartották monarchista felfogásu egyének párttagságát is/ nem fog esődöt jelenteni az udvar meglátogatása." 74/

Azonban a gyűléseken élesen elítélték a revizionista tendenciát. A berlini gyűlésen rámutattak a revizionista elmélet gyökereire /természetesen távolról sem a kellő alaposággal/ és a fő és egyetlen okot az ún. "akadémikusok" befolyásának növekedésében látták. Lukenwaldból javasolták, hogy "az akadémikusok növekedését a pártban akadályozzák meg és ne engedjék, hogy burzsoá elemek, a pártban vezető pozíciókat töltsenek be." 75/

Még meggyőzőbben hangzik a második berlini választókerület javaslata: "A pártkongresszus elhatározta, hogy a párt vezetését megbizzák, hogy készítsen a következő pártkongresszusra javaslatot, amely szerint a frakció minden tagja köteles munkájáról a pártkongresszusnak beszámolni." 76/

A berlini pártszervezet tagjai követelték, hogy a pártkongresszus véglegesen zárja le a revizionistákkal a vitát és utoljára foglalkozzon általában a revizionizmussal. 77/

A berlini gyűlésen, amely augusztus 20-án volt az összes választókerületben egyezett a forradalmi álláspont. A párt fela-

73/ Vorwärts Nr. 192.

74/ U.o. Nr. 189.

75/ Protokoll... zu Dresden S. 131.

76/ Vorwärts Nr. 186.

77/ U.o.

data, ahogyan sok felszólaló megjegyezte a választási eredmények helyes felhasználásában van. A párt nem köthet kompromisszumot a burzsoáziával és a párt programjának csak munkáspolitikáját folytathatja. Amikor ilyen népellenes politika folyik, semmiféle egyességet más osztályokkal kötni nem lehet. A kongresszusnak meg kell jelölni a frakció fő feladatát.

Megjegyezve az alelnöki kérdést "Berlin 2. választóköri elvtársai mélyen meg vannak győződve arról, hogy ez a kérdés nagy jelentőséggel bír a burzsoá körök számára, de nem a szociáldemokrata párt számára."^{78/}

Általában a berlini kongresszus előtti gyűléseken a bernsteini álláspontot elvetették, a különböző kongresszusi javaslatokban, de nemcsak konkrétan, hanem általában a revizionizmust is. "A 4. választóköri elvtársai azt tartják, hogy Bernstein által felvetett alelnöki pozíció sok kárt okoz a pártnak, de semmi hasznot nem hoz és azt várják Bernsteintől, hogy a vélemény-szabadságot a párt érdekében fejezze ki és nem szenzációhajszá érdekében."^{79/}

Berlinen kívül más helyeken is folytak a kongresszus előtti gyűlések. A Lübeckben lezajló gyűlésen megjegyezték "hogy a kongresszus legfontosabb kérdése a revizionistákról szóló kérdés. A mi véleményünk, hogy semmi körülmények és feltételek mellett sem kell megváltoztatni a párt helyes vonalát, amely eddig volt. A szociáldemokraták sohasem mehetnek az udvarhoz".^{80/}

A 9. Schleswig-holsteini választókerületben sikra szálltak az eddigi taktika helyessége mellett és továbbra is ennek a folytatását javasolták, valamint semmiféle engedményt e téren adni nem szabad.^{81/}

^{78/} Vorwärts Nr. 198.

^{79/} Protokoll... zu Dresden S. 128.

^{80/} Hamburger Echo. Nr. 181.

^{81/} U.o. Nr. 205.

A Hamburgi gyűlésen felszólalt Molkenbuhr és a hallgatók teljes támogatása és helyeslése közepette megjegyezte: "Éppen most amikor ilyen remek győzelmet arattunk akarják pártunkat megváltoztatni a burzsoázia hasznára. Bernstein javaslata hazug. Mi nem fogjuk revideálni a szociáldemokrácia alapjait. A frakció jobb feladatot nem teljesíthet, mint a mi helyes taktikánkat. A kongresszuson szükséges következetes harcot folytatni az "akadémikusokkal."^{82/}

A leipzig-i elvtársak javaslatában hangzik: "A pártkongresszus élesen szembehelyezkedik pártképviselők részvétele ellen monarchikus szokásokban és elítéli néhány elvtársnak a párt taktikai kérdésében elfoglalt revizionista törekvését." A pártgyűlés elvárja a kongresszustól, hogy élesen szembehelyezkedjék a bernsteiniek ellen.^{83/}

A különböző gyűlések határozatai és javaslatai arról tanuskodnak, hogy a párt tulnyomó többsége nem hajlandó az opportunisták nézetének megfelelő új taktikát elfogadni és szilárdan állni a régi taktika alapján.

Az opportunisták látva terveik sikertelenségét kénytelenek visszalépni, de ezt úgy teszik, hogy a párttagság körében azt a látszatot keltsék, mintha semmiféle nézetkülönbség nem lenne.

Fischer egy gyűlésen felszólalt és kijelentette, hogy az elnökségről szóló kérdés tisztán akadémiai jellegű és semmilyen gyakorlati jelentőséggel nem bír.

Auer, aki ugyancsak itt szólalt fel kijelentette, hogy arról van szó, hogy Bernstein egyszerűen rosszul fogalmazta meg a revizionisták tervét, s ebből a helyzetből következnek a félreértés-

82/ Hamburger Echo. Nr. 188.

83/ Protokoll... zu Dresden S. 129.

sek. /Természetesen a kérdések eldöntése jobb Auer stílusában: Erről nem beszélnek, hanem azt csinálják./ Ez a kérdés, mondta ő teljesen jelentéktelen és nem érdemli meg, hogy foglalkozzanak vele! ^{84/}

Ugyanez a szellem tükröződik a Fürstenwaldiak határozati javaslatában: "A pártkongresszusnak nem kell foglalkoznia másodrendű kérdésekkel, mint amilyen pl. az alelnöki kérdés. A kongresszusnak fontosabb kérdésekkel kell foglalkoznia, és takarékoskodnia kell az idővel." ^{85/} Ezt a határozati javaslatot Braun és Heine befolyása alatt fogadták el.

Erre a javaslatra válaszul Bebel nyilvánosságra hozta véleményét a párt központi lapjában. Rámutatott arra, hogy az adott kérdést nem lehet elrejteni és az egyáltalán nem másodrendű. Rámutatott arra, hogy ezt a javaslatot az opportunisták tevékenysége alapján fogadták el. A kérdés lényege nem abban van, hogy ezt el kell nyújtani, hanem tiszta képet kell nyerni a pártban a felmerült problémában. Bebel indítványozta, hogy ezt a javaslatot ne fogadják el. ^{86/}

A továbbiakban a "Vorwärts" Bebel ellen ultimátum jellegű cikket jelentetett meg, amelyben követelték, hogy Bebel vonja vissza szavait, amelyekben Heinet és Braunt opportunistáknak nevezte. Bebel ezt nem tette meg, viszont a Vorwärts nem hozta nyilvánosságra a párt vezérének a következő nyilatkozatát, amely lényegében megismételte Bebel korábbi álláspontját, de kijelentette, hogy érthetetlennek tartja a központi lap ilyen álláspontját. Ez a konfliktus bebizonyítja, hogy a párt központi lapja az opportunistákat védelmezte.

84/ Vorwärts Nr. 199.

85/ U.o. Nr. 196.

86/ U.o. Nr. 197.

Összefoglalva, milyen tervük volt az opportunistáknak a kongresszus előtt? Amikor ők felvetették a fentiekben tárgyalt kérdést, arra számítottak, hogy többséget érnek el a kongresszuson és így sikerül gyakorlatilag megvalósítani azt. De amikor látták, hogy a párt tulnyomó többsége ellenük van, akkor az ő taktikájuk abban volt, hogy ezt a kérdést vegyék le a kongresszusi napirendről, abból a célból, hogy őket ne leplezzék le és a frakció ne kapjon semmi konkrét utasítást a kongresszustól. A frakció tevékenységét saját belátása szerint végezze annál is inkább, mivel a frakcióban a többség a revizionisták kezében vált.

Ezért teljesen helyesen és jogosan írta a "Gleichheit" c. folyóirat; "Bernstein követeléseiben kifejeződik az, hogy a fontosabb kérdésekben ne a párt, hanem a frakció mondja ki a döntő szót. Ez teljesen jogtalan és antidemokratikus. A frakció a párton belül van és nem felette. Természetes, hogy a pártnak kell meghatároznia a frakció magatartását a Reichstagban."^{87/}

Ez a vélemény feltárta az opportunisták frakció terveit és helyesen mutatott rá a frakció szerepére és a pártban meglévő vezetők helyére, de nem leplezi le azokat, akik ezen a véleményen vannak és nem mutat rá azokra a következményekre, amelyek ebből következnek.

Ugyeszintén a helyi pártszervezetek határozatai, javaslatai bár elvetik az opportunisták vonalat és élesen elítélték a revizionistákat, követelték a revizionista propaganda betiltását, de még sem következetesek ezek, a kongresszus előtt még nem követelik az opportunisták kizárását a pártból.

^{87/} Die Aufgaben des Parteitage zu Dresden - Gleichheit Nr. 19. jhrg 13. /1903./

HARMADIK FEJEZET.

A revizionista tervek kudarca a kongresszuson. A drezdai határozat támogatása a német és nemzetközi proletáriátus részéről.

A drezdai pártkongresszus megnyitását az egész német társadalom nagy érdeklődéssel várta. Az uralkodóosztályok sokat reméltek az opportunisták sikerétől. A burzsoá sajtó az égis magasztalta a revizionista terveket és elképzeléseket.

A német munkásosztály a kongresszustól a revizionisták végleges elítélését, nézetük teljes szétzuzását, az osztályharc alapján álló taktikának a proletáriátus érdekében való továbbfejlését várta.

A kongresszus időpontjára kialakult helyzet eléggé feszült volt, mert hatalmas harcot kellett vívni, hiszen a legfontosabbról volt szó: a továbbiakban is képes-e a párt az osztályharc alapján védelmezni és képviselni a proletáriátus alapvető osztályérdekeit, avagy a párt a burzsoázia oldalára kerül és a szociális reformok pártjává alakul.

A kongresszus 1903 szeptember 13-án nyílt meg Drezdában. A kongresszusi termet Marx, Engels, Lassalle, Liebknecht mellszobraival díszítették fel. A kongresszust a helyi pártszervezet nevében este 7 órakor Kaden nyitotta meg. Nagy örömmel üdvözölte a kongresszus küldötteit a vörös országban és a vörös városban.^{1/} /Utalás a választási sikerekre./

Megjegyezve a kongresszus feladatát Kaden alakúzta: "A kongresszusnak szét kell oszlatnia ellenségeinek reményét, akik a sorunkban meglévő ellentétekre számítanak".^{2/} De az opportunisták Kaden ezt a feladatot nem a következetes elvi harc, hanem az

1./ Protokoll...zu Dresden S. 136.
2./ U.o. S. 137.

ellentétek elkenésének alapján, a két ellentétes csoportnak a minden áron való kibékítése, az egység megőrzése árán akarta elérni.

Az elnökök megválasztása után /Singer, Kaden/ elfogadták a kongresszus napirendjét. A kongresszus napirendjét a Vorwärts július 26-i és következő számai közölték. De egészen a kongresszus megnyitásáig nem szerepeltek a napirendi javaslatokban a legfontosabb kérdések. Az első javaslatváltozatban a vezetőség beszámolója május elseje kérdése, a szervezeti szabályzat módosítása, stb, javaslatok szerepeltek. A legfontosabb kérdéseket a kongresszus előtti vita eredményeképpen vették fel a napirendbe, azonban itt a tömegek játszották a fő szerepet. Az ő fellépésük eredményeül vitatták meg a párt tagjainak együttműködésének kérdését burzsoá lapokkal, a párt további taktikájának kérdése, avagy ez ahogyan akkor szerepelt az alelnökségről szóló kérdés, ugyyszintén revizionista áramlatok a pártban. Singer javasolta, hogy ezeket a kérdéseket vegyék fel a kongresszus napirendjébe.

Az opportunisták már a napirendi és ügyrendi kérdéseknél szembehelyezkedtek. Az opportunista Timm azt mondta, hogy ez a kérdés nem gyakorlatias. Ő azt javasolta, hogy fel kell venni külön kérdésként a Reichstag választások eredményéről szólót, de külön kérdés ne szerepeljen az alelnökségről. Erről minden elvtársnak meg van a maga véleménye - mondotta ő. 3/

Az opportunisták már törekednek, hogy a vitát elkerüljék, nehogy leleplezzék őket.

De Bebel mindjárt Timm után felhívta figyelmet: "Timm mélysegesen hibázik, amikor azt gondolja, hogy minden világos. Ne-

künk nem elegendő csak a választások eredményét megvitatni. Nekünk mindeholdaluan meg kell vitatnunk az alelnökségről szóló kérdést, mert ebben bennefoglaltatik a mi általános taktikánk. Ez rámutat az egész parlamenti frakció egész tevékenységére. Szavazzunk Singer javaslatára mellett! 4/

A kongresszus elfogadta Singer javaslatát. Tehát az oppor-
tunisták már az első napon vereséget szenvedtek, amikor nem si-
került aláaknázniok a legfontosabb kérdés megvitatását.

A kongresszuson 320 küldött vett részt, 263 ebből választott küldött volt, valamint az 57 parlamenti frakció tag. A kongresszuson ugyancsak résztvettek az ellenőrző bizottság tagjai a párt központi lapjainak /Vorwärts, Neue Zeit/ szerkesztői. Azonban nem minden küldött mandátumát ismerték el. Végeredményben 314 szavazatképes mandátumot ismertek el.^{5/} A kongresszusi küldöttek Németország legkülönbözőbb pontjaiból érkeztek.

A kongresszuson résztvettek a külföldi szociáldemokrata pártok küldöttei is. A mi külföldi elvtársaink -- mondotta Singer -- nagy figyelmet fordítanak kongresszusainkra. Mi teljesen meg vagyunk győződve, hogy kongresszusaink a német nép és ezzel együtt az egész nemzetközi proletáriátus felszabadulásának szolgálnak. 6/

A kongresszuson képviseltette magát az osztrák, a cseh, a holland, az angol, az amerikai szociáldemokrata párt. A kongresszuson ugyancsak résztvett az orosz szociáldemokrata párt képviselőjében M.N. Ljádov, akiről ismeretlen okok miatt a jegyzőkönyv nem tesz említést. A kongresszuson felszólaló külföldi

4./ Protokoll.... zu Dresden S. 144.

5./ Protokoll.... zu Dresden S. 189-190.

6./ Protokoll.... zu Dresden S. 146.

szociáldemokrata küldöttek megjegyezték a kongresszus határozatainak jelentőségét más pártok számára. Ők rövid üdvözlő beszédekben jó munkát és helyes határozatokat kívántak.

A pártvezetőségnek Pfannkuch által megtartott tájékoztatójának tudomásvétele után a kongresszus rátért a nappirend egyik legfontosabb kérdésének a megvitatására, amely a párt álláspontját határozta meg a burzsoá ujságokkal együttműködő párttagokkal szemben.

E kérdésnek a kongresszuson való megvitatására ürügyül szolgált az opportunistá Bernhard tollából származó cikk, amely egy burzsoá folyóiratban jelent meg. Jellemző e folyóiratra /Zukunft/ hogy még Marx, Engels, Liebknecht, Bebel a szerkesztőség kérésére nem voltak hajlandók résztvenni e folyóirat munkájában. Ugyan- is az említett lap nagyon ellenségesen viszonyult a munkásosztályhoz.

Bernhard említett cikke, "A párt-erkölcsekről" cím alatt jelent meg. A cikk a párt ellen egy támadást jelentett és demoralizáló hatást érhetett el a párt soraiban. A cikkben a következő áll: "A párt vezetője saját akaratát és meggyőződését úgy viszi a tömegekbe, ahogy ő ezt akarja és ott az valósul meg, amit ő kigondol... A politikai pedagógusok csak iránytmutatnak, a párt többségének harora nincs szüksége." ^{7/} Bernhard a munkástömegeket sötét csordának nevezi, a párt irányvonalát pedig a vezetők akaratának.

Bernhard cikkére elsőnek Mehring válaszolt. A továbbiakban szintén azt fogjuk látni, hogy Mehring az első sorban volt a revizionizmus bármilyen megnyilvánulása elleni harcban.

7./ P.Mehring: Konzessionschulzes Die Neue Zeit Nr. 16.

Mehring cikkében, mely a Neue Zeit-ben jelent meg, a következőt írja: "Ez a cikk Harden ur erkölcsse /a Zukunft kiadója/ csak nem a párt erkölcsse. Ezt a cikket pártunknak egy tagja írta, de ő a mi ellenségünk, mivel egyességet kötött a burzsoáziával. Ez a cikk a tömegek nyílt becsapása és ilyen hazugságot szociáldemokrata ujságíró terjeszt." 8/

Mehring leleplezi e cikk pártellenes jellegét. Valójában Bernhard cikke a burzsoáziával való egyezmény, és ez megfelel a nyílt burzsoá ellenség érdekeinek. De Mehring nem mutat rá és nem leleplezi le Bernhard tézisé, amely "a többség harcban nem szűkülök" alatt jut kifejezésre. Itt Bernhard az osztályharcot a vezetők ellentétére vezeti vissza. Itt arról van szó, hogy a tömegeket általában kizárják a harcból, annak a sugalmazására, hogy nekik ilyen harcot nem is kell folytatniuk. Ez természetesen a burzsoá társadalom nyílt védelmét jelenti.

Mindennek ellenére Mehring cikke nagyon jelentős és nagyon fontos, mert élesen leleplezte az opportunistákat és ennek következtében széles és éles harc bontakozik ki a párton belül.

Egy hét múlva megjelent Neue Zeit-ben Bernhard rövid válasza Mehringnek. Önmagát védelmezte ezt írta: "Én általában írtam a pártról és ez közvetlenül nem vonatkozik a szociáldemokrata pártra". 9/ De akkor ebből az következne, hogy a szociáldemokrácia semmiben sem különbözik más burzsoá pártoktól, benne semmi új, semmi minőségi nincsen.

Kautsky ugyanebben a számban kinyomtatta nyilatkozatát, amelyben ádapjábanvéve megismétli Mehringet, de nem olyan élesen, mint ezt tette Mehring és új következtetéseket nem vont le. Meh-

8./ F. Mehring: Konzessionschulzes Die Neue Zeit Nr. 16.

9./ Die Neue Zeit. Nr. 18.

ringnél még bizonyos utalások találhatók Bernhard kizárását illetően a pártból. Kautsky erre vonatkozólag hallgat.

1903 március 2-án megjelent a pártvezetőség határozata, amelyben rámutattak arra, hogy teljesen lehetetlen összeegyeztetni a párt érdekeivel a párt tagjainak együttműködését burzsoá lapokkal, szerkesztők és munkatársak minőségében, különösen olyan burzsoá lapokkal, amelyek gyűlöletes és rosszindulatu kritikával viszonyulnak a munkáspárthoz. 10/

Azonban a vezetőségnek ez a határozata mégis lehetőséget adott a párt tagjainak a burzsoá lapokkal való együttműködésre. A vezetőség határozatának különösen második része teszi ezt lehetségessé azzal a feltétellel, hogy az adott burzsoá lap nem viszonyul ellenségesen a párthoz és ha a szociáldemokrata tagok, mint a burzsoá lap munkatársai nem fognak írni saját munkáspártjuk ellen. Továbbá a párt ezen tagjai nem tölthetnek be vezető helyet a pártban. 11/

A vezetőségnek ez a határozata nem jelölte meg véglegesen a párt tagjainak viszonyát a burzsoá sajtóhoz. Bár bizonyos törekvés volt arra vonatkozólag, hogy az együttműködés normáját megállapítsák. A határozat nem jelöli meg a teljes megtiltást erre vonatkozólag és a továbbiakban a pártnak bizonyos tagjai együttműködtek burzsoá politikai lapokkal, figyelmen kívül hagyva a fentemlitett vezetőségi határozatot.

De az opportunisták nem elégedtek meg a vezetőség ilyen határozatával. Braun a párt központi lapjának hasábjain felszólalt ez ellen. "Ez a nyilatkozat lehetetlen azért, mert megszegi a vélemény szabadság elvét. Ezt az elvet nem szabad korlátozni, ez

10./ Protokoll... zu Dresden S. 117.

11./ Protokoll... zu Dresden S. 118.

olyan elv, amellyel nem szabad kereskedni." 12/ Braun továbbá követeli, a pártvezetőség határozatának hibás minősítését, és a Neue Zeit részéről az opportunisták ellen folytatott bírálat beszüntetését. /Tehát a véleményszabadság "nagy harcosa" megfosztja a Neue Zeitet ettől a jogtól. Így értelmezik az opportunisták a véleményszabadságot./

Auer szintén bírálja a párt elméleti folyóiratát a burzsoá folyóirat ellen megírt éles cikkkel kapcsolatban. De érdekes, hogy a burzsoá lapot Auer egyáltalán nem bírálja. Ő megjegyzi, hogy a kérdésben rendet kell teremteni, de teljesen céltalan emberekre rátámadni /itt az opportunisták csoportot veszi figyelembe/ úgy, ahogy ezt a mi pártunk tette. 13/ A lényeget tekintve Auer elmosza az ellentéteket ebben a kérdésben és megint az opportunistákat védelmezi.

A revizionisták fellépései ellen különösen éles harcot folytatott a "Leipziger Volkszeitung", amely védelmezte a pártvezetőség álláspontját, ellentétben a párt központi lapjával, amely helyet biztosított az opportunisták publikációinak. 14/

A választási kampány idején a kérdés megvitatása a pártban és a pártújságban ideiglenesen lekerült a napirendről. Azonban a kongresszus előtti tömegpárt gyűléseken éles vita folyt a felmerült kérdésben. A párt tagjainak nagy többsége csatlakozott a vezetőség határozatához, vagy ezen még túlment és követelte a burzsoá lapokkal való mindenféle együttműködés megtiltását.

Szászország 12. választókerületének határozatában és ugyancsak a 2. berlini körzet határozatában hangzott: "Mi teljesen egyet-

12./ Vorwärts Nr. 75.

13./ I. Auer: Zum sozialdemokratischen Parteitag zu Dresden. Sozialistische Monatshefte Nr. 9.

14./ Leipziger Volkszeitung Nr. 73. Nr. 93.

értünk a március 2.-i nyilatkozattal és elvárjuk, hogy a kongresszuson ez a vélemény lesz többségben." 15/

A hamburgi elvtársak javaslatában rámutattak arra, hogy "A párt tagjai nem folytathatnak irodalmi és újságírói tevékenységet a pártvezetőség beleegyezése nélkül." 16/ Ez a határozat vezetőség vezető szerepének a tekintélyét akarta erősíteni.

Mindennél helyesebben jelöli meg az együttműködés normáját a brémai határozat javaslat: "A párt tagja, mint nem szociáldemokrata lap, vagy folyóirat szerkesztője, vagy munkatársa csak abban az esetben működhet, ha az adott lap tudományos, vagy műszaki, azért, hogy a szociáldemokrácia elleni harcot ezen keresztül megakadályozzák. 17/ Ez a határozati javaslat a párt tagjainak mindenféle együttműködését megtiltja burzsoá politikai lapokkal.

Ez a kérdés széles méretekben vita alapját képezte a kongresszus előtti gyűléseken. Scharlottenburgban felszóltak azok ellen az akademikusok ellen, akik még burzsoá lapokban írnak. Ők kötelesek alávetni magukat a párt szervezeti szabályzatának és megszüntetni mindenféle együttműködést nem szociáldemokrata lapokkal. 18/

A berlini pártgyűlésen Bernhard kijelentette, hogy a párt nem korlátozhatja ezt a tevékenységet. Ezek az újságírók a pártnak nagy hasznót hoznak. Hasonló véleményt fejtett ki Bernhard, amikor Mehring jogos bírálatával szemben "védekezett".

E kérdés megvitatása különösen élesen jelentkezett a kongresszuson, ahol már egészen személyi ellentétekig fajult.

15./ Protokoll... zu Dresden S. 118.

16./ U.o.

17./ U.o.

18./ Vorwärts Nr. 203.

A kongresszuson az opportunisták - az un. írodalmárok a kritika és a véleményszabadság szemszögé alapján léptek fel. Az opportunisták Heine megállapította, hogy a véleményszabadság a párt tevékenységének alapvető elve és a továbbiakban ki kell dolgozni azt az elvet, hogy "szabadság a gondolatban, egység a dolgokban".

Általában ez a jelszó helyes, feltétlenül szükséges, hogy a párt tagjai szabadon gondolkodhassanak, legyen saját véleményük, azonban az alapvető kérdésekben legyenek egységesek, és a többség által hozott határozatokat maradéktalanul mindenki teljesítse. Nem véletlenül jegyezte meg Bebel még a hannoveri kongresszuson "A vélemény-szabadság a mi levegőnk".

Azonban az opportunisták számára ezek a jelszavak csak üres szavak voltak. Az opportunisták bírálták a párt egész elméletét, ők ugyan magukévá tették és szavaztak az opportunisták elleni határozatokért, de ez nem zavarta őket pártellenes tevékenységükben, habár mindig ünnepélyesen a párt egységről szilatkoztak^{ny}. A cselekvés-egységhez hasonló jelszavakat az opportunisták természetesen sohasem tartották be és csak további fellépéseik álcázása céljából hangoztatták.

A kongresszuson e kérdés két fő opportunisták szónoka Braun és Heine voltak. Mi vonható le az ő felszólalásaikból? Véleményszabadság korlátozását egy adott személynek a szociáldemokrata párthoz való csatlakozásából levezetni nem lehet, ezért a burzsoá lapokkal való együttműködés joga továbbra is fennáll, annál is inkább, mert a párt ettől még nyer, mivel a burzsoá lapokat mégis csak a burzsoázia maga olvassa és ott a szociáldemokraták cikkeit tanulmányozhatja. Ezzel a burzsoá köröket közelebb lehetett hozni magához a munkás párthoz.

Ez volt aztán az eredmény. Csak hadd jöjjenek a burzsoázia köréből többen, majdosak sikerül átalakítani a munkáspártot burzsoá

párttá.

Véleményüket továbbá hosszú szövegekkel próbálták megalapozni történelmileg is. Arra támaszkodtak, hogy annakidején Marx Engels Liebknecht és mások szintén irtak burzsoá lapokban és ezzel ők tevékenységük helyességét igazolták az adott időben. De Marx és Engels akkor kénytelenek voltak burzsoá lapokban írni, de ők akkor is a munkásosztály érdekében léptek fel.

Különösen élesen szólalt fel Braun és Heine Mehring ellen, aki ebben az időben a "Leipziger Volkszeitung" főszerkesztője volt.

Braun a rágalomról sem mondott le, amikor Mehringet a rendőrszolgálatval való kapcsolattal vádolta meg, és követelte, hogy Mehringet szűnjék ki a pártból.

Mehring a múlt század 70-80-as éveiben valóban a szociáldemokrata párt ellen különböző cikkekkel fellépett. Azonban a 80-as évek végére a marxizmus álláspontjára helyezkedett, amelyet Engels nagyra értékelt. Mehring a párt aktív tagja volt, és különböző cikkeivel fellépett Németország politikai rendszere ellen, valamint annakidején bírálta a szociálisták ellen hozott kivételes törvényt. Ezért jogosan jelenthette ki: "Én soha nem írtam olyan rágalmas cikket a szociáldemokrácia ellen, mint Bernhard és Bertold. Bernhard együttműködik egy ellenséges lappal és a pártra, valamint egy sor elvtársra támad rá, amely nagyon becsutelen tett." 19/

Mehring, mint ismeretes a pártban baloldali állásponton volt. Ezért nem véletlen, hogy az opportunisták támadás céljára Mehringet választották ki. Felhasználva a Mehring elleni támadás lehetőségét az opportunisták egy összeesküvést szerveztek, amely a kialakuló baloldali erők elleni szervezett támadásba nőtt át. Ugyesintén Mehring kizárásának követelése a pártból nem véletlen jelenség,

hanem a párt forradalmi erejének meggyengítése céljából létesített és elgondolt lépés.

De az opportunistáknak nem sikerült a kongresszus többségét becsapni. A kongresszuson felszólaló sok küldött az opportunisták ellen volt. "Megengedhetetlen, hogy a párt tagjainak barátságos viszonya legyen a "Zukunft" vezetőségével, amely mindig ellenünk volt." 20/ - mondotta Bebel, leleplezve a párt azon tagjait, akik szerkesztők, vagy munkatársak minőségében összeköttetésben álltak különböző burzsoá lapokkal, ő még megjegyezte: "A harcnak ebben a történelmi pillanatában, mely számunkra mint még soha nem hozott ennyi dicsőséget még körünkben vannak még spekulánsok, akik kapcsolatot tartanak olyan lappal, amely rendszeresen diszkreditálta pártunkat - én ilyen magatartást csak egy erős és egyértelmű szóval tudok jellemezni: pfuj." 21/

Élesen elítélték azokat a személyeket, akiket a "burzsoá társadalom képviselőinek tudtak és akik azért jöttek hozzánk, hogy hassanak ránk." 22/ "Az akadémikusok nem játszhatják a vezetők szerepét. Kiindulva a párt programjából és alapeszméjéből többet nem kell ilyen kérdéssel soha foglalkozni." 23/

Hofmann felszólalásában rámutatott arra, : "hogy a Reichstag képviselőit munkásokból és nem a burzsoázia képviselőiből kell kijelölni." 24/ Rámutatott az akadémikusok és a munkások közti nagy különbségre, a munkások a nehéz munka után rövid szabadidejükben még elterjesztik a munkás-sajtót és új előfizetőkért agitálnak, az irodalmárok ezalatt az idő alatt burzsoá lapokban ellenünk firkálnak. Hogy lehet ezt összeegyeztetni pártunk jellegével. 25/

20./ Protokoll... zu Dresden S. 213.
 21./ Protokoll... zu Dresden S. 224.
 22./ U.o. S. 172.
 23./ U.o. S. 182.
 24./ U.o. S. 183.
 25./ U.o. S. 181,182.

A kongresszusi küldöttek ezt a kérdést nem korlátozták csak Braun esetével. Ők rámutattak a hasonló pártellenes fellépések lényegére. Zubeil mondotta: "Ez egyáltalán nem berlini kérdés, a kérdés lényege nem Bernhardban és Braunban van, hanem abban az áramlatban, amely már néhány éve arra törekszik, hogy pártunkat leterítse hagyományos talajáról, amelyen pártunk olyan hatalmas sikereket ért el, s amely arra törekszik, hogy pártunkat burzsoá reformista párttá változtassa." És még megjegyezte: "a mi kötelességünk az, hogy ezt a törekvést pártunkban ne engedjük meg."^{26/}

Teljesen helyes marxista szempontból indult ki Klara Zetkin amikor az együttműködés lényegét meghatározta. "A burzsoá sajtóval való együttműködés kérdése taktikai kérdés. Ez szoros kapcsolatban van a burzsoá társadalomhoz való egész viszonyunkkal. A kérdés lényege abban van, hogy képesek vagyunk-e megférní a kapitalista világgal, hogy a magunk oldalára tudjuk vonni meggyőződéses és jó manőverekkel avagy nekünk arra kell törekednünk, hogy ezt a világot legyőzzük, az én véleményem, hogy az osztályharc lényege meghatározza a mi taktikánkat. Én azt gondolom, hogy a békés belenövés jó manőverekkel hazug állítás. És a mi taktikánkat az osztályharc követeléseit diktálják."^{27/} Klara Zetkin e szavait a küldöttek viharos tapsal fogadták.

A revizionisták törekvései határozott ellenállásba ütköztek a kongresszus többsége részéről. Ez az ellenállás az opportunistákat visszavonulásra kényszerítette és ők kijelentették, hogy többet nem fognak együttműködni az említett burzsoá lappal és magukévé fogják tenni a párt határozatát.^{28/}

26/ Protokoll... zu Dresden S. 199, 200.

27/ U.o. S. 181.

28/ U.o. S. 240, 242.

E nyilatkozat kapcsán az OSzDMP képviselőjében a kongresszuson résztvevő Ljadov általában helyesen jelölte meg az opportunista magatartását, akik azért jöttek a szociáldemokrata pártba, hogy azt felhasználják céljaik érdekében és segítségével a képviselői székbe kerüljenek.^{29/} De Ljadov túlértékelte Heinenek és másoknak az ígéreteit és így kiált fel: "Igen, van mit tanulnunk a német elvtársaktól".^{30/} Rámutatva a kemény pártfegyelemre.

A kongresszuson ugyancsak megvédelmezték Mehringet minden támadástól. Bebel kijelentette, hogy Braun, Heine és Göhre neveit már régen elfelejtik, amíg Mehring nevét tudni fogják. /Igy is van/ Kautsky úgy jellemezte őt, mint a párt egyik jelentős teoretikusát, valamint a német szociáldemokrácia egyetlen történészét.^{31/}

Két napi vita után elfogadták a pártvezetőség március 2-1 határozatát. A határozat mellett 283-an szavaztak, ellene 24-en. Tartózkodott a szavazástól 4. A határozat ellen szavazott: Braun, Heine, Göhre, Fischer, Kolb, Südekum, Volmar, Timm és mások. Tartózkodtak a szavazástól: Auer, /a pártvezetőség tagja/ Bernstein, Dawid, Heiman.^{32/}

Az elfogadott határozat korlátozta a párt tagjainak bármilyen együttműködését burzsoá lapokkal, de teljes mértékig ezt az együttműködést nem tiltotta meg. A bremai javaslat sokkal következetesebb volt, mivel feltétel nélkül megtiltotta ezt az együttműködést. De a revizionisták mégsem oselekedhettek saját belátásuk szerint, mivel a nagy többség szembeszállt velük. Ugyancsak fontos még megjegyezni a küldöttek felszólalásainak egész hangnemt a kongresszuson. A küldöttek nagy szenvedéllyel védelmezték a párt osztály-

29./ Искра № 48

30./ М.Н. Лядов: Съезд германских социал-демократов.—Искра № 48

31./ Protokoll... zu Dresden S. 174.

32./ U.o. S. 263, 264.

harcos álláspontját és szembeszálltak mindazokkal akik ezt meg akarták változtatni, azonban a felszólalások e szelleme az elfogadott határozatban a határozottság nem tükröződik és lehetőséget ad a revizionistáknak engedményekre, mivel nem volt következetes.

Az adott kérdés megvitatása nagy jelentőségű volt és nagy hatást gyakorolt a fő taktikai kérdés megvitatásában.

A taktikai kérdés a drezdai pártkongresszus fő kérdése volt. E kérdés körül óriási harc bontakozott ki a revizionista áramlat ellen.

A revizionisták e törekvése akkor jelent meg, amikor mindjobban kiéleződött a burzsoázia és a munkáosztály közötti ellentét, amikor a munkáosztály győzelmet aratott az uralkodó osztály felett, amikor a munkáosztály előtt az a kérdés állt, hogy hogyan használja fel ezt a sikert a munkások érdekében, amikor a munkáosztálynak élesebb harcra kellett készülnie a burzsoáziával szemben és új harci eszközöket kellett találnia e siker elérésére.

Miben állt a párt taktikája? A párt harcot folytatott a munkáosztály gazdasági, politikai helyzetének közvetlen megjavításáért, a burzsoá demokratikus jogok további kiszélesítéséért, harcot folytatott a reakciós kormány ellen, leleplezve a junkerek és a burzsoázia néPELLenes politikáját. A párt folytatva ezt a harcot szembenállt az összes burzsoá párttal. Megállapítható, hogy a párt gyakorlati tevékenysége ebben az időben még az osztályharc alapján volt.

A párt taktikájában mindenekelőtt kifejezésre jutott a szociáldemokrata párt viszonya a burzsoá államhoz, a kapitalista társadalomhoz, különböző burzsoá pártokhoz. A szociáldemokrácia a XX. szd. elején még nem kötött semmiféle lényeges kompromisszumot az ural-

kodó osztályok pártjaival, s következetesen leleplezte a burzsoá junker állam osztálytartalmát.

A párton belül létező opportunistá csoport vezettette saját áruló elméletétől felvetette a szociáldemokrata párt viszonyának gyökeres megváltozásának tervét az egész burzsoá társadalomhoz, és új, a Bernstein osztályharcsökkenés elméletén alapuló taktika elfogadását. A revizionisták a burzsoá államgépezet szerveibe való beépülést tartották fontosnak. Szerintük a szociáldemokratának a burzsoá állam funkcióban részt kell vállalniok, s így a junker burzsoá államnak népies jellege lesz, s amelyen keresztül az osztályok kibékítésével az állam átalakul. A revizionisták nem értették az állam osztályjellegét, s az államgépezet felszámolása nélkül akarták azt megváltoztatni, de a burzsoáziával együtt. Kétségtelen, hogy ebben a felfogásban érződik a lassallei szabad nép-állam elméletének hatása.

Éppen ezért a német revizionisták féltékenyen néztek Franciaországra, ahol őket már megelőzték a francia Millerand típusú szociálisták a munkásoz osztály elárulásának ügyében.

Millerandnak a burzsoá kormányba való belépését a német opportunisták úgy kezelték, mint amely Németország számára a legszükségesebb és leghelyesebb példa. Vollmar rögtön, ahogy Millerand a burzsoá kormányba belépett, kijelentette; "Németországnak követnie kell Franciaországot".

A szociáldemokrácia 1903-as választási győzelmét úgy tekintették, mint amely a legkedvezőbb pillanat a revizionista elmélet gyakorlati kivitelezésére. A revizionisták ezt a pillanatot már régen várták, és ők ezt megfelelőnek tartották, mivel a választási eredmények revizionista módon való beállítása lehetőséget ad az ő taktikájuk elfogadására. Ők a párt e nagy győzelmét

ugy értékelték, mint ezt valóban a munkásosztály árulói.

A kongresszus előtt nagy feladat állt. Meg kellett védeni a párt taktikáját a párton belül jelentkező revizionista frakció támadásától, le kellett leplezni a revizionisták taktikai terveinek tarthatatlanságát és ugyanakkor be kellett mutatni e terv szerves kapcsolatát az egész revizionista elmélettel, s ezzel együtt határozottan elvetni az egész revizionizmust, bemutatva elfogadhatatlanságát az osztályharc alapján álló tömeges munkáspárt számára.

Meghatározva a párt taktikáját Bebel a kongresszuson a következőket mondotta: "A taktika mint olyan nem örök. A párt taktikájának egységben kell állnia a párt alaptéziseivel. Liebknecht azt mondotta, hogy taktikámat 24 óra alatt 24 szer változtathatom meg, de egyetlen egyszer sem leszek ellentétben az alaptételekkel. Most a párt sikerei láthatók, és kiindulva a történelmi helyzetből nekünk a legkisebb ürügyünk sincs arra, hogy megváltoztassuk kipróbált taktikánkat. Nekünk változtatni kell a taktikánkat, de nem olyan értelemben, hogy akadályozzuk, vagy leállítsuk, hanem ilyen a győzelem után még energikusabban és élesebben kell folytatni harcunkat mint eddig." 33/ Bebel e szavait viharos tapsal fogadták.

Bebel itt helyesen állapította meg az elmélet és a taktika egységét. A párt taktikája nyilvánvalóan csak akkor helyes, ha elvi alaptól indul ki. De a revizionisták elvetve a szociáldemokrácia elméleti alapjait, nyilvánvalóan pártellenes következtetésekre jutottak a taktikai kérdésben is.

Az 5 alapvető eszméjük, ahogy már a fentiekből kiderül, abban volt, hogy a szociáldemokráciának el kell foglalnia az alelnöki

helyet a birodalmi gyűlésben. Arrevizionisták e nézetüket azzal indokolták, hogy bár a szociáldemokrácia ereje évről évre nő és gyarapszik, de sohasem lesz képes arra, hogy elérje az általános többséget. Soha nem volt kellemesebb idő arra, hogy éppen most /1903./ egyesüljön más pártokkal és létrehozzon egy erős kormányzati többséget. A revizionisták ugyyszintén követelték az új frakciótól, /jelentősen túlértékelve szerepét/ hogy fejtsen ki mindenoldalu tevékenységet, különösen új törvényjavaslatok kidolgozásában. Azonban amikor ezt a követelésüket kijelentették, akkor rámutattak arra, hogy itt nem a munkások mindennapos helyzetéből kell kiindulni, hanem a gazdaság objektív feltételeiből. /ahogyan ez látható volt Vollmarnál./

"Teljesen helytelen taktika lenne a szociáldemokrácia részéről az alelnöki hely el nem fogadása, amely teljesen megfelelt az általános parlamenti szokásoknak és nem áll ellentétben a párt alapvető politikai tételeivel... és annak következtében, hogy a szociáldemokrácia ilyen helyet tölt be, a szociáldemokráciára irányuló burzsoá támadások megszűnnének." 34/

A lényegét tekintve ez a taktika a francia szocialista miniszterek taktikája német kiadásban. Ez a munkásosztály érdekeinek a burzsoázia érdekeinek a teljes alávetését jelenti. "Ez az angol tradeunionok és az angol munkások taktikája, akiknek már több évtizede nincs önálló politikájuk." 35/

Bernstein az osztályharc beszüntetését nyilvánítja ki, kölcsönös engedmények ellenében. De mindenekelőtt a proletáriátusnak kell engedményeket tenni a burzsoázia irányában.

34./ E. Bernstein: Der neue Reichstag und die Aufgaben der Sozialdemokratie. Soz. Monatshefte Nr. 9.

35./ Kautsky: Noch ein Wort zum Parteitag. Die Neue Zeit Nr. 50.

A burzsoáziához való koalíciós kormány megalakításának gondolata a XX. szd. elején áruló jellegű volt. A szociáldemokrácia vezetői állandóan bebizonyították, hogy a liberális burzsoázia és a konzervatívok között nincs különbség a munkásosztályhoz való viszonyban és ezt a helyzetet még csak az is alátámasztotta, hogy Németországban nem egy párt alapította meg a kormányt, /mely kivivta volna a többséget/, hanem éppen az összes burzsoá junker párt, éppen a növekvő szociáldemokrácia ereje ellen. Hiszen Németország többnyire feudális rendőri módon irányított ország volt, amely Törökország kivételével egyik legreakciósabb európai ország volt.^{36/} /Bebel ehhez még hozzá tehetné volna, hogy a cári Oroszország, valamint az Osztrák-Magyar Monarchia még reakciósabb volt./

Az alelnöki pozíció elfogadása kötelezte volna a szociáldemokráciát, ahogy ez a Reichstag gyakorlatában volt, bár ezt a birodalmi alkotmány nem követelte, mégis részt kellett volna venni a német császárnál a szokásos fogadásokon.

Az opportunisták készek voltak ezeket a kötelességeket teljesíteni, amely alapjábanvéve a szociáldemokrácia legcsufosabb szereplését jelentette volna. Vollmar még ki is jelentette, hogy "ezeket a magas kötelezettségeket a császár nagyra fogja értékelni." ^{37/}

Bernstein ebben a kérdésben bebizonyította "ragyogó" logikáját. Egyik breslauer felszólalásában kijelentette, hogy a szociáldemokrata alelnök megjelenése a császárnál, a császár hódolatának a kifejezését fogja jelenteni a szociáldemokrácia felé.

36./ Речи Бебеля, Жореса...стр.13.

37/ G.Vollmar: Ehren und Folgen der letzten Reichstagswahlen. 1903. S. 17.

Az alelnöki pozíció elfogadása a szociáldemokrata párt részéről éppen Bernstein állításának ellenkezőjét jelentette volna. A szociáldemokrata alelnök kötelező részvétele a császári fogadáson a társadalom leghaladóbb erejének a feltétel nélküli behódolását jelentette volna a császárság intézménye előtt. Ilyen módon a munkásosztály forradalmi pártja udvari párttá vált volna. A szociáldemokrácia ezzel elismerte volna az állami rend jogos és helyes formájának a junkeri Németországot. E lépéssel a párt elvesztette volna a tömegeknek azt a széles támogatását, amelyre mindenütt támaszkodott. Kautsky ezzel kapcsolatban megjegyezte: "Számunkra nem az a fontos, hogy ez hogyan hat /a császári fogadás/ Bernsteinre és Vollmarra, hanem hogyan hat ez a lakosság tömegeire. Számunkra politikai létezik és nem egyes személyek." 38/

Ha a párt elfogadja ezt a javaslatot, akkor le kell mondania a köztársaság melletti agitációról. "Németországban az összes alkotmányoknak - írta Mehring - monarchikus jellege volt. Németországban még nem volt népi alkotmány. Valójában a szociáldemokratáknak le kell mondaniuk a köztársasági meggyőződésükről? Valójában nekünk olyan alkotmányt kell támogatnunk, amelyet a német és francia fiatalok elhullajtott vérére hozott létre a vaskancellár? Ez Bernstein különleges kívánsága, amelyet feltétlenül el kell vetnünk." 39/

A monarchista alkotmány ellen ugyyszintén harcoltak a köztársasági burzsoázia legjobb képviselői, mint amilyenek voltak Jakoby és Ziegler, és mások. A szociáldemokráciának a burzsoázia e forradalmi hagyományait nemcsak folytatnia kell, hanem tovább kell még

38./ Kautsky: Zum Parteitag. Die Neue Zeit Nr. 49.

39./ Mehring Von Extra und anderer Wurst Die Neue Zeit Nr. 49.

mennie, ahogyan azt Bebel jogosan ~~az~~ megjegyezte: "Mi sok esetben a burzsoá pártok örökösei vagyunk, de nem olyan értelemben, ahogyan ezt Heine értelmezi, mintha mi a burzsoá liberalizmust csak felváltanánk. Nem! Nekünk azt tul kell szárnyalnunk." 40/

A revizionisták lemondtak a korlátozott burzsoá forradalmi hagyományokról is. Nem beszélve arról, hogy a proletár forradalmi szellemet sohasem ismerték. "Bernstein minden új követelése, amelyet ő felvetett ellentmond a köztársasági propagandának. Kiindulva ebből, nekünk meg kell változtatni programunkat és korlátozni kell parlamenti tevékenységünket." 41/

Az opportunisták, /mint Vollmar, Göhre/ ezt állították, hogy az államhatalom formájáról szóló kérdés másodrendű jelentőségű, s ezért nekik teljesen mindegy volt a köztársasági propaganda. Az alelnöki pozíció elfoglalásában "nekünk még köszönetet kell mondanunk a porosz királynak és a német császárnak és még hajlonganunk kell az udvarban, amikor Oroszországban még a háromlépésös választási rendszer létezik és a szociáldemokrácia még most is meg van fosztva a választásokon való részvételtől." 42/ Az opportunistáknak érthetetlen volt a burzsoá köztársaság jelentősége a munkásmozgalom fejlődése szempontjából. Ők le tudtak mondani a köztársaságról és ki tudtak békülni Németország monarchista rendszerével. Bár a köztársaság megvalósításával az egyik legközelebbi feladat vált volna valóvá. De az opportunistáknak a szocialista miniszterek és államtitkárok kinevezése fontosabb volt mindennél. Bebel az opportunisták ilyenjellegű tevékenységét, mint hiperopportunizmust jellemezte.

40./ Protokoll... zu Dresden S. 308, 309.

41/ Leipziger Volkszeitung Nr. 151.

42/ Bebel: Ein Nachwort zum Vizepräsidentenfrage und Verwandtem. Die Neue Zeit. Nr. 49.

De ezeket az ultraopportunistá eszméket a burzsoá lapok nagy lelkesedéssel fogadták. Vollmar nagyra értékelte a burzsoázia.

"Frankfurter Zeitung" helyesen jegyezte meg a revizionista taktika célját. Teljesen helyesen mondta Vollmar ur, hogy az alelnöki pozícióról szóló gondolatnak milyen nagy értéke van a szociáldemokrácia számára. A párt ezzel nagy sikert ér el nemcsak a Reichstagban, hanem ami fontosabb, választóinak egy nagy többségénél is. És a forradalmi változás hívei jelentősen csökkennek."^{43/}

És valóban a revizionisták teljes erejükkel törekedtek arra, hogy a párt forradalmi szárnyának híveit csökkentsék.

Ugy szintén a burzsoá "Berliner Tageblatt" nagy örömmel jellemezte Bernstein pompás gondolatait, mely szerint a Reichstag szociáldemokrata frakciója átalakítja a 3 milliós hadsereg férfias és hőse harcat a monarchikus államforma előtti meghajlásba. Bernstein legelső és legfontosabb feladatát a párt udvari jellegének az előzésében látja.^{44/}

A burzsoá lapok egyáltalán nem tagadták a revizionista tervek egybeesését a burzsoázia érdekeivel.

Bernstein és Vollmar a párt taktikáját nehézkesnek tartották és példaként emlegették Franciaországot. Különösen javasolták a német szociáldemokratáknak Jaures példáját figyelembe venni, aki akkor még nem ítélte el Millerandot, sőt akkor még mégis védelmezte.

Kétségtelen, hogy a német birodalomnak szüksége volt a szociáldemokrácia mindenoldali segítségére. A császár maga nyíltan kijelentette, csak nekem lenne egy Millerandom. Bebel nem félt kijelen-

43/ Bebel: Ein Nachwort zum Vizepräsidentfrage und Verwandtem. Die Neue Zeit. Nr. 49.

44/ Mehring: Von Extra und anderer Wurst. Die Neue Zeit Nr. 40.

teni a kongresszuson: "Nekünk van egy Voßmarunk, ez a bajor király, aki teljesen egyenlő Milleranddal."^{45/}

Kézenfekvő, hogy az opportunizmus elfogadása a német szociáldemokrácia csődjét jelenti és a millerandizmus korlátlan behatolását a német szociáldemokráciába.

A revizionisták taktikázgatása, ahogy ez a fentiekből látható, kiindult a revizionizmus elméleti alapjaiból és elsősorban az osztályharc csökkenéséről szóló bernsteinista elméletből. "Ha mi úgy határoznánk, mint a revizionisták, írta Bebel, akkor véglegesen olyan álláspontot kellene elfoglalnunk, amely teljesen lehetetlenné teszi tovább fenntartani a párt jelenlegi taktikáját".^{46/} Az alelnöki pozíció elfoglalása után következtek volna más helyek elfoglalása és még több engedményt kellett volna tenni, míg végülis teljesen le kellett volna mondani a forradalmi harcról. A frakciónak az adók, a hadihitelek mellett kellett volna szavaznia az imperialista Németország támogatása érdekében. /Ami meg is történt 1913-ban, amikor a szociáldemokrácia kompromisszumot kötött a liberálisokkal az 1912-es választásokon./ Haraggal, de jogosan jegyezte meg Bebel, hogy "az alelnöki kérdésről kialakult vitát a legszegyenteljesebbnek tartom, amelyet a pártra rákényszerítettek."^{47/}

Nagy forradalmi meggyőződéssel vetette el Mehring a revizionista terveket: "Mi tiszteljük a véleményszabadságot és a párt minden tagjának véleményét, de csak a szervezeti szabályzat és a pártprogram alapján. Minden erőnket kötelességünk a program érdekeinek alávetni és ezért, bár minden demagóg zajt, amely hangulatot akar teremteni, elvetünk, mivel mi a program alapján vagyunk. Minden törekvésnek és kétségnek, amely pártprogramunk irányában meg-

45/ Protokoll.... zu Dresden. S. 316.

46/ Bebel: Ein Nachwort zum... Nr. 49.

47/ Bebel: Ein Nachwort zum... Die Neue Zeit Nr. 49.

nyilvánult tekintet nélkül arra a tendenciára, hogy a kapitalista társadalmat felemeljék, valamint a párton belül végbemenő szellemi dezorganizációra mi erősebbek leszünk, mint a mi állami "elvtársaink" vagy a "szövetséges elvtársaink", mert bennünket a modern proletáriátus forradalmi öntudata vezet." 48/

De a párt nem minden vezetője harcolt ennyire nyíltan a revizionizmus ellen. Kautsky cikkeiben törekedett mindenoldaluan a revizionizmus veszélyét csökkenteni. Kautskyra már ekkor jellemző az ortodoxok és a revizionisták között lévő ingadozás. Bár a revizionistákat nyíltan nem védelmezi, de mindig lehetőséget talál arra, hogy elmossa a revizionisták és a vele szembenálló szárny közötti szakadékot. Kautsky közvetlenül a kongresszus előtt egy cikket jelentetett meg, amelyben a következő volt: "A revizionistáknak nincs teljes és világos képük saját nézeteikről és maga az egész revizionizmus nem képvisel egy végleges és rendszerezett elméletet, következés képpen nincs végleges taktikája sem." 49/

Kautskynak ez az állítása objektíve a revizionisták megmentéséül szolgál. Ebben az időben pontosan meg lehet állapítani, hogy a revizionizmus általában egy kiforrott, rendszerezett a maga nemében, antimarxista elmélet volt és meghatározott taktikája volt. Nem hiába írta abban az időben Lenin: "Hogy mi a lényege a "régí dogmatikus" marxizmussal "kritikusan" szembenálló "új" irányzatnak, azt elég határozottan megmondotta Bernstein és megmutatta Millerand." 50/ Meghatározva a revizionizmus osztálylénységét, Lenin megjegyezte, "tartalmát tekintve ennek az irányzatnak nem is kellett fejlődnie és alakulnia; készen hozták át a burzsoá irodalomból a szocialista irodalomba." 51/

48/ Mehring: Desorganisation der Geister. Die Neue Zeit Nr. 45.

49/ K.Kautsky: Noch ein Wort zum Parteitag. Die Neue Zeit Nr. 50.

50/ V.I. Lenin: ŐM. 5.k. 363 old.

51/ V.I. Lenin: U.o.

Kautsky-nek nem pártszerű nézetével, akinek döntő befolyása volt a pártban nem lehetett következetesen a revizionizmus ellen fellépni.

Az opportunisták felszólalva a kongresszuson nem tudták meg-
alapozni saját nézetüket a taktikai kérdésben és látva terveik si-
kertelenségét ugyanugy, mint a kongresszus előtti gyűléseken a kül-
dötteknek azt sugalmazták, hogy a felmerült kérdés jelentéktelen.
Vollmar, aki a taktikai kérdésben Bebellel együtt szintén előadói
beszédet mondott, nem tudott Bebel ellen semmit felhozni. Vollmar
és Bernstein kijelentették, "hogy ez a kérdés egyenesen a dolgok-
ból következik, de egyáltalán nem elsőrendű jelentőségű."^{52/} Voll-
mar felszólalása Bebel személyének volt irányítva, amikor a párt
diktátorának nevezte, hirtelen embernek, aki nem tudja magát tar-
tóztatni, s aki könnyen saját hangulatának rabjává válik.^{53/} Ebből
az következett, hogy a felmerült kérdést csak Bebel egyéni jellem-
vonásából vitatták meg. Vollmar hasonló felszólalásait csak úgy
értékelhetjük, mint amely Bebelnek a pártvezetésről való álcázó
eltávolítását követeli.

Auer és Bernstein megjegyezték, hogy az alelnökségi kérdés
egyáltalán nem elméleti kérdés, /Auer korábban azt mondta, hogy
ennek elméleti jelentősége van/ hanem a párt gyakorlatának szem-
pontjából van jelentősége. Szociáldemokrata alelnök - állították -
meggyorsíthatja a szociáldemokraták törvényjavaslatainak a megva-
lósítását.^{54/}

Ezzel kapcsolatban Bebel megjegyezte: "A német birodalomban
az összes törvényhozási törekvések, de a világ összes parlamentjé-
ben is csak nagyon kielégítetlenek, és jelentéktelenek. Az osztály-

52/ Protokoll... zu Dresden S. 345.

53/ U.o. S.333.

54/ U.o. S.370.

társadalomban osztálytörvények uralkodnak, melyek egyre inkább élesebbek."55/ A burzsoázia a győztes forradalom eredményeképpen haladó törvényeket alkotott, azonban az imperializmus korszakában a reakciós burzsoáziának már nincs szüksége semmilyen haladó törvényre. A revizionisták képtelenek megkülönböztetni a XVIII. szd. burzsoáziáját a XX. szd. burzsoáziájától.

Az opportunisták felszólalásaikban tagadták a revizionizmus létezését a párton belül, kinyilvánították a párt egységét. A revizionisták a pártegység meséjét alkották meg abból a célból, hogy megakadályozzák a pártból való kizárásukat.

Vollmar, amikor a revizionizmusról beszélt, megjegyezte, hogy ez a radikálisok kigondolása, és ez olyan csoda, amelyet még soha senki nem látott. Ez az elmélet fanatikusainak terméke. Mindennek ellenére rámutatott, a maga módján természetesen, a nem létező revizionizmus okaira: "Mindannyionknak különböző vérmérséklete, temperamentuma van, aminek következtében különböző módon fogunk fel és magyarázunk meg azonos dolgokat. Mindent megmagyaráz ez az ok."56/

Kolb meghatározva a revizionizmus lényegét nagyon büszkén kijelentette: "A revizionizmus az nem más, mint a jelenlegi taktikánk. Kautsky és köztem a véleménykülönbség csak abban van, hogy ő hiszi, hogy a kapitalizmus pusztulása elkerülhetetlen, és azt gondolom, hogy ennek megváltoztatását elérhetjük törvényes uton is. Nekem úgy tűnik, hogy mi most egy most végbemenő szocialista forradalom központjában vagyunk. Mi lassan akarjuk a kapitalista társadalom gazdasági alapjait megváltoztatni és akkor majd megváltozik a politikai felépítmény is."57/

Kolb állította, hogy a párton belül létezik ilyen áramlat, de mégis arra törekedett, hogy kinyilvánítsa a nézetek egységét

55/ Protokoll... zu Dresden. S. 307

56/ U.o. S. 333.

57/ U.o. S. 348, 349.

és a párt egységes célját. Kolb számára nem bír különleges jelentőséggel az, hogy ki milyen alapon van a pártban, a fontos csak az, hogy nyilvánosan párttagnak vallja magát, a párt elméleti alapjai nélkül. Ő nyíltan kijelentette felszólalásában, a revizionisták által oly sokszor hangoztatott osztályharc tagadását.

Auer az opportunisták folyóiratában közvetlenül a kongresszus előtt nyilvánosságra hozott cikkében írta: "Okosabb lett volna, ha Bernstein elképzeléseit a frakció előtt ismertette volna, mert akkor nem látszott volna, hogy a pártban vannak ellentétek, amelyek szakadásra vezethetnek."^{58/} Véleménye szerint az ellentéteket el kell leplezni és nem beszélni róluk. De ennek ellenére nagyon gyorsan megváltozott korábban hangoztatott véleménye, amelyben elismerte a pártban létező mély ellentéteket. Auer a kongresszuson kijelentette: "Mi soha nem voltunk olyan egységesek, mint most, Bernstein nagyon jó elvtárs, akivel én mindig együtt harcoltam. Vádolják a revizionistákat abban, hogy ők tagadják az osztályharcot, ha így cselekednének, akkor ők aláírnák a pártot. De mutassanak nekem csak egy revizionistát, én még soha ilyet nem láttam."^{59/}

Néhány revizionista beszél a pártban meglévő revizionista tendenciáról és félték a pártból való kizárástól, ezért felhívtak az ortodoxok és a revizionisták között végbemenő harc beszüntetésére, de nem marxista alapokon. Így szólalt fel pl. az opportunisták Timm: "Nekem meggyőződésem, hogyha ez /a két áramlat további létezése/ így fog folytatódni, akkor ez a dolog a párt szakadásával fog végződni. Mi most hatalmas párttá váltunk, mögöttünk a különböző szervezetek nagy tömege áll és a mi feladatunk abban van, hogy megtartsuk és kibékítsük a különböző áramlatokat sorainkban."^{60/}

58/ I. Auer: Zum sozialdemokratischen Parteitag zu Dresden. Sozialistische Monatshefte Nr.9.

59/ Protokoll... zu Dresden S. 366, 367.

60/ U.o. 361.

A revizionisták minden eszközt felhasználtak arra, hogy most-már elérjék számukra a legfontosabbat, azt, hogy a pártban maradhassanak. A revizionista pártellenes törekvések ellen határozottan felszóltak a kongresszus küldöttei. Bebel fellépett azok ellen a nézetek ellen, amelyek azt tartották, hogy a revizionizmus csak egy hangulat, s azt mondotta, hogy a revizionizmus "céljául azt állította, hogy a kormányban hatalomra kerüljön és szocialista minisztériumot alakítson, vagy szocialista államtitkárokat szerezzen"⁶¹ Bebel leghatározottabban elvetette a pártegységről kigondolt mítoszt, amikor kijelentette: "Csak ne beszéljenek a párt egységéről, ez nem igaz és én ezt a leghatározottabban elvetem. Soha nem voltunk korábban ennyire nem egységesek, mint éppen most. Az ellentétek soha nem voltak még ilyen mélyek, mint most."^{62/}

Stücklen felszólalásában még következetesebb volt, mint Bebel "Pártunknak proletár forradalmi jellege van és ezért a párt vezetősége nem lehet az "akadémikusok" kezében, hanem csak azoknak az elvtársaknak a kezében, akik együtt mennek a néppel."^{63/} Ezeket a szavakat a delegátusok többsége teljesen támogatta.

Bebel beszédének végén felhívta a kongresszust arra a javaslatra szavazni, amely élesen elítélte a revizionista áramlatokat. "Most, amikor a revizionizmus az utóbbi választások után különleges erővel rendelkezik, mivel minden figyelmét a frakcióra fordította; most amikor a pártkongresszusnak véglegesen határoznia kell ebben a kérdésben és ugyyszintén ki kell nyilvánítania a véleményét a frakció tevékenységét illetően is. Meggyőződésem, hogy a kongresszus ezt a kérdést a párt történelmi feladata teljesítésének szellemében oldja meg."^{64/}

61/ Protokoll... zu Dresden S. 315.

62/ U.o. S. 319.

63/ U.o. S. 353.

64/ U.o. S. 320, 321.

Bebel, Singer, Kautsky benyújtott határozati javaslatát, amely kifejezésre juttatta azt a készséget, hogy megőrizték a párt korábbi taktikáját, valamint a leghatározottabb módon elvetett minden revizionista tendenciát a párt taktikájának megváltoztatására a burzsoázia érdekében. Voltak törekvések, hogy a benyújtott javaslat erejét gyengítsék. Az opportunisták szakszervezeti vezetői Legien javasolta, hogy a javaslatból húzzák ki a "revizionista áramlatok" szavakat, azonban ezeket elvetették. A határozati javaslatot lényegtelen kiigazításokkal a kongresszus elfogadta.

A javaslat mellett szavazott 288 küldött, ellene 11. A határozat mellett szavazott Auer, Kolb, Südekum, Vollmar, a kongresszus nagy derűtsége közepette. A javaslat ellen szavazott Bernstein, Dawid, Grünberg, Müller, Schwarcz és mások. Voltak, akik a határozati javaslatot bizonyos következetlensége miatt vetették el.

E határozat elfogadása a revizionizmus elvetéséből a proletárpárt taktikájának, amely az osztályharc alapján áll annak védelméről tanuskodott. A kongresszus határozottan elítélte a revizionistáknak nemcsak taktikai terveit, hanem az egész revizionizmust, mint pártellenes áramlatot.

A párt taktikája irányítva volt, mint korábban is az uralkodó osztályok ellen.

A kongresszus napirendjén volt még május 1-e megünneplésének kérdése, valamint az általános tömegsztrájkokról szóló kérdés. E kérdéseket nagyon gyorsan megvitatták, a kongresszus különleges jelentőséget ezeknek nem tulajdonított.

Mint a fentiekben már rámutattunk Németországban megünneptették mind május 1-ét, de ezek az ünnepek változó sikerrel folytak le.

E kérdésben világosan tükröződött és kifejeződött a párt és

a szakszervezet közötti viszony. Ismeretes a szakszervezetek vezetőinek negatív álláspontja május 1 megünneplésével kapcsolatban, s éppen e kérdésben a párt és a szakszervezetek között éles viták folytak, hogy ebben a kérdésben helyes döntést érjenek el, elengedhetetlen feltétel a párt vezető szerepe. Ismeretes, az, hogy a szakszervezetek opportunisták vezetés alatt álltak. A szakszervezeti vezetők "szakszervezeti függetlenséget" hangoztattak a párttal szemben. Ennek volt köszönhető az, hogy a szakszervezetek lényegében politikai munkát nem folytattak. Viszont a német szociáldemokrata párt vezetősége a kivételes törvény bukása után nem ismerte fel a szakszervezetek társadalmi jelentőségét a munkásosztály politikai harca szempontjából, mivel a szakszervezeteket ekkor még lebecsülték. A későbbiekben ezt javítani akarták, de nem sikerült a párt és szakszervezet közötti egészséges kapcsolatot kiépíteni. Bár az ún. "független" szakszervezetek munkájában, különösen a tömegeknél és a közép- és alsóbb vezetésnél, érvényesült a párt ideológiai és politikai befolyása, mégsem váltak a szakszervezetek, minden érdekvédelmi jellegük mellett, még Marx által meghatározott politikai harc iskoláivá.

Május 1 megünneplésével kapcsolatban benyújtott javaslatok többsége az ünnep jobb szervezett véghezvitelét érintette. Friedberg és Breslau pártszervezeteinek javaslataiban rámutattak arra, hogy a pártvezetőség május 1 alkalmából bocsásson ki több röplapot, plakátot, amelyek a megfelelő formában kifejezésre juttatják a munkások követeléseit. Szükséges, hogy e nap alkalmából energikusabb propagandát fejtsenek ki az Internacionálé kongresszusi határozatainak értelmében, nagyszabású munkásgyűléseket szervezzenek a munkaidő csökkentéséért, a munkások helyzetének javításáért.^{65/}

Az elfogadott határozatban hangzott: "A pártkongresszus kifejezi azt, hogy május 1-én általános munkabeszüntetés legyen és valósítsák meg ezt ott, ahol erre lehetőség van." 66/

A kongresszus döntő többsége elvetette azt a müncheni javaslatot, amely kifejezésre juttatta, hogy május 1 megünneplését mindenütt május első vasárnapján kell megvalósítani.

De ugyiszintén elvetették ezt a düsseldorfi javaslatot, ahol rámutattak arra, hogy május 1-ét mindenütt munkabeszüntetéssel kell megünnepelni, ahogy ezt elhatározta az Internacionálé kongresszusa.

A kongresszus kibékítő határozatot fogadott el. Az elfogadott határozat második részében, ahol a május 1-i munkabeszüntetésről volt szó, ezt olyan feltételhez szabták, hogy a munkabeszüntetés megvalósítása mindig a helyi adottságoktól és feltételektől függ. Ilymódon lényegében ez a kitétel az opportunizmusnak kompromisszumos engedményt tett.

Az általános sztrájk kérdése a kongresszuson nagyon jelentéktelen helyet foglalt el, bár az általános sztrájk eszméje a kongresszus előtti gyűléseken vetődött fel. Még 1903 januárjában Szászország 12 és 13-as választókerületének pártkonferenciáján az itt felszólaló Klott kijelentette, hogy az általános választójog bevezetése egy távoli idő kérdése. Ennek a meggyorsítására szükséges alkalmazni az általános sztrájkot, mint eszközt. 67/

De ezen a konferencián arra hivatkozva, hogy ennek a kérdésnek elméleti jelentősége van, és hogy ez a kérdés még nincs kidolgozva, elvetették. Néhány szónok olyan lehetetlen állítással lépett fel, hogy ilyen sztrájkot csak szervezetlen munkásokkal, de nem

66/ Protokoll... zu Dresden S. 422.

67/ Leipziger Volkszeitung Nr. 18.

szervezett munkásokkal lehet megvalósítani.^{68/} A kérdés lényege pedig éppen fordítva van, mert ha egy ilyen nagyjelentőségű sztrájk megvalósítására a munkások szervezettsége egyik fontos előfeltételt jelent.

A berlini gyűlésen felszólaló Frideberg, aki azt állította, hogy meg kell változtatni a párt taktikájának jellegét, mivel a parlamenti úton az osztályuralmat elérni nem lehet, annál is inkább, mert a parlamentarizmus már túl élte magát. Azt mondotta, hogy az általános sztrájk propagandájának szükségességével lehet elérni az osztályuralmat, mint egyetlen helyes eszközzel.^{69/}

Frideberg az általános sztrájkról anarchista szellemben beszélt. Ő bár helyesen mutatott rá a politikai hatalomnak a parlamenten keresztül való kivívásának lehetetlenségére, de ezzel együtt káros volt, és anarchista jelenség volt az általános sztrájkról úgy beszélni, mint amely politikai hatalom kivívásának eszköze. Nyilvánvaló, hogy a tömegsztrájk ilyen megvilágítása káros volt. E kérdésben Bebel a párt jeni kongresszusán élesen elítélte az anarchószindikalistákat.

Az opportunisták a tömegsztrájk eszméjét, mint a harc egyik eszközét tartották károsnak és elfogadhatatlannak. Auer, még a kongresszus előtt kijelentette, hogy az általános sztrájkról szóló gondolat nem más, mint egy általános értelmetlenség. Néhány szónok kijelentette, hogy a szociáldemokrata mozgalom kereteiben az általános sztrájk lehetetlenség, csak kárt okoz az egész mozgalom számára.^{70/} A szakszervezetek opportunistá vezetője Legien csak ezeket a nézeteket aláhúzta: "Az általános tömegsztrájk propagandája,

68/ Leipziger Volkszeitung Nr. 18.

69/ Vorwärts Nr. 191.

70/ Vorwärts Nr. 191.

a sztrájkok megvalósításának egy szerencsétlen eszköze a jövőben?^{71/}
Az opportunisták mindenáron arra törekedtek, hogy a felmerült kérdést vegyék le a kongresszus napirendjéről.

Friedeberg javaslata ellen, melyhez nyíltan csatlakozott Kautsky, Stadhagen, Zetkin, Luxemburg, a kongresszuson felszólalt Legien és Ledebour. Friedeberg javaslatában, amely alapján véve helyes volt, tekintettel arra, hogy a felmerült javaslatban az általános sztrájkokról helyesen volt szó és nem anarchista szellemben: "A pártkongresszus megbizsa a pártvezetőséget, hogy a következő pártkongresszus napirendjére vegye fel az általános sztrájkokról szóló kérdést." ^{72/}

Legien felszólalva a kongresszuson arra hívott fel, hogy a kérdés megvitatásának elvi jelentősége van, s ezért a kongresszuson megvitatni nem kell. Még ha az amsterdami internacionálé kongresszus elfogadja ezt a kérdést, akkor Németországnak az elfogadhatatlan.^{73/} "Nem kell semmilyen új eszköz, hogy a továbbiakban is a szakszervezeteket, a munkásosztály felszabadító harcának fontos tényezőjeként számítsák, hanem már csak a megkezdett harc nyugodt folytatása kell. Németországban a tömegsztrájk eszméje nem fog kiváltani együttérzést."^{74/} Ledebour ehhez még hozzátette, hogy ez a javaslat csak Friedeberg egy szerencsétlen gondolata.^{75/}

Legien már előre elveti az amsterdami határozatot, indokolva, hogy Németországra nem vonatkozik a tömegsztrájk, Legiennek ez a kijelentése fényesen bizonyítja azt, hogy az opportunisták hogyan teljesítették a kongresszusok határozatait. Az opportunistáknak a nyugodt harcról szóló elmélete a burzsoázia kezére játszott. Teljesen nyilvánvaló és nincs semmi kétely abban, hogy a szakszerveze-

71/ К.Легин: Развитие профсоюзного движения в Германии за 1894-1903 г

72/ Protokoll... zu Dresden S. 134.

стр. 15

73/ U.o. S. 432.

74/ К.Легин: Развитие профсоюзного... , стр.16.

75/ Protokoll... zu Dresden S. 433.

teknek az ilyen vezetőit a munkáltatók megvásárolták. E kérdésben a kongresszus elvetette Frideberg javaslatát és az opportunisták felülkerekedtek, azonban e kérdés a kongresszus után a párt különböző fórumain vita tárgyát képezte.

1903 októberének közepén Parvus, aki 1903-ban még marxista alapokon állt, egy cikket jelentetett meg a tömegsztrájkokról. Parvus kijelenti, hogy nem elegendő csak határozatokat elfogadni, hanem azt is tudni kell, hogy a célhoz milyen eszközök vezetnek. Minden bizonnyal a parlamenti választásokon kívül vannak még más harci formák is. A politikai tömegsztrájk speciális céllal lehet támadó és védekező. A politikai tömegsztrájk figyelembevételével a felteteleket történelmi szükségszerűség. Parvus felvetette azt a kérdést, hogyha a munkásosztálytól el akarják venni a választójogot, akkor milyen eszközökkel kell azt megvédeni?^{76/}

Valóban a német és a nemzetközi szociáldemokráciát nagyon érdekelte ebben az időben a tömegsztrájk. Az ellentétek kiéleződése az imperializmus idején a munkáspártokat a harc élesebb formáira viszi. Az orosz munkásosztály új típusú pártjának vezetésével nagyszerűen tudta felhasználni ezeket a harci formákat és új korszakot nyitott meg a nemzetközi munkásmozgalom történetében.

A továbbiakban szükséges a drezdai pártkongresszus általános értékelését bemutatni, ugyyszintén a kongresszus határozatainak következetlenségeit. Az értékelésnél figyelembe kell venni, a pártban meglévő két áramlat visszhangját.

Ahogy ez már bemutatást nyert, a kongresszus fő kérdése a taktikáról szóló kérdés. A revizionisták a kongresszus után is fenntartották és megőrizték korábbi meggyőződésüket. Ők általában

76/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 242.

a drezdai pártkongresszust negatívan értékelték. Egészében értékelve a kongresszus eredményeit Elm a következőket írta: "A drezdai pártkongresszus kevésre tanított meg és a küldöttek többsége csalódással tért haza. Sok kárt okozott a proletáriátus ügyének és mi csak örülhetünk annak, hogy még sokára lesznek választások. A párt ereje jelentősen gyengült a kongresszus után és most nem tud olyan mértékben harcolni az ellenséggel, mint korábban."^{77/} Ugyesintén elveti azt a harcot, amely kifejezésre jutott a határozatban, és csak arra a harcra hív fel, melyet a tredeunionisták folytatnak. "Mi nagy haladást értünk el a szakszervezetekben és jobban ismerjük a tömegeket, mint Bebel, és ha gazdasági helyzetünk, már elég erős lesz, akkor majd a burzsoá társadalmi rendszert szocialistává építjük."^{78/}

Különösen éles kritika alá vetette Bernstein a taktikáról szóló határozatot. "Ez a taktika - írta ő - felesleges, lehetetlen, és ezért a pártban dolgozni is lehetetlen,"^{79/} de Bernstein megállapította a revizionisták feladatát: bemutatni a határozat tarthatatlanságát és elérni, hogy megváltoztassák.^{80/}

A revizionisták nem mondtak le a további pártellenes harcról, sőt ők a nézeteltérések elmélyítésére hívtak fel és nem vetették alá magukat a többség határozatainak.

Sajátos módon értékelte a kongresszus munkáját Kautsky. Ő megjegyzi: "Az utóbbi idő revizionista mozgalmát nem lehet megérteni, mert ha felosztjuk két részre, elméletire, azaz tudatosra és gyakorlatira, azaz öntudatlanra, akkor csak az első csoport érzi magát leleplezettnek kiindulva a határozatból. A második csoport csak egy meghatározott hangulatot képez, amely mindig volt

77/ A. Elm: Der Parteitag des Sieges. Soz. Monatshefte Nr. 10.

78/ A Elm: U.o.

79/ E. Bernstein: 1878 und. 1903. Soz. Monhefte. Nr. 10.

80/ U.o.

és lesz a pártban."81/

Kautsky korlátozza a revizionizmus kiterjedését, a revizionisták, ezek olyan emberek Bernstein körül, akik Németország egy politikai tényezőjét alkotják. Kautsky véleménye szerint a revizionizmust Bernstein Angliából importálta. Ő nem mutat rá a revizionizmus szociális alapjaira Németországban, hanem csak az emberek különböző jellemvonásaira, valamint Németország fejlődésének sokrétűségére és szerinte, csak ezek a feltételek képezik a revizionizmus elterjedésének alapját.

Kautskynak a szociáldemokrata mozgalomban kifejtett tevékenysége kezdetétől idegen volt a marxizmus igazi forradalmi szelleme nem értette meg valójában, hogy a revizionizmus burzsoá ideológiát képvisel és ezért ő a revizionistákat soha nem jellemezte úgy, mint akik objektíve a burzsoázia képviselői a munkásmozgalomban.

A kongresszusi delegátusok többsége együtt Bebellel azt tartotta, hogy a revizionizmus egyik jelentős szociális bázisa az un. akadémikusok nagy száma és befolyásos pozíciója a pártban. "A kongresszus munkája bebizonyította, hogy pártunkban sok olyan személy van, akik a szocialista mozgalomban csak saját érdekeiket látják, akik egyéni ügyeiket a párt ügyei fölé helyezik. De a párt ilyen személyei nem dolgoznak, hanem csak a kulisszák mögött tevékenykednek."82/

Bebel a kongresszuson, amennyire ez lehetséges volt, törekedett rámutatni a munkásarisztokrácia szerepére is. Bebel ezzel kapcsolatban a következőt mondotta: "a revizionisták másik része a munkásosztályból származik, ők látták a munkásosztály helyzetét, elnyomását. Sokan megtették saját karrierjüket és a proletáriátus-

81/ K. Kautsky: Der Dresdener Parteitag. Die Neue Zeit Nr. 52.

82/ Der Parteitag zu Dresden. Gleichheit Nr. 21.

hoz csak származásuk szerint tartoznak."^{83/} Bebel ellentétben Kautskyval látta a revizionizmus osztály és szociális bázisát és ugyyszintén ennek az ideológiának osztálylényegét is.

De ezzel együtt Bebel helytelenül jegyezte meg: "a revizionizmusnak pártunkban nincs sikere, hanem csak kárt okoz a pártnak. A revizionizmus szétforgácsolja erőnket és akadályozza fejlődésünket és kényszerít bennünket az egymás közötti harcra."^{84/}

Ezek a vélemények bár a maguk nemében helyesek, de nem értékelték a revizionizmus káros voltát és helytelenül mutatták rá az ellene folytatott harcra, amiből a következetlenség jutott ki-fejezésre.

Rosa Luxemburg helyesen és jogosan jegyezte meg, hogy a revizionizmusnak kapcsolata van a burzsoáziával. "A drezdai pártkongresszus, nemcsak erőteljesebben huzta alá ~~ami~~ korábbi ítéletünket, hanem egyidőben elítélte a revizionizmus másik oldalát, azaz politikai etikáját, amely a burzsoáziával való kapcsolatban gyökeredzik."^{85/} De Luxemburg nem áll meg a következtetéseknél, hanem gyakorlati intézkedéseket javasol a revizionizmus elleni harcban. "Az idő megérett arra, hogy a pártot megtisztítsuk a szétforgácsolódás elemeitől, akik az utóbbi 5 év alatt megerősödtek."^{86/} Ez a nézet volt a legkövetkezetesebb, amely követelte a revizionisták, kizárását a pártból.

A pártkongresszus jelentősége nagy. A kongresszus megvédelmezte a revizionisták támadásaitól korábbi álláspontját, a leghatározottabban leleplezte a revizionista törekvéseket. A kongresszus elítélte a revizionistákat, nemcsak a taktikai kérdésben, hanem

83/ Protokoll... zu Dresden. S. 320.

84/ U.o.

85/ R.Luxemburg: Geknickte Hoffnungen. Die Neue Zeit, Nr.2. 1903/04.

86/ R.Luxemburg: U.o.

az egész revizionizmust, mint a párton belüli áramlatot és az egész revizionizmust elvetette.

Nagy jelentősége volt a kongresszusnak még abból a szempontból is, hogy a marxista taktika védelme Millerand árulása után történt. A német proletáriátus nem engedte hogy becsapják, hogy pártját liberális reformista párttá alakítsák át. A korábbi taktika védelme nagy jelentőséggel bír a világ munkáspártjainak számára.

A drezdai pártkongresszus a leghatározottabb volt az összes kongresszusok közül, ahol a revizionizmus kérdését vitatták meg. A revizionizmus ilyen éles leleplezését és elítélését a tömeges munkásmozgalom növekedése tette lehetővé. Nagyjelentőségű volt a szokásamu kongresszus előtti pártülés, ahol már a kongresszus előtt elítélték az új revizionista törekvéseket. A tömegmozgalom növekedésének hatása és a párt tagjainak fellépései jelentették az elsőrendű, döntő feltételt a kongresszus ilyenirányu kimenetelére.

Bár kedvező feltételek voltak az elfogadott határozat mégsem volt következetes. Teljesen jogosan írta ebben az időben Plehanov a kongresszusról: "Mi forrón üdvözljük a vörös kongresszust, de mi nem akarjuk saját magunkat becsapni rózsás reményekkel. A revizionizmust ugyan halálraítélték és ez nagyon jó. De a revizionisták, úgy mint előbb fontos pozíciót töltenek be a párt különböző szerveiben és ez nagyon rossz, azért, mert ők minden bizonnyal felhasználják ezeket a pozíciókat saját céljuk érdekében. Az igazat megvallva, mi azt gondoljuk, hogy a drezdai kongresszus többet tehetett volna, mint tett a revizionisták gyakorlati befolyásának gyengítése érdekében."^{87/}

A pártban semmilyen egység nem volt, hanem eszmei szétforgácsoltság és e téren két vonal volt a pártban. A forradalmi szárny harca és győzelme ideiglenes, következetlen volt.

A párt vezető szerveiben volt a következetes szociáldemokratáknak egy csoportja, amely már akkor követelte a szervezeti szakítást az opportunistákkal. De a kongresszuson ők sem vetették fel a revizionisták kizárásának kérdését a pártból és ezt az elvi harcot nem vitték végig.

A német szociáldemokraták többsége nem tartotta a revizionistákkal való szervezeti szakítás szükségességét. Kautsky a kongresszus előtt írta: "Bernstein csak ismerje be, hogy az ő taktikai javaslata csak egyszerűen eszesélyesség volt és akkor ezt az egész kérdést eldöntöttnek lehet tartani".^{88/} Természetesen ilyen és hasonló módszerekkel lehetetlen volt a szervezeti szakítást megvalósítani. A párt vezetőinek többsége azt gondolta, hogy mivel az opportunistáknak nincs talajuk a munkásosztály körében és mivel a nagy tömegek a marxista szárny mögött állnak /ez valójában így is volt/ a revizionisták végül saját maguk be fogják látni mélységes hibájukat.

Plehanovnak más véleménye volt: "Bernstein nem olyan veszélytelen a párt számára, mint ahogy az ők gondolják. Még nagyon sok kárt fog okozni a pártnak."^{89/} Lenin ezt a körülményt azzal magyarázta meg, hogy "az opportunizmust nem ritkán elhajlásnak és szélsőségségnek tartották, de mégis a szociáldemokrata párt összetevő részének."^{90/}

A berlini pártkongresszus elítélte a pártellenes törekvéseket, de nem vitte végig ezt a harcot a következetes szervezeti

88/ K.Kautsky: Noch ein Wort zum Parteitag. Die Neue Zeit. Nr.50.

89/ Плеханов: Красный съезд в красной стране.-Искра № 49.

90/ V.I. Lenin: ŐM. 21.k. 314. old.

szakításig.

A továbbiakban szükséges bemutatni a német és a nemzetközi munkásosztály viszonyát a drezdai pártkongresszus határozataihoz.

A határozat meghozatalát és a kongresszus egész munkáját a német munkásosztály nagy figyelemmel kísérte és mély visszhangot váltott ki a munkásosztály körében. A kongresszus után egész Németországban nagyszámu üléseket tartottak, ahol megvitatták a legfontosabb kérdéseket. A gyűlések nagyon viharosan zajlottak le.

Anton város helyi pártszervezetének határozatában mondották: "A gyűlés kijelenti, hogy egyetért a pártkongresszus határozataival, és elvárja, hogy a pártvezetőség véglegesen megvalósítsa a még el nem döntött kérdéseket a pártban".^{91/} A felszólalók kijelentették, hogy a Bebel által beterjesztett határozat a leghelyesebb.

Értékelve a taktikai kérdésben lezajlott vita eredményét a "Magdeburger Volksstimme" írta: "A taktikáról szóló határozat a radikalizmus győzelme a pártban. Mi folytathatjuk harcunkat a burzsoázia pártjaival és az uralkodó osztályokkal és e harcot az egész kapitalista társadalom ellen irányítjuk." ^{92/}

A schandaui gyűlés egyhangulag elfogadta: "a gyűlés kijelenti, hogy a kongresszus határozatával teljesen egyetért és üdvözlí, hogy a bernsteinianusok törekvéseit legyőzték és aláhúzza a szocialdemokrácia forradalmi osztályjellegét. Ugyesztén üdvözlí a párttagoknak a burzsoá sajtóval való együttműködését elítélő határozatot is." ^{93/}

Ezek a határozatok alapjábanvéve megismétlik a kongresszus határozatát és teljesen helyeslik, de nem mutatnak rá annak hiányosságaira.

91/ Vorwärts Nr. 238.

92/ Hamburger Echo 223.

93/ U.o. Nr. 228.

De a helyi pártszervezetek több határozata erélyesebb intézkedést javasol a revizionizmus ellen, és rámutat a kongresszusi határozat hiányosságaira is.

"A weimari elvtársak kijelentik, hogy a kongresszusi határozattal egyetértenek, csak az agitáció és a szervezeti kérdésekben is a taktikához hasonló határozatokat kell elfogadni."94/

Értékelve a kongresszus eredményeit a "Leipziger Volkszeitung" írta: "A kongresszus a revizionizmus jól előkészített visszavonulása alapján folyt le. Amikor ők /a revizionisták/ a nagy csatában vereséget szenvedtek, akkor egy részük feladta saját pozícióját és a kongresszus radikális többsége oldalához ment át. Ez most még nem világos, hogy ez a revizionizmus teljes visszavonulása, vagy csak egy jól kigondolt taktikai manőver. Ezért a pártnak ébernek kell lennie irányukban, hogy bármilyen lépésüket vissza lehessen verni."95/

Ennek az értékelésnek azért van nagy jelentősége mert nem osztja a revizionizmus teljes vereségéről kialakított véleményt, hanem rámutat az ő aljasságukra.

A szociáldemokrata nőmozgalom folyóirata szintén rámutatott az elfogadott határozat hiányosságára, ami azt is bizonyítja, hogy mellette tudtak szavazni a nyílt opportunisták és néhány radikális pedig ellene szavazott.96/

Ezzel kapcsolatban írta a szociáldemokrata hannoveri lap teljesen jogosan: "Az elfogadott határozat lehetőséget nyújtott a revizionistáknak, hogy szavazatukkal támogassák azt. A határozatban fel kellett volna tüntetni ezeken neveit és akkor Vollmar és Auer és mások kénytelenek lettek volna a határozat ellen szavazni és akkor őket jobban leleplezhattük volna."97/

94/ Hamburger Echo Nr. 220.

95/ Leipziger Volkszeitung Nr. 220.

96/ Der Parteitag zu Dresden. Gleichheit Nr. 21.

97/ Vorwärts Nr. 246.

"A gyűlés kijelenti - hangzik a dortmundi határozatban - a kongresszus határozataival egyetért. Ha a 130-as határozat /ez volt a taktikában elfogadott revizionistákat megbélyegző határozat/ pontosabb és erősebb formával rendelkezne a revizionisták elítélésével kapcsolatban, akkor azt üdvöznénk."^{98/}

A lipcsei gyűlésen elfogadott határozat rámutatott: "A gyűlés nagy lelkesedéssel kifejezi azt, hogy a kongresszus fellépett a proletár osztályharc érdekében, tulnyomó többségében a revizionista törekvések ellen. A gyűlés a továbbiakban is elvárja, hogy a pártot megtisztítsák a bernsteinianizmus és a revizionizmus más megnyilvánulási formáitól mert ezek csak gyengítik a párt harckészségét."^{99/}

Ezek a határozatok már rámutatnak a kongresszus hiányosságaira és helyes javaslatokat adnak a revizionizmus elleni harcra. A leipzig-i szociáldemokraták felvetették a párt megtisztítását a revizionista elemektől.

A kongresszus utáni gyűlések feszülten folytak le Berlinben. A 2. választókerületben megtartott gyűlésen, ahol több mint 2.000 ember vett részt felszólalt Bebel. Több mint kétórás beszédében jellemezte a párt belső helyzetét. Kijelentette: "Mi erősen nőtünk szélességben, de nem mélységben. Az elvtársak nagy része, akik a mindennapi harccal vannak elfoglalva, de teljesen lemondtak a párt elméleti felvilágosító munkájáról a tömegek körében, a pártsajtó nagyrésze abból a hibás elképzelésből indult ki, hogy nem szabad megingatni a nyugalmat, az egységet a pártban. Az utolsó években mindinkább kezdtek hozzászokni ahhoz, hogy az ellentéteket elmosassák." Értékelve a kongresszus eredményeit Bebel még

98/ Leipziger Volkszeitung^{Nr.} 238.

99/ U.o. Nr. 223.

hozzátette, nagyon hibás lett volna hogyha ezeket a kérdéseket nem vitattuk volna meg a kongresszuson. Még soha egy kongresszus nem volt annyira hasznos a pártnak, mint a drezdai." 100/

A berlini gyűléseken felszólalók nagyon élesen elítélték a revizionistákat és gyakorlati intézkedéseket javasoltak. A 3. választókerület gyűlésén követelték Braun, Bernhard, Heine, Göhre kizárását a pártból. Heinetől továbbá még követelték, hogy mondjon le képviselői mandátumáról és helyette mást küldjenek a Reichstagba. "Az irodalmárok undorító szerepet játszottak. Továbbá az kell, hogy a párt szervezeti kérdéseit dolgozzák ki. Ha az irodalmárok ígéretet adtak, ez még nem jelent beleegyezést, a munkások még nem mondtak igent. Ezeket a kérdéseket, mindenekelőtt a munkásokkal együtt kell megvitatni." 101/

A revizionisták kizárásának követelése, akik szorosan összefüggésben voltak a burzsoáziával teljesen helyes és következetes. Azonban ezeket a követeléseket nem teljesítették, mert "a párt döntő bírósága nem találta megalapozottnak a követelést" és ezek a nyílt opportunisták a bíróság véleménye szerint "nem tettek semmit, amely ellentmondana a szervezeti szabályzatnak és a párt alapelveinek." 102/

Az opportunisták, habár őket a kongresszuson elítélték, nem nyugodtak. Ők felszóltak gyűléseken, az újságok hasábjain a kongresszus határozata ellen. Müller felszólalva a müncheni gyűlésen kijelentette: "Ez a kongresszus nemcsak a munkásoknak volt egy elvesztett hét, hanem egyenesen kárt hozott. A kongresszus csak zavart keltett a különböző kérdésekben." 103/

100/ Leipziger Volkszeitung Nr. 232.

101/ U.o. Nr. 228.

102/ Protokoll... des Parteitages zu Bremen 1904. S. 34-40.

103/ Leipziger Volkszeitung Nr. 227.

A revizionisták által vezetett és szerkesztett ujságok a kongresszust úgy jellemezték, mint "az elvesztett napok", "szerecsétlen hét", "szégyen a pártra."

A hasonló nézeteket ugyancsak elítélték a pártkörökben. A Rajnamenti Mülheimben kijelentették, hogy nem értenek egyet a kölni szociáldemokrata páppal és követelik, hogy hasonló cikkek publikációját szüntessék be. Hasonló határozatot fogadtak el Kölnben is.^{104/}

A bádai pártgyűlésen felszólaltak a "Volksfreund" szerkesztősége ellen, mert az ujságban revizionista cikkek jelentek meg. A gyűlésen továbbá követelték és határozatba foglalták Kolb eltávolítását a szerkesztőségből.^{105/}

A breslaueri pártgyűlésen olyan határozatot fogadtak el, melyben kifejezésre juttatták, hogy nem értenek egyet képviselőjükkel. /e képviselő Bernstein volt/ és ha továbbra is hasonló véleményen és nézeten lesz, akkor szükségessé válik leváltani.^{106/}

A schwelmi határozatában rámutattak arra, hogy "Timm kongresszusi felszólalása után lehetetlenné vált az ő képviselői mandátuma. Követeljük, hogy másik képviselőt választhassunk."^{107/}

Az opportunisták Góhrétől szintén követelték a képviselő mandátumáról való lemondást és ő kénytelen volt ezt a követelést teljesíteni.

A tömegek ilyen fellépése nagyon fontos, mert az opportunisták befolyásának korlátozására törekszik. A tömegek törekedtek arra, hogy a pártot megtisztítsák a burzsoá elemektől.

A helyi pártszervezetek sokszámu határozatában kifejezik há-

-
- 104/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 241.
105/ U.o. Nr. 237.
106/ Hamburger Echo Nr. 230.
107/ Leipziger Volkszeitung. Nr. 239.

lájukat Bebelnek ragyogó felszólalásáért, amelyet a proletáriátus érdekeinek védelmében mondott el. Továbbá kifejezésre juttatják azt a kívánságukat, hogy a továbbiakban még következetesebben és határozottabban harcoljon a revizionizmus ellen.

Lenin nagyra értékelte Bebel felszólalását a drezdai kongresszuson. Lenin rámutatott arra, hogy Bebel felszólalása a revizionizmus ellen Honnawerben és Drezdában "hosszu időre példaképe marad a marxista nézetek védelmezésének és a munkás párt valódi szocialista jellegéért vívott harcnak." 108/

A drezdai pártkongresszus nemcsak a német, hanem a nemzetközi munkásmozgalom figyelmének középpontjában állt. Erről helyesen írt Kautsky: "Mi nemzetközi párt vagyunk és a német szociáldemokrácia a nemzetközi mozgalom élén halad. Magatartása nagy hatással van a világ proletárossztályharcára." 109/

"Az egész világ öntudatos proletáriátusának figyelme Drezda felé irányult. Abban a harcban, amelyben mi résztvesszünk német elvtársaink haladnak élen. Ők nekünk utat mutatnak, mi tőlük tanulunk harcolni, mi követjük az ő példájukat." 110/ - írta a Népszava.

"Az elfogadott határozatért - írta a kongresszus után Plehanov - a nemzetközi szociáldemokráciának hálát kell mondania a drezdai kongresszusnak." 111/

És valóban Angliában és Franciaországban a kongresszus határozata élénk visszhangot és a proletáriátus önálló osztálypolitikájának a folytatásának követelését váltotta ki. Ezért nem véletlen, hogy a francia szociálisták az Internacionálé amsterdami kongresszusára javasolták, hogy a napirendbe vegyék fel a drezdai

108/ Lenin ŐM. 19.k. 294. old.

109/ K.Kautsky: Nachklänge zum Parteitag. Die Neue Zeit Nr. 1. 1903-1904.

110/ Népszava Nr. 105.

111/ Плеханов: Красный съезд в красной стране.-Искра № 49.

kongresszus megtárgyalását, 111. elfogadását, mint amely taktikai utmutatásul szolgál nemzetközi méretekben. E kérdés megvitatása a nemzetközi kongresszuson központi helyet töltött be.

Mint ismeretes az Internacionálé 1900-as párizsi kongresszusán már fogadtak el határozatot taktikai kérdésben, Millerand áru-lása után. Ez volt a nevezetes Kautsky-féle kaucsuk-határozat, mely szerint végeredményben a párt maga döntötte el a burzsoá kormányba való belépés kérdését. Ez opportunistá határozat volt és szükséges volt új határozatot elfogadni.

Az amsterdami kongresszuson 1904-ben egy külön bizottságot hoztak létre, amely a szocialista pártok taktikájának nemzetközi szabályát dolgozta ki. E bizottságban minden ország képviseltette magát, és minden küldöttségnek két szavazata volt.

Az adott bizottság első ülésén felszólalt Guesde és javasolta a drezdai határozatot a bizottságnak elfogadás céljából. Ő kijelentette, hogy "a taktikáról szóló kérdés minden ország számára általános kérdés. A drezdai határozatnak általános jellege van."^{112/}

Jaures fellépett a határozat ellen, azzal indokolva, hogy "különböző országokban különbözőek a feltételek, ezért egy párt taktikája különbözik más párt taktikájától. A kongresszusnak nincs joga meghatározni minden párt taktikáját."^{113/} Jaures arról beszélt, hogy a taktika az osztályharcra alapul. De ő különösen túl értékelte a burzsoá köztársaság jelentőségét és szerepét. Felszólalásában megtalálható bizonyos törekvés arra, mintha a szociáldemokráciának elsőrendűen a burzsoá köztársaságért kell harcolnia. "Mi harcoltunk a katolikus egyház ellen, a reakció erős hatalma ellen és most köztársasági politikai feltételekben élünk."^{114/}

Jaures felszólalása után Adler és Vandervelde új határozati javaslatot terjesztettek be egy új kaucsukjavaslat szellemében.

112/ Internationaler Sozialisten Kongress zu Amsterdam 1904. S.58.

113/ U.o. S. 59.

114/ U.o. S. 60.

E javaslat szerint a drezdai határozatból ki kellett húzni a legfontosabbat: A revizionista tendenciák elítélését, továbbá a javaslatból kihuzni a pártban létező revizionista törekvéseket, de a legfontosabb felikell újítani Kautsky hírhedt határozatát.^{115/}

Adler alátámasztva e javaslatot kijelentette: A drezdai határozat csak egyszerűen elméleti deklaráció. Nemzetközi vonatkozásban nem szükséges bárkit oly élesen elítélni.^{116/}

Vandervalde rámutatott: Nemzetközi viszonylatban a taktikai kérdésben nem lehet egységes szabályt alkalmazni. Kautsky 1900-as határozata világosabb mint a drezdai.^{117/} Azonban Adler Vandervalde javaslatai ellen fellépett Ferri, Flechanov, Katojama, Rakovszki és mások. Ők egyértelműen támogatták a drezdai határozatot és emlékeztették a résztvevőket, hogy Kautsky határozata az opportunistákat erősítette.

Bebel élesen bírálta Jaures felszólalását. Kijelentette, hogy a revizionizmus nemcsak egyszerűen nómet jelenség, ahogy ezt állította Jaures, hanem nemzetközi jellege van. Bebel, amikor az államhatalom formájáról beszélt megjegyezte, hogy bár az államformák különbözőek mégis minden országban a burzsoázia tartja azt kezében. Vajon tette fel a kérdést a francia burzsoázia nem alkalmazza a sztrájkoló munkások ellen a rendőrséget? Hol van akkor az a hatalmas különbség a monarchia és a köztársaság között?^{118/}

Az adott kérdés három napos vitája után a drezdai határozatot 27 szavazattal elfogadták 3-an ellene, 10-en tartózkodtak.

A kongresszus együttes ülésén a drezdai határozat ellen újra

115/ Internationaler Sozialisten Kongres zu Amsterdam 1904. S.32.

116/ U.o. S. 62.

117/ U.o. S. 63.

118/ U.o. S. 67.

felszólalt Jaures. Ő újra felvetette helyesebben, folytatta azt az elméletet, amely szerint a szociálistáknak kell megvédelmezni a köztársaságot. /Amely egyáltalán nem volt veszélyben./ Részletesen elemezte a reformok jelentőségét. Jaures vádolta a német szociáldemokráciát, mivel szerinte nem tudta felhasználni a választások eredményeit és a drezdai kongresszuson nem tudott elfogadni cselekvő programot. "A drezdai határozat elfogadása a nemzetközi kongresszuson azt jelentené, hogy a nemzetközi szocializmus minden országban, minden formájában csatlakozik a német szociáldemokrácia ideiglenes, de szörnyű tétlenségéhez."^{119/}

Jaures állította, hogy ezt a határozatot nem lehet elismerni kötelezőnek minden ország számára, annál is inkább, mert ennek ideiglenes jelentősége van, és csak a sajátos német feltételek között lehet alkalmazni. Ha ezt a határozatot elfogadják, akkor ez a német szociáldemokrácia önkényuralma lesz a nemzetközi mozgalom felett.^{120/} Ő a határozatot, mint szektást jellemezte, amely "nem látja, hogy a proletár osztályharc érdekében szükséges fordulni sokféle demokratikus erőkhöz, amelyek nem közvetlenül a proletáriátushoz tartoznak ezt meg kell tenni azért, mert a burzsoá demokraták hasznosak lehetnek a proletáriátus számára, mégpedig a reakció elleni harcban és reformok megvalósításánál."^{121/}

Jaures ezen a kongresszuson reformista revizionista nézete-
ket hangoztatott.

Ellene fellépett különösen Bebel, Guesde, Vaillant. Felszólalásukban bebizonyították, hogy a proletáriátus és a burzsoázia közötti szövetség /amiről beszélt Jaures, / nagyon ideiglenes

^{119/} Речи Бебеля, Жореса на Амстердамском конгрессе, стр. II

^{120/} Речи Бебеля, Жореса на..., стр. 6

^{121/} Речи Бебеля, Жореса на..., стр. 5.

jelleget és ez nem lehet tartós, folyamatos szövetség, mivel a munkásosztálynak feladatait önállóan kell megoldani. Ezzel kapcsolatban Bebel jogosan jelentette ki: "A határozat megfelel nemcsak a mi Reichstag frakciónknak, hanem más országok taktikájának is a burzsoá országokban." 122/

A felszólalók meghatározták az elfogadott határozat lényegét. Mégpedig a szociáldemokrácia részvételének megtiltását a burzsoá kormányokban és elítéli mindazokat, akik e határozatokat megszegik.

Az amsterdami kongresszus elfogadta a drezdai határozatot az egész nemzetközi munkásmozgalom számára, a burzsoá kormányhoz való viszony kérdésében. Az együttes ülésén a határozat mellett szavazott 25, ellene 5, 12 tartózkodott.

Lenin értékelve a drezdai határozat jelentőségét megjegyezte: "A drezdai szociáldemokrata kongresszus határozatát, amely megerősítette a szociáldemokrácia régi kipróbált taktikáját, elfogadta az amsterdami nemzetközi szocialista kongresszus és az ezáltal a világ öntudatos proletáriátusának közös határozatává vált." 123/

- - - - -

122/ Речь Бебеля, Жореса на ..., стр. 13.
123/ Lenin. ӨМ. 9.к. 292. old.

BEFEJEZÉS

A német szociáldemokrata párt drezdai kongresszusa az összes kongresszusok közül a leghatározottabban ítélte el a revizionizmust. A párt marxista alapjainak védelme a revizionista támadásoktól a kongresszus legfőbb eredménye volt.

A revizionizmus ilyen éles elítélésének kiinduló pontjából a kialakuló széles tömegmozgalom, valamint a párt tagjainak határozott fellépése szolgált.

Mindezt figyelembe véve a kongresszus munkája következetlenséggel volt telítve.

A német szociáldemokraták azonban nem értették meg a revizionizmus veszélyét. A revizionizmus elleni harcot nem folytatták végig /bár ez következett a helyes határozatból/ a szervezeti szakításig, / bár erre kedvező feltételek voltak/.

A párt baloldali szárnya a kongresszuson nem vetette fel a revizionisták kizárásának kérdését. A revizionizmus elleni következetlen harcban nagy szerepet játszottak a Kautsky féle típusú vezetők, akik a pártban meglévő mély ellentéteket mindenoldaluan el akarták mosni és így akadályozták a következetes harc véghezvitelét, elleneztek a revizionisták ellen alkalmazott gyakorlati intézkedések bevezetését.

Ugyancsak ez évben lefolyt történelmi jelentőségű OSZDMP/II. kongresszuson a nagy Lenin vezetésével a bolsevikok szervezetileg szakítottak az opportunistákkal. A bolsevikok e kongresszuson megalapozták a munkásosztály új típusú pártjának létrehozását, amely a munkásosztály következetes harcát vívja meg a proletárdiktatura kivívásáért.

A német szociáldemokrata párt, amely nem vezetett következetes harcot a revizionizmussal, fokozatosan elvesztette forradalmi jellegét és mivel a revizionisták és centristák fokozatosan felülkerekedtek, elárulta a munkásosztályt.

TARTALOMJEGYZÉK.

BEVEZETÉS		1	old.
I. FEJEZET	A német szociáldemokrata párt általános belső helyzete a XX. szd. elején.	3	"
II. FEJEZET	A kongresszusi előkészítő munka.	34	"
III. FEJEZET	A revizionista tervek kudarca a kongresszuson. A drezdai határozat támogatása a német és a nemzetközi proletárium részéről.	66	"
BEFEJEZÉS		114	"